

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Kolářová

**Právní a kriminalistické aspekty ohledání místa
činu v trestním řízení**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra: trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 2. 3. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 207 375 znaků včetně mezer.

Kateřina Kolářová

V Borovanech dne 2. 3. 2023

Poděkování

Zde bych ráda poděkovala všem, kteří mi byli nápomocni při tvorbě této diplomové práce, a to především vedoucímu práce JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D. za jeho odborné vedení a cenné rady. Dále pak JUDr. Mgr. Marku Dvořákovi, Ph.D. za odborné konzultace. Oběma zmíněným bych také ráda poděkovala za širokou motivaci ať už ve sféře akademické či profesní. Mé poděkování patří též příslušníkům Služby kriminální policie a vyšetřování – oddělení obecné kriminality působící na územním odboru České Budějovice, kteří mi poskytli náhled do praxe policejního orgánu, zvláště pak děkuji plk. JUDr. Mgr. Michalu Holčapkovi, MBA, mjr. Bc. Václavu Dušákovi, mjr. Bc. Martinu Peštovi a ppor. Pavlu Kolářovi. Ráda bych též poděkovala Mgr. Marku Stehlíkovi, státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích, za poskytnutý rozhovor k danému tématu. V neposlední řadě upřímně děkuji své rodině, svému příteli, blízkým a přátelům za podporu a trpělivost během tvorby této práce a v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1 Ohledání místa činu jako jeden z druhů ohledání.....	8
1.1 Význam místa činu	12
1.1.1 Místo činu a trestní právo.....	13
1.1.2 Místo činu a kriminalistika.....	14
2 Ohledání místa činu <i>de lege lata</i>	18
2.1 Vztah k jiným procesním úkonům.....	20
2.1.1 Vyšetřovací pokus	21
2.1.2 Rekonstrukce.....	21
2.1.3 Prověрка na místě	22
2.1.4 Domovní prohlídka	22
2.2 Zakotvení v právním řádu.....	23
2.3 Ohledání místa činu v dikci nového trestního řádu	27
3 Kriminalisticko-taktické zásady přípravy a provedení ohledání místa činu.....	30
3.1 Neodkladné úkony a bezpečnostní opatření při příjezdu na místo činu	31
3.2 Příprava ohledání místa činu	32
3.3 Vlastní ohledání místa činu	34
3.3.1 Orientační ohledání	37
3.3.2 Detailní ohledání	39
3.3.3 Závěrečná fáze ohledání.....	45
3.4 Hodnocení průběhu a výsledků ohledání.....	46
4 Dokumentace ohledání místa činu	48
4.1 Protokol o ohledání místa činu	52
4.2 Topografická dokumentace	55
4.2.1 Náčrtek	55

4.2.2	Plánek	56
4.2.3	Schéma	56
4.3	Fotografická dokumentace	57
4.4	Videodokumentace	59
4.5	Zvláštní druhy dokumentace	61
5	Praktická část	63
5.1	Výzkumný rámec.....	63
5.2	Základní problematické aspekty	66
5.2.1	Ohledání místa činu v praxi policejního orgánu	67
5.2.2	Zdravotní či soudní pitva?.....	70
5.2.3	Negativní důsledky při nesprávném provedení ohledání místa činu.....	74
5.2.4	Je současný koncept dokumentace dostačující?.....	76
5.2.5	Právní aspekty ohledání místa činu.....	81
5.3	Výzkumné závěry	82
6	Ohledání místa činu <i>de lege ferenda</i>	85
	Závěr.....	88
	Seznam použitých zdrojů	90
	Abstrakt	96
	Abstract	97
	Přílohy	98

Úvod

Místo činu má z hlediska odhalování a následného objasňování trestné činnosti zásadní význam. V praxi se ke zjišťování informací o místě činu využívá jedna ze základních kriminalistických praktických činností, kterou je ohledání místa činu. Význam z hlediska trestního řízení má výstup ohledání místa činu, kterým je jeho dokumentace skládající se primárně z protokolu o ohledání místa činu a dalších druhů dokumentace. Jedná se o jeden z možných důkazů prováděných v řízení před soudem.

Ohledání místa činu považuji za významný procesní úkon, skrze nějž jsou zjišťovány informace o pachateli, oběti, místu a době spáchání trestného činu, možném způsobu spáchání, ale též i motivu a použitých prostředcích. Na místě činu se odráží jeho postupné změny způsobené pachatelovým jednáním. Právě skrze ohledání je možno tyto změny vnímat, zjistit, zajistit a skrze jejich vyhodnocení dojít k odhalení pachatele.

Téma své diplomové práce jsem si vybrala pro svůj dlouhodobý zájem o trestní právo, jeho přidružené obory a zejména pak oblast kriminalistiky. V rámci trestního řízení mě vždy zajímala problematika přípravného řízení, v němž dochází k získávání prvotních informací o prověřované události a ke shromažďování důkazů, které jsou následně podkladem pro rozhodnutí v řízení před soudem. Ostatně v přípravném řízení bývá zpravidla prováděn největší počet procesních úkonů od ohledání místa činu až po výslech obviněného. Ohledání místa činu je procesní úkon vyznačující se značnou individualitou ve vztahu k prověřované události. Ačkoli právní řád stanovuje základní legislativní rámeček, je vždy zapotřebí zvolit vhodné metody dle konkrétní situace. Dalo by se říci, že ohledání místa činu je úkonem dynamickým.

Diplomová práce je rozdělena na tři části – teoretickou, praktickou a část *de lege ferenda*. V teoretické části je obsaženo obligatorní vymezení základních pojmů, legální pojetí, taktické postupy a problematika dokumentace. Praktická část je pak věnována poznatkům získaným v rámci polostrukturovaných rozhovorů s příslušníky Služby kriminální policie a vyšetřování – oddělení obecné kriminality působící na územním odboru České Budějovice, a to s ředitelem územního odboru, s členem operativy, vyšetřovatelem a kriminalistickým technikem. V neposlední řadě byl dotazován též státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích, tato uvedená instituce hraje v přípravném řízení v podobě dozoru zásadní roli. Třetí část je věnována možným návrhům *de lege ferenda*. Diplomová práce je strukturována do dílčích kapitol a podkapitoly s ohledem na rozmanitost řešené problematiky.

V diplomové práci jsou využity zejména metoda deskriptivní a analytická, na jejichž základě jsou detailně popisovány a kriticky hodnoceny pojmy a úkony související s taktikou ohledání místa činu. Pro účely praktické části je použita kvalitativní metoda empirického výzkumu spočívající v předem připravených polostrukturovaných rozhovorech s uvedenými respondenty.

Cílem této diplomové práce je poskytnout ucelený pohled na problematiku ohledání místa činu, a to jak z hlediska teoretického, tak praktického. Čtenář je tak postupně seznamován se základními východisky, na které navazuje detailní pohled na řešené téma očima orgánů činných v trestním řízení. V závěru diplomové práce může být čtenář skrze předložené návrhy uveden do vlastního rozjímání nad možnými návrhy na zkvalitnění provádění ohledání místa činu.

1 Ohledání místa činu jako jeden z druhů ohledání

Ohledání místa činu často představuje jediný možný zdroj informací o spáchaném trestném řinu, ačkoli se jedná pouze o jeden z druhů ohledání. Je považováno za základní kriminalistickou praktickou činnost využívající metody přímého pozorování. Pro orientaci v tématu je zapotřebí nejprve vymežit definici ohledání, jeho účel a cíl.

Ustanovení § 113 odst. 1 trestního řádu¹ uvádí, že *ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení*. Z nyní uvedeného tak vyplývá, že účelem ohledání je objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení, přičemž tohoto výsledku má být dosaženo pomocí přímého pozorování.

Podíváme-li se do historie, zjistíme, že pojmem ohledání se autoři zabývali již v roce 1969, kdy jednu z prvních definicí uvedl V. P. Kolmakov, dle kterého se ohledáním rozumí *procesní úkon, při kterém osoby stanovené zákonem zjišťují, bezprostředně pozorují, zkoumají, hodnotí a fixují stav, vlastnosti a znaky materiálních objektů, majících vztah k prošetřované události, s cílem zjistit a prověřit faktické údaje (důkazy) a okolnosti významné pro trestní řízení*.² S touto definicí ostatně souhlasí i Heřmánek, jehož publikace představuje vůbec první ucelený přehled o problematice ohledání místa činu. Jiní autoři uvádějí, že ohledání představuje *samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti, založenou na bezprostředním pozorování. Jde o bezprostřední pozorování konkrétním policistou, který sám, prostřednictvím svých smyslových orgánů poznává určitá fakta na místě samém, zkoumá je, hodnotí a předepsaným způsobem i podchycuje*.³ Pokud bychom měli srovnat citované definice, dojdeme k závěru, že Němec již do pojmu ohledání zařazuje i náznak dokumentace, jakožto nedílnou součást ohledání. Konrád posouvá definici ohledání dál, když uvádí, že *ohledání je metoda kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstata spočívá v cílevědomém, přímém, bezprostředním pozorování a zkoumání kriminalisticky relevantních objektů vlastními smyslu orgánů činných v trestním řízení, ve vyhledávání změn, dokumentování stavu objektů a hodnocení vlastních zjištění*.⁴ S touto definicí

¹ Zákon č. 141//1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „*trestní řád*“).

² HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 10.

³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1, s. 104.

⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 315.

se ztotožňují též další autoři, jako například Chmelík⁵ nebo Porada⁶. Je tak zřejmé, že ohledání nespočívá jen v přímém pozorování skutečností relevantních pro trestní řízení, ale je kladen značný důraz i na již zmíněnou dokumentaci, o které bude pojednáno v dalších kapitolách diplomové práce.

Ohledání tak představuje nejen procesní úkon trestního řízení, ale též i jednu ze základních kriminalistických metod.

Jak již z názvu kapitoly vyplývá, ohledání místa činu představuje pouze jeden z mnoha druhů ohledání. Je tak na místě uvést alespoň demonstrativní výčet dalších druhů. Jedním z hledisek pro jejich rozdělení je charakter ohledávaného objektu, kam patří ohledání místa činu a jiných kriminalisticky významných míst, ohledání mrtvol, ohledání předmětů, ohledání stop, ohledání dokumentů, ohledání výpočetní techniky, ohledání zvířat a ohledání těla živé osoby. Podle časové posloupnosti lze ohledání rozlišit na prvotní, opakované a doplňující.⁷ Pro účely diplomové práce se stručně zmíním pouze o druzích ohledání dle posloupnosti.

O **prvotní ohledání** jde v případech, kdy je daný objekt ohledáván poprvé. Jedná se tak o vůbec nejdůležitější a nejefektivnější úkon, neboť orgány činné v trestním řízení mají možnost se s daným objektem setkat ve chvíli, kdy na něm nebyla provedena žádná změna, ať už v důsledku objektivních či subjektivních okolností. **Opakované ohledání** představuje následné ohledání téže věci. Může být reakcí na nedostatky v rámci prvotního ohledání nebo zjištění nových skutečností. Případy, kdy se ohledává určitá část již ohledávaného objektu, avšak tato část nebyla v rámci prvotního ohledání známa či byla oddělena, se nazývá **doplňující ohledání**. Od opakovaného ohledání se tak liší tím, že se fakticky jedná o prvotní ohledání daného objektu.⁸

S ohledem na fakt, že ohledání představuje metodu přímého pozorování určité skutečnosti relevantní pro trestní řízení, je zapotřebí vymezit, kdo konkrétně je subjektem provádějícím ohledání. Zpravidla se jedná o kterýkoli orgán činný v trestním řízení, kterým se ve smyslu § 12 odst. 1 trestního řádu rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán, přičemž policejní

⁵ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1, s. 30.

⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2, s. 513.

⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 317-321.

⁸ Tamtéž.

orgán představují veškeré složky uvedené v § 12 odst. 2 trestního řádu. Vzhledem k povaze úkonu bude provádějícím subjektem zpravidla policejní orgán. Za určitých podmínek lze okruh subjektů rozšířit, a to například o soudního znalce v případech úmrtí, avšak účast je možná pouze za současné přítomnosti orgánu činného v trestním řízení. Ohledání provádí zpravidla policejní orgán, proto účast státních zástupců je méně častá a účast soudců je spíše výjimečná.⁹

Ohledání je zpravidla prováděno tzv. výjezdovou skupinou složenou z vyšetřovatele, operativního pracovníka a kriminalistického technika.¹⁰ Členem výjezdové skupiny mohou být samozřejmě i další osoby.¹¹ Ohledání, jakožto úkonu v trestním řízení, mohou být přítomny též i jiné osoby, např. svědek, poškozený, nezúčastněná osoba, ale i podezřelý či obviněný, a to v závislosti na fázi přípravného řízení, ve které se ohledání provádí. Je však vždy otázkou, zda přítomnost uvedených není u předmětného úkonu k tíži. Heřmánek je toho názoru, že účast podezřelého / obviněného může zapříčinit znehodnocení stop nacházejících se na místě činu, případně může jeho účast vyeskalovat až k pokusu o útěk. Poškozený je svým postavením v dané věci vždy značně zainteresován. Jeho účast v něm mnohdy zapříčiní změnu výpovědi ve prospěch jeho samého či jiné osoby. Stejně je tomu i u postavení svědka, který i přesto, že k věci nemá stejný vztah jako poškozený, může nabytím nových informací pozměnit svou výpověď, která ztrácí na věrohodnosti.¹² Účast těchto osob je vždy na zvážení orgánu činného v trestním řízení, jenž ohledání provádí.

Větší míru pozdvižení tvoří postavení nezúčastněné osoby. Trestní řád udává případy¹³, kdy je zapotřebí, aby nezúčastněná osoba byla danému úkonu přítomna, neboť slouží jako záruka objektivnosti daných zjištění. Již Heřmánek se kloní k závěru, že by bylo vhodné obecné i speciální zakotvení postavení nezúčastněné osoby. Tato legislativní úprava by deklarovala její obecná práva, spočívající v seznámení se se všemi okolnostmi daného případu, možnosti se vyjádřit a vznést námitky k průběhu, ale též i povinností zúčastnit se celého úkonu či povinnost mlčenlivosti. O uvedených právech a povinnostech by samozřejmě bylo nutné předchozí

⁹ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1, s. 35.

¹⁰ Viz čl. 17 odst. 4 Pokynu policejního prezidenta ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení (dále jen „*pokyn o plnění některých úkolů policejních orgánů PČR v trestním řízení*“).

¹¹ Může se jednat například o psovoda, pyrotechnika, balistika či mechanoskopa. Viz čl. 17 odst. 4 a 5 pokynu o plnění některých úkolů policejních orgánů PČR v trestním řízení.

¹² HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 43.

¹³ Např. § 85 odst. 2 trestního řádu.

poučení.¹⁴ Vhodné by bylo též zakotvení v rámci jednotlivých úkonů, tedy speciální určení případů obligatorní a fakultativní účasti nezúčastněné osoby.

Posledním důležitým aspektem ohledání je stručné představení základních zásad, jenž představují určitá východiska při provádění jakéhokoli druhu ohledání. S ohledem na jejich povahu je zřejmé, že budou primárně aplikovány při provádění ohledání místa činu.

Autoři odborných publikací se obecně shodují na existenci níže uvedených základních zásad.¹⁵

a) Řízení ohledání jediným vedoucím

Již z názvu zásady je zřejmé, že ohledání je sice týmová práce, avšak pro jeho efektivní provedení je zapotřebí vedení jednou osobou, která bude zodpovědná za jeho průběh, organizaci, koordinaci, ale též i výsledek ohledání. Zpravidla je touto osobou vedoucí daného výjezdu, jehož povinností je mimo jiné přidělení úkolů jednotlivým členům skupiny dle jejich odborností. V případě, že dojde k nedodržení této zásady, hrozí na daném místě činu chaos, jehož důsledkem může být v krajním případě i znehodnocení stop.

b) Neodkladnost ohledání

Cílem ohledání je mimo jiné zajistit co největší množství stop, které po vyhodnocení bude možné použít jako důkazní prostředek pro trestní řízení. Stopy však vzhledem k jejich povaze podléhají rychlým změnám, prostřednictvím kterých dochází ke znehodnocení jejich informační hodnoty. Uvedenou změnu struktury nelze eliminovat, proto je vždy zapotřebí ohledání provést neprodleně poté, co se orgán činný v trestním řízení dozví o skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu. Pokud by tomu tak nebylo, dochází nejen ke snižování informační hodnoty stop, ale též jejich důkazní hodnoty, čímž je narušena schopnost orgánů činných v trestním řízení účinně a efektivně objasnit trestnou činnost.

c) Neopakovatelnost ohledání

U předmětné zásady je zapotřebí rozlišovat případy, kdy dochází k opakovanému ohledání a kdy k doplňujícímu ohledání. Neopakovatelnost se totiž vztahuje k již ohledávanému objektu, který je zapotřebí ohledat znovu, a to zpravidla v důsledku nesprávného prvotního ohledání. Za předpokladu, že dojde k porušení zásady neopakovatelnosti ohledání, dochází, stejně jako

¹⁴ HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 44.

¹⁵ Např. MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 316-317 nebo CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1, s. 33-34.

v předchozím případě, ke znehodnocení stop a následně ke snížení jejich důkazní hodnoty. Je tak skutečně zapotřebí dbát na kvalitní provedení prvotního ohledání, aby se zamezilo případným budoucím negativním následkům v trestním řízení.

d) Nezastupitelnost ohledání

Orgány činné v trestním řízení mohou informace relevantní pro trestní řízení zjišťovat dvěma způsoby, a to buď přímo skrze vnímání vlastními smysly, či nepřímo, tj. zprostředkovaně (např. použitím záznamů či fotografií).¹⁶ Ohledání se tak svou povahou řadí mezi úkony, které používají právě metodu přímého pozorování. Není tak možné daný úkon jakýmkoli způsobem nahradit. Naopak je třeba trvat na jeho provedení v každém, byť i zdánlivě banálním, případě.

Jelikož máme již vymezen pojem ohledání, je důležité se nyní zabývat pojmem místo činu, neboť právě ten má zásadní význam pro rozklíčování daného případu.

1.1 Význam místa činu

Předmět poznání na místě činu je relativně prostorově i časově omezen. Zpravidla se jedná o určitý výsledek jednání pachatele, jenž představuje odraz v materiálním prostředí. Tyto odrazy jsou však závislé nejen na vůli pachatele, ale též na fyzických, přírodních a dalších zákonitostech působících ve vzájemné souvislosti s místem činu. To vše se odráží v situaci na místě činu. Zkoumání situace na místě činu je tak závislé na objektivních a subjektivních faktorech a realizuje se pomocí ohledání místa činu.¹⁷

Ze samotného významu vyplývá, že je to právě ono významné místo činu, jenž je nejdůležitějším zdrojem informací o zkoumané události a současně se jedná o základní naleziště stop. Pojmu místa činu se v historii věnoval již nespočet teoretiků i praktiků, mezi které patří Heřmánek, Němec, Musil či Chmelík. O všech těchto autorech bude dále pojednáno v kapitole 1.1.2. Nyní je však zapotřebí uvést, že význam místa činu je dvojitý, a to z hlediska trestního práva, které udává základní pravidla pro příslušnost v trestním řízení, a dále z hlediska kriminalistiky v podobě vymezení konkrétního relevantního prostoru, kde bude ohledání místa činu provedeno.

¹⁶ HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 10.

¹⁷ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1, s. 27.

1.1.1 Místo činu a trestní právo

Je zřejmé, že základní význam místa činu se bude týkat primárně otázky místní příslušnosti k řízení o dané trestní věci. Místní příslušnost určuje, který konkrétní věcně příslušný soud bude určen k jejímu projednání a rozhodnutí v prvním stupni. Základním ukazatelem je § 18 trestního řádu určující pravidla místní příslušnosti. Místem činu je místo, kde byl trestný čin spáchán (§ 18 odst. 1). Pokud takto uvedené místo činu není zjistitelné, nastupují zákonem předvídané alternativy – místo, v jehož obvodu pachatel bydlí, pracuje či se zdržuje (§ 18 odst. 2 věta před středníkem). Platí zásada, že jednotlivá pravidla jsou si vzájemně rovna a jejich určení pro podání obžaloby je ponecháno na vůli státního zástupce. Jako poslední možnost zákon uvádí místo, v jehož obvodu čin vyšel najevo. Za takové místo je považováno to, kde se některý z orgánů činných v trestním řízení dozvěděl, že byl trestný čin spáchán.¹⁸ Jedná se však o subsidiární pravidlo, které se aplikuje až v případech, kdy místní příslušnost nelze určit dle pravidel předchozích.

Úprava dalších trestních¹⁹ může být však odlišná. Výše uvedené podmínky nelze užít v trestních řízeních ve věcech mládeže, neboť zde se uplatní speciální ustanovení § 37 ZSVM, kde výchozím bodem je obvod, v němž mladiství bydlí. Pokud bydliště nemá, koná řízení soud, kde se mladistvý zdržuje či kde pracuje. Pokud ani takto nelze místní příslušnost zjistit, je pověřen ten soud, v jehož obvodu bylo provinění spácháno, případně v němž vyšlo najevo. Naopak ve vztahu k ZTOPO se § 18 trestního řádu použije, avšak ve spojení v § 29 ZTOPO, jenž určuje podmínky místní příslušnosti v případě, kdy buďto nelze místo činu zjistit či právnická osoba spáchala trestný čin v cizině. Poté je určujícím hlediskem sídlo právnické osoby nebo podnik či organizační složka zahraniční právnické osoby. Pokud ani takto není místo činu zjistitelné, opět se aplikuje § 18 odst. 2 věta za středníkem trestního řádu a řízení se koná tam, kde čin vyšel najevo. Odlišení od obecné dikce trestního řádu spočívá v neexistenci bydliště či

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 298-310.

¹⁹ Tj. zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“) a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim (dále jen „ZTOPO“).

pracoviště právnické osoby, proto zákonodárce zvolil odlišné možnosti určení místní příslušnosti související se sídlem právnické osoby.²⁰

Určení místa činu však nemá význam pouze z hlediska místní příslušnosti, nýbrž například i ve vztahu k distančním deliktům. Tedy v případech, kdy následek či účinek nastaly či měly nebo mohly nastat v jiném místě než faktický výkon trestné činnosti. V daném případě se za místo činu považují obě místa.²¹ Obdobně se bude postupovat i v případech pokračujícího trestného činu.

Vymezením místa činu se zbýval též Nejvyšší soud. V jednom ze svých rozhodnutí²² uvedl, že místem činu u případů řízení motorových vozidel pod vlivem návykové látky jsou všechna místa, kterými pachatel projížděl. Též problematika místa činu v případech trestného činu vydírání ve smyslu § 175 trestního zákoníku je zcela výjimečná. V daném případě byl k vydírání použit mobilní telefon. Nejvyšší soud tak za místo činu označil všechna místa, kde se pachatel nacházel a současně s tím všechna místa, kde se nacházela osoba, vůči které vydírání směřovalo.²³ V současné době se Nejvyšší soud kloní k závěru, že je třeba vždy dané místo činu konkretizovat ve vztahu k prověřované události. Za místo činu je pak třeba považovat nejen místo, kde došlo k jednání pachatele, jenž naplňuje znaky objektivní stránky trestného činu, ale též i místo, kde nastal následek, tj. porušení či ohrožení zájmů a hodnot chráněných trestním zákoníkem.²⁴

Ve světle výše uvedeného je zřejmé, že posouzení místa činu má esenciální význam pro účely trestního řízení. V následující kapitole bude popsána problematika místa činu v rovině kriminalistiky.

1.1.2 Místo činu a kriminalistika

Oproti trestněprávnímu vymezení se zde setkáváme s různými pohledy na definici místa činu a názory na jeho vymezení tak lze rozlišit do několika skupin. První skupina (např. Šejnoha, Čelanský) spojuje místo činu s trestnou činností, a vykládá jej buďto v užším či širším pojetí.

²⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 298-310.

²¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3, s. 80.

²² Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. 11. 1965, sp. zn. Ntd 428/65.

²³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 8. 5. 1987, sp. zn. Ntd 136/87.

²⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 7 Td 68/2013.

Užší pojetí se pojí k již představenému mechanismu, tedy že místem činu je místo, kde došlo k trestné činnosti. Širší pojetí už zahrnuje též i okolí místa činu, kde se nachází stopy pachatele (např. Košťák či Konopáč).²⁵ Toto vnímání však bylo značně kritizováno, neboť v každém případě je místo činu vymezeno skrze trestnou činnost. Pokud by se ukázalo, že dané místo s trestnou činností nijak nesouvisí, nebude k tomu ze strany orgánů činných v trestním řízení tak přistupováno. Toto může být značně problematické, neboť takovéto pojetí může způsobit nesprávný postup na místě, čímž dojde ke znehodnocení jeho důkazní síly v případě, že by se potvrdilo, že se o místo činu skutečně jedná. V prvním případě by totiž orgán činný v trestním řízení ohledání místa činu vůbec neprovedl a pokud by se zjistilo, že se o místo činu jedná, nebylo by již možné efektivní ohledání místa činu provést, neboť by došlo v důsledku plynutí času k jednoznačné ztrátě informační hodnoty nalezených stop. Pachatel by se též v mezichase mohl na dané místo vrátit a případné stopy zničit.

Další skupina autorů (např. Vasilev či Mitričev) se snaží vyhnout kategorizaci podle určení, že se na místě stal trestný čin. Vychází tak z kombinace teorie, praxe a zákonných ustanovení trestního řádu a rozšiřuje předmětnou definici na všechna místa, která mohou s případnou trestnou činností souviset. Za místo činu tak považují nejen místo předpokládaného trestného činu, nýbrž i místa další (např. nalezení mrtvoly).²⁶ Předpoklad, že se jedná o místo činu spočívá na domněnce. Toto přesvědčení je zcela zásadní, a to zejména pro následné provádění ohledání místa činu, neboť pokud orgány činné v trestním řízení předpokládají, že byl na místě skutečně spáchán trestný čin, budou k danému místu přistupovat s větší obezřetností.

Může se zdát, že takto široce vymezené místo činu bude dostačující. Heřmánek však i přesto oponuje a odkazuje na Rasejkina, jenž za místo činu považuje každé místo, kde se stala událost podléhající vyšetřování.²⁷ Na základě uvedeného je nutno uvést Heřmánkovu definici místa činu, který tím rozumí *prostor, kde se uskutečnil proces, o kterém je možno podle jeho vnější formy předpokládat, že jde o proces protispolečenský a u kterého je třeba ohledání zjistit a zajistit obecné i zvláštní znaky jednání, podle kterých by bylo možno věrohodně posoudit, zda jde nebo o trestný čin a kdo je subjektem tohoto činu.*²⁸

Na citovanou definici navázalo nespočet dalších autorů, mezi které patří Němec, Porada, Musil či Chmelík. V současné době je však pro přesné vymezení místa činu odkazováno na

²⁵ HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 22.

²⁶ Tamtéž, s. 23-24.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž, s. 29.

Chmelíka, který sice teoreticky vychází z Heřmánkova pojetí, avšak s mírnými odchylkami. Dle Chmelíka se místem činu rozumí *vymezená část prostoru, kde došlo k jednání zakládající podezření ze spáchání trestného činu, k jehož objasnění je zapotřebí ohledáním zjistit a zajistit objektivní informace o činu, příčině jejího vzniku, následku a dalších vzájemných souvislostech, projevujících se ve stopách a věcných důkazech, ze kterých lze vycházet při objasňování takového trestného činu.*²⁹ Místo činu lze charakterizovat skrze následující znaky:

1. Jedná se o **ohraničený prostor** vymezený svým rozsahem a charakterem.
2. Předmětem zkoumání je nejen samotné místo činu, ale též **nahodilá či záměrná činnost**, které se osoba na místě činu dopustila či dopustit mohla. Taková jednání mohou být dle trestního práva buďto nedbalostní či úmyslná. Za předpokladu, že půjde o nedbalost, uvažuje se určitá míra nahodilosti, které se však potencionální pachatel mohl či měl vyvarovat s ohledem na jeho osobní či životní zkušenosti, výkon povolání vzdělání atp. Úmyslné jednání v sobě vždy obsahuje záměrné kroky s očekávaným či předvídatelným následkem.
3. **Podezřením ze spáchání trestného činu** se rozumí jakékoli kriminální jednání určité osoby. S ohledem na formulaci *podezření* se tak v počátcích nemusí jednat o faktické porušení právních norem, nýbrž o míru pravděpodobnosti související s kriminálním jednáním na daném místě. Ke zvýšení této míry pravděpodobnosti pak přispěje právě zajištění velkého množství stop na daném místě, jejichž prostřednictvím je možno provádět další analýzu a hodnocení k získaným informacím, které dále umožňují vytváření kriminalistických verzí³⁰.

²⁹ CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-42-3, s. 16.

³⁰ Tvorba kriminalistických verzí je nedílnou součástí procesu poznání potenciálního pachatele. Kriminalistická verze představuje specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti spočívající v analýze dosud shromážděných podkladů a následné vyvození možných závěrů o spáchaném trestném činu. Zpravidla se jedná o konkrétní hypotézy založené na domněnkách, skrze které si orgány činné v trestním řízení poji možné příčiny jednotlivých jevů poznávané události, jenž se jeví jako reálně možné pro objasnění dosud shromážděných či pro získání nových informací. Kriminalistické verze jsou zpravidla tvořeny policejním orgánem, přičemž jejich finální počet se odvíjí od závažnosti trestné činnosti. Při postupném získávání dalších informací se tyto verze dále ohraničují. V ideálním případě tak policejní orgán dospěje k jedné finální verzi, na základě které je poté postupováno ideálně až k dopadení pachatele. Viz MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 285-287.

4. Zpravidla se jedná o **protiprávní čin**, přičemž toto přesvědčení vychází z předchozího bodu, tj. z podezření ze spáchání trestného činu, a mohou mu též přispět i informace získané z místa činu, které jsou předmětem dalšího zkoumání. Za předpokladu, že by byla neexistence protiprávnosti činu potvrzena, není zapotřebí provádět jakékoli kriminalistické či trestněprávní úkony. Nyní uvedené zároveň nevyklučuje fakt, že předmětné zjištění nemůže přijít i v průběhu probíhající ohledání či po již provedeném ohledání.
5. V neposlední řadě místo činu představuje **odraz prověřovaného činu**, který je **uchován ve stopách a předmětech nacházejících se na místech přípravy, spáchání a utajování trestného činu**.

Takto široce vymezená definice místa činu samozřejmě koreluje s teorií místa činu, jenž uvažuje konkrétní část materiálního prostředí související s prověřovanou událostí. Je třeba mít neustále na paměti fakt, že předmětem zkoumání je místo činu, v rámci něhož došlo k určité změně vyvolané konkrétním jednáním pachatele či jiné osoby.

V návaznosti na výše uvedené považuji za nezbytné rozlišit pojmy místo činu a místo trestného činu. Jednoduše se dá říci, že místo trestného činu představuje podmnožinu místa činu. Místem trestného činu rozumíme místo, na němž byla jednoznačně spáchána trestná činnost. Takováto míra přesvědčení se dovozuje i z teze, že v tomto případě, zpravidla ve fázi prověřování, má policejní orgán povědomí o podezřelé osobě. Oddělení pojmů má však ryze teoretické důsledky, nikoli praktické. Faktické odlišení spočívá pouze v míře podezření, zda již byla naplněna skutková podstata konkrétního trestného činu.³¹

Zahraniční literatura pojí místo činu se spáchaným trestným činem. Poukazuje však na možné rozdělení místa činu na primární a sekundární, přičemž za primární místo činu je považováno místo, kde byl spáchán trestný čin. Sekundární místo je poté každé místo, které přímo souvisí s trestným činem, nikoli však místo, kde byl trestný čin spáchán.³²

³¹ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1, s. 19-26.

³² Barbaro, A, & Mishra, A (eds) 2022, *Manual of Crime Scene Investigation*, Taylor & Francis Group, Milton. Available from: ProQuest Ebook Central. [17 February 2023], s. 1-3.

2 Ohledání místa činu *de lege lata*

Základní metoda používaná pro zjišťování informací z místa činu je kriminalistické ohledání. Jedná se o metodu, jejímž prostřednictvím orgány činné v trestním řízení pozorují, zjišťují, zkoumají, hodnotí a dokumentují materiální změny na daném místě či stav objektů majících vztah k prověřované události, k jejímu poznání a získání důkazů, jakož i dalších informací relevantních pro trestní řízení.

Vzhledem k tomu, že ohledání místa činu představuje nejvýznamnější druh ohledání, je tomuto pojmu věnována značná pozornost ze strany jednotlivých autorů. Heřmánek definuje ohledání místa činu skrze jeho základní cíle, mezi které řadí zejména poznání jednotlivých jevů a jejich vzájemné působení. Toto poznání realizuje skrze změny v daném materiálním prostředí, dále poznání nositele daných jevů, cíle, ke kterému zjištěná činnost směřovala či které mělo být dosaženo, dále potřeba, jenž vedla nositele k uskutečnění předmětné činnosti a v neposlední řadě i poznání vzájemných příčin a podmínek, které vedly k realizaci činu. Zároveň je ale nedílnou součástí tématu vymezení jednotlivých úkolů, které povedou k poznání o situaci na daném místě činu. Jedná se tak zejména o zjištění jednotlivých jevů, jejich zkoumání a zajištění.³³ Kde jsou však hranice ohledání místa činu? Na tuto otázku udává Heřmánek jednoduchý návod. V žádném případě se nelze omezit na předem vymezenou část prostoru. Vždy je třeba určit hranice dle konkrétního případu, přičemž zpravidla toto vymezení určuje vyšetřovatel. Zároveň je však důležité poznamenat, že hranice ohledání místa činu by měly být určeny tak, aby bylo možné zjistit, zkoumat a zajistit celou situaci na daném místě za současného zjištění a zajištění veškerých relevantních stop a předmětů.³⁴

Opět je za hodno uvést, že na Heřmánkovu definici navázal nespočet dalších autorů, kteří se dané problematice věnovali. Ještě před trestněprávním pojetím ohledání místa činu je důležité zmínit též jeho účel. K tomuto poslouží výčet otázek, jejichž podstata by měla vést ke zjištění relevantních informací.

1. **Co bylo spácháno?** Na tuto otázku je možné odpovědět již na daném místě činu. Při řádném provedení ohledání místa činu je možné uvést, zda pachatel svým jednáním naplnil znaky konkrétní skutkové podstaty trestného činu či nikoliv. Je zřejmé, že

³³ S takto vymezenou definicí ohledání místa činu se ztotožňuje dále též například Němec. Viz NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1, s. 113-114.

³⁴ HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 35-37.

v daném případě bude též zapotřebí detailní vymezení jednotlivých kriminalistických verzí.

2. **Kdy byl čin spáchán?** K posouzení doby spáchání svědčí řada skutečností a okolností, které lze na místě činu zjistit. Informačními zdroji jsou tak zejména výpovědi přítomných osob, dále například data na korespondenci nebo novinách, stav plynoměru, zásoba potravin a jejich stav (zejména plíseň, vypaření atp.), dále stav hodin, ale též i stav samotného místa činu (květiny, prach či pavučiny), případně stáří stop a biologického materiálu. V případech úmrtí se zkoumají též posmrtné změny na těle oběti. Na tomto místě je třeba uvést, že orgány činné v trestním řízení by se v rámci ohledání místa činu měly zásadně vyvarovat unáhleným závěrům o příčině smrti oběti. Smrt a její příčinu určují zásadně koroner, případně soudní lékař vystupující v postavení znalce. Mezi posmrtné změny se řadí zejména chladnutí těla, mrtvolné skvrny, mrtvolná ztuhlost, hniloba mrtvoly a její vysychání. Obecně platí, že chladnutí mrtvoly závisí vždy na prostředí, ve kterém se nachází, přičemž teplota těla se při průměrné teplotě okolí snižuje o 1 °C za hodinu.³⁵
3. **Kde byl čin spáchán?** V praxi není pravidlem, že pro jednu trestní věc je pouze jedno místo činu. Naopak se častěji setkáváme s případy, kdy je míst činu více, a to právě s ohledem na širokou definici místa činu. Je zapotřebí, aby se pro řádné objasnění trestné činnosti orgány činné v trestním řízení věnovaly všem těmto místům.
4. **Kdo čin spáchal?** Jde o zcela zásadní otázku, neboť zjištění pachatele a jeho usvědčení je cílem a smyslem trestního řízení. Při ohledání místa činu je možné postupné utváření modu operandi³⁶, které ve své podstatě utváří základní obraz možného pachatele.
5. **Jak byl čin spáchán?** Určujícím kritériem je zde způsob spáchání trestného činu, který umožňuje další využití kriminalistických metod například v podobě rekonstrukce trestného činu či vyšetřovacího pokusu. Předmětné metody slouží k posouzení, zda se prověřovaná událost stala určitým způsobem. Oba úkony tak mohou sloužit k prověření dosud shromážděných podkladů či k prověření informací ze strany pachatele či jiných osob (zpravidla svědků či poškozených). Způsob spáchání má též význam z hlediska

³⁵ HIRT, Miroslav a František VOREL. *Soudní lékařství*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5680-6, s. 41.

³⁶ Modus operandi představuje opakující se způsob páchaní určité trestné činnosti ve vztahu ke konkrétnímu pachateli. Viz MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 46.

modu operandi, neboť někteří pachatelé trestnou činnost opakují stejným či podobným způsobem. Za předpokladu, že je zde spatřován konkrétní mechanismus způsobu páčání, může to vést k odhalení tzv. recidivisty³⁷.

6. **Čím byl čin spáchán?** Charakter použitých nástrojů umožňuje detekovat určitou skupinu možných osob, které se na trestné činnosti podílely.
7. **Proč byl čin spáchán?** Motiv spáchání je významný zejména z hlediska násilných či rasových trestných činů. Jedná se o značně složitou okolnost, která však umožňuje komplexní posouzení daného případu.³⁸

Předpoklad, že budou objektivně zodpovězeny na všechny výše uvedené otázky, by měl ideálně vést k nalezení pachatele a v následujících fázích trestního řízení též k jeho potrestání, čímž bude naplněn účel trestního řízení.³⁹ Tímto samozřejmě nezpochybnuji fakt, že k zákonnému potrestání pachatele je zapotřebí, aby byl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v souladu se zásadou oficiality vyjádřenou v § 2 odst. 5 trestního řádu. Proto je vždy zapotřebí sběr dalších důkazů, ať už přímých či nepřímých. Mým cílem však bylo poukázat na speciální postavení místa činu a jeho ohledání, jenž je základním východiskem pro další postup ve věci a mnohokrát též jediným možným zdrojem informací.

2.1 Vztah k jiným procesním úkonům

Ohledání místa činu má, jakožto jeden z procesních úkonů, vztah k dalším relevantním procesním úkonům. Jedná se o tzv. zvláštní způsoby dokazování, které byly do právního řádu České republiky zahrnuty novelou trestního řádu s účinností od 1. 1. 2002⁴⁰. Konkrétně se jedná o vyšetřovací pokus (§ 104c), rekonstrukci (§ 104d) a prověrku na místě (§ 104e). V neposlední

³⁷ Recidiva je ve smyslu trestního zákoníku obecně přitěžující okolnost [viz § 42 písm. q)]. Některá ustanovení však tuto okolnost přímo vztahují v rámci svých kvalifikovaných skutkových podstat (viz § 205 odst. 2). Teorie označuje recidivistu jako pachatele, který byl již dříve pravomocně odsouzen, načež spáchal další trestný čin. Viz JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3, s. 349.

³⁸ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, s. 17-18.

³⁹ Viz § 1 odst. 1 trestního řádu.

⁴⁰ K novelizaci došlo zákonem č. 265/2001 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

řadě je zapotřebí odlišit ohledání místa činu od domovní prohlídky upravené v § 82 an. trestního řádu.

Může se zdát, že se jedná o úkony přinejmenším podobné, avšak po důkladném zjištění jejich podstaty je nemyslitelné je dále zaměňovat.

2.1.1 Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus se koná v případech, kdy mají být pozorováním prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, a to v předem uměle vytvořených či obměňovaných podmínkách.⁴¹ Cílem zde bude zjištění, zda se daný jev mohl stát daným způsobem či nikoli. V průběhu vyšetřovacího pokusu mohou být podmínky též opakovaně měněny. Metoda sloužící k poznání určitého jevu bude též přímé pozorování stejně jako v případech ohledání místa činu. Avšak účelem ohledání místa činu je zjistit, zajistit a vyhodnotit nalezené stopy. I přes skutečnost, že v obou případech bude použita metoda přímého pozorování, je zjevné, že vyšetřovací pokus se zpravidla koná až po ohledání místa činu. V některých případech se koná též přímo na místě činu, a to za předpokladu, že je nutné zjistit stav daného místa ještě před tím, než by došlo k jeho materiální změně skrze jednání pachatele. Při vyšetřovacím pokusu tak nepůjde o činnost spojené se stopami, nýbrž o poznání prověřované události. Oproti tomu při ohledání jde zpravidla o poznání následku jednání pachatele.

2.1.2 Rekonstrukce

Úvodem je nutno zdůraznit, že rekonstrukce má být dle dikce zákona použita až v případech, kdy jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.⁴² S ohledem na nyní uvedené tak bude rekonstrukce prováděna buď velice sporadicky, nebo jen v těch nejzávažnějších případech. Podstatou rekonstrukce je obnovení konkrétní situace a okolností, za kterých byl trestný čin údajně spáchán ve vztahu k výpovědi osob uvedených v § 104d odst. 1 trestního řádu. Společným znakem rekonstrukce a ohledání místa činu tak je zde opět metoda přímého pozorování, skrze kterou orgány činné v trestním řízení zjišťují další informace relevantní pro trestní řízení. Odlišnosti budou podobné jako v případě vyšetřovacího pokusu. U rekonstrukce tak půjde o znovuprožití prověřované události, kdežto u ohledání místa činu o prověření následku činnosti pachatele na daném místě. Rekonstrukce bude též zpravidla

⁴¹ Viz § 104c odst. 1 trestního řádu.

⁴² Viz § 104d odst. 1 trestního řádu.

následovat až po ohledání místa činu, neboť bude s největší pravděpodobností prováděna právě na již ohledaném místě činu. I přes možné podobnosti se jedná o dva zcela odlišné úkony.

2.1.3 Prověrka na místě

Prověrku na místě lze provést, je-li zapotřebí doplnit či upřesnit údaje důležité pro trestní řízení vztahující se k určitému místu. To vše se provádí za osobní účasti osob vyjmenovaných v § 104 odst. 1 trestního řádu. Stejně jako v předchozích případech půjde o přímé pozorování určité skutečnosti, avšak v daném případě je též zapotřebí vzít aspekt dobrovolnosti ze strany osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Stejně jako při ohledání místa činu mohou být i v rámci prověrky zjištěny nové skutečnosti a zajištěny nové stopy či předměty, které mohou mít vliv na probíhající trestní řízení. Rozdílnost spočívá v účelu procesního úkonu. U prověrky na místě se orgány činné v trestním řízení snaží objasnit správnost údajů výpovědi konkrétní osoby ve vztahu s faktickou situací.

2.1.4 Domovní prohlídka

Domovní prohlídka představuje zásadní zásah do osobní svobody člověka. Podmínky přípustnosti jsou tak vymezeny již ústavním pořádkem České republiky. V souladu s čl. 12 odst. 2 Listiny⁴³ je pro provedení domovní prohlídky nutný písemný odůvodněný příkaz soudce, přičemž způsob provedení dále stanoví zákon. Trestní řád upravuje podmínky domovní prohlídky v § 82 an. trestního řádu. V první řadě zde musí existovat důvodné podezření, že se v daném objektu nachází věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení (§ 82 odst. 1). Příkaz k domovní prohlídce je v přípravném řízení vydán soudcem na návrh státního zástupce (§ 83 odst. 1). Oproti ohledání místa činu je tak provedení domovní prohlídky procesně značně obtížnější. Cílem domovní prohlídky je pak již zmíněné prověření, zda se v daném objektu nachází určitá věc či osoba, která může mít význam pro dané trestní řízení. Oproti tomu pomocí ohledání místa činu se zjišťují komplexní okolnosti významné pro trestní řízení. Zároveň je možno ohledání místa činu provést jako neodkladný a neopakovatelný úkon ve smyslu § 158 odst. 3 písm. d) trestního řádu. K přesvědčení, že domovní prohlídka může být provedena též jako neodkladný a neopakovatelný úkon ještě před zahájením trestního stíhání, došlo skrze judikaturní vývoj, k němuž bude v diplomové práci dále pojednáno. Problematika neodkladného a neopakovatelného úkonu je představena v následující kapitole.

⁴³ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod (dále jen „*Listina*“).

Rozdíly mezi domovní prohlídkou a ohledáním místa činu nejsou jednoznačně dány. Jako určitý ukazatel mohou sloužit rozhodnutí Ústavního a Nejvyššího soudu, dle kterých je nutné vždy přihlížet ke konkrétnímu cíli a povaze úkonů, jež mají být na místě provedeny.⁴⁴

2.2 Zakotvení v právním řádu

Z předchozích kapitol jednoznačně vyplývá, že ohledání místa činu spadá svou podstatou mezi základní úkony v trestním řízení. K tomuto pojetí se přiklání i sám trestní řád, neboť ohledání místa činu řadí mezi tzv. neodkladné a neopakovatelné úkony.⁴⁵ Neodkladným úkonem je takový úkon, jenž nesnese odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání, jelikož hrozí nebezpečí zmaření, zničení či ztráty předmětného důkazu.⁴⁶ Neopakovatelný je pak takový úkon, který nebude možno před soudem provést. Důležité je zdůraznit, že v případech provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu, musí být v protokolu vždy řádně odůvodněno, proč se k takovému kroku daný orgán činný v trestním řízení uchýlil.⁴⁷

Otázka řádného odůvodnění byla několikrát předmětem rozhodování Ústavního soudu. V jednom ze svých rozhodnutí⁴⁸ byla řešena otázka možného provedení domovní prohlídky jako neodkladného a neopakovatelného úkonu, přičemž Ústavní soud vyslovil, že domovní prohlídku je možno provést jedině až po zahájení trestního stíhání. Nikoli jako neodkladný a neopakovatelný úkon. Tento názor se však ukázal jako nedostačující, neboť v praxi se mnohokrát setkáváme s případy, kdy je domovní prohlídka nutná ještě před zahájením trestního stíhání. Ústavní soud tak v jednom ze svých dalších rozhodnutí⁴⁹ uvedl, že domovní prohlídku lze provést ještě před zahájením trestního stíhání. Musí být však provedeno v intencích neodkladného a neopakovatelného úkonu, přičemž již samotný návrh na provedení domovní prohlídky musí obsahovat odůvodnění takového postupu. Výsledný příkaz k domovní prohlídce musí tyto skutečnosti reflektovat. Neboť právě skrze předmětný příkaz policejní orgán získává oprávnění k zásahu do základního práva ve smyslu čl. 12 Listiny. Za předpokladu, že soud vydá příkaz k domovní prohlídce, který nebude odůvodněn z hlediska neodkladného

⁴⁴ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 376/14, dále usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2484/17 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 11 Tdo 713/2018.

⁴⁵ Viz § 158 odst. 3 písm. d) trestního řádu.

⁴⁶ Viz § 160 odst. 4 trestního řádu.

⁴⁷ Viz tamtéž.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 474/07.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. II ÚS 3073/10.

a neopakovatelného úkonu, jedná se o zásah do základních práv garantovaných čl. 12 a čl. 36 Listiny.

Ohledání místa činu může být provedeno v jakékoli fázi trestního řízení. Trestní řád k tomuto uvádí § 113 odst. 1, kdy ohledání se koná vždy, když je zapotřebí přímým pozorováním objasnit skutečnosti relevantní pro trestní řízení. Provedení ohledání není tedy nijak omezeno. Z logiky věci tomu však bude pouze v přípravném řízení. Trestní řád dále doplňuje, že se k ohledání zpravidla přibere znalec, který bývá přivolán již na samotný úkon.⁵⁰ V případě potřeby specialisty v daném oboru má policejní orgán, případně státní zástupce, k dispozici též odbornou pomoc konzultanta dle § 157 odst. 3 trestního řádu.

Ještě před dalším pojednáním o legálním zakotvení ohledání místa činu považují za vhodné zmínit problematiku ohledání místa činu v soukromých objektech. Do vydání Stanoviska ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce možnosti policejního orgánu vstoupit do obydlí za účelem provedení ohledání místa činu v roce 2008⁵¹ panovalo obecné přesvědčení, že ohledání místa činu je možné provést v důsledku ochrany veřejného zájmu pro rychlé a efektivní objasnění trestné činnosti. Postupem času však došlo k útlumu veřejného zájmu na úkor ochrany soukromí a bylo tak zapotřebí řešit výše položenou otázku.⁵² Dle citovaného stanoviska je možné ohledání místa činu u objektů, ke kterým mají osoby vlastnické, užívací či jiné právo, obecně provést. Za předpokladu, že by byl vysloven zřejmý nesouhlas ze strany osoby požívající takového práva, musí být místo činu důkladně zabezpečeno, aby nedošlo ke znehodnocení stop zde se nacházejících. Policejní orgán však může postupovat dle ustanovení o domovní prohlídce dle § 82 an. trestního řádu. Avšak pouze v intencích citovaných ustanovení. Zůstává tak otázkou, zda je současná právní úprava skutečně dostačující či nikoliv. Za předpokladu, že není přistoupeno k ohledání místa činu z důvodu vysloveného nesouhlasu, není možné jeho provedení jakýmkoli jiným způsobem bez zákonného zmocnění, tj. souhlasu dané osoby či příkazu soudce. Je samozřejmě možné využít institutů domovní prohlídky či oprávněného vstupu do obydlí ve smyslu zákona o PČR⁵³. Trestní řád absentuje jakoukoli úpravou obecného ohledání místa činu, natož úpravy zvláštní, opravňující jeho provedení ve vztahu k soukromým objektům. Tento problematický aspekt by bylo možno řešit skrze zakotvení

⁵⁰ Viz § 107 odst. 1 trestního řádu.

⁵¹ Sbírka výkladových stanovisek NSZ č. 1/2008 ze dne 5. 6. 2008.

⁵² CHMELÍK, Jan. Ohledání (místa činu) v kontradikci s ústavní konformitou. Časopis Státní zastupitelství, Praha: Wolters Kluwer, 2015, č. 5, str. 47.

⁵³ Taxativní výčet oprávnění je uveden v § 40 an. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR (dále jen „zákon o PČR“).

institutu ohledání místa činu pod současnou dikci § 83c trestního řádu. Případně lze extenzivním výkladem dojít k závěru, že citované ustanovení lze vztáhnout na případy, kdy je zapotřebí provést ohledání místa činu. Avšak nikoli jako komplexní úkon, ale pouze z důvodu provedení bezprostředních a nezbytných úkonů spočívajících v zabezpečení místa činu či případném zajištění stopy, která může podléhat rychlému znehodnocení či zničení. Takovýto postup však nesmí nikdy vybočit ze zabezpečovacího charakteru citovaného ustanovení. Je zřejmé, že uvedený postup by byl použit zejména v případech, kdy existuje další důvod pro možný vstup do obydlí, tj. zejména přítomnost pachatele na místě činu.⁵⁴ Pokud by se policejní orgán rozhodl pro provedení komplexního ohledání místa činu, došlo by tak k porušení zákonných ustanovení a procesní úkon by byl jako důkaz v trestním řízení absolutně neúčinný.⁵⁵ Dílčí trestní zákony, zejména pak ZSVM a ZTOPO, neobsahují výslovnou úpravu ohledání místa činu. Pouze odkazují ve svých úvodních ustanoveních na subsidiární použití trestního řádu. Určitá část představené problematiky je již řešena v rámci připravovaného nového trestního řádu, o němž bude pojednáno v následující kapitole.

Ohledání místa činu je mimo zákonnou úpravu upraveno též v rámci tzv. interních aktů. V případě policejního orgánu, resp. Policie ČR, se interním aktem rozumí pokyny policejního prezidenta vydávané na základě zákona o PČR. Jejich podstatou je podrobnější úprava zákonných ustanovení.⁵⁶ Základními předpisy jsou pokyn o kriminalistickotechnické činnosti⁵⁷ obsahující souhrnnou úpravu kriminalistických postupů při provádění ohledání místa činu od provedení prvotních a neodkladných úkonů až po závěrečné vyhodnocení výsledků včetně taktiky týkající se ohledání jednotlivých druhů trestné činnosti (např. trestných činů proti majetku, trestné činnosti páchané s využitím výpočetní techniky a další). Druhým základním předpisem je pokyn o plnění některých úkolů policejních orgánů PČR v trestním řízení zejména pak v oblasti hlavních úkolů výjezdové skupiny.

Policejní orgán je orgánem státním, přičemž státním moc lze v souladu s příslušnými články Ústavy a Listiny uplatňovat pouze v případech stanovených zákonem a na základě zákona. Je tak zapotřebí mít stanovené určité mechanismy obrany v případech, kdy policejní

⁵⁴ CHMELÍK, Jan. Ohledání (místa činu) v kontradikci s ústavní konformitou. Časopis Státní zastupitelství, Praha: Wolters Kluwer, 2015, č. 5, str. 46-52.

⁵⁵ K neúčinnosti důkazu v trestním řízení viz kapitola 4 předkládané diplomové práce.

⁵⁶ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-86-3, s. 67-69.

⁵⁷ Pokyn policejního prezidenta ze dne 21. 6. 2018, o kriminalistickotechnické činnosti (dále jen „*pokyn o kriminalistickotechnické činnosti*“).

orgán jedná v rozporu se zákonem. Je třeba odlišovat případy, kdy opatřuje důkazy nezákonným způsobem. Poté je na místě mluvit o neúčinnosti důkazu, o které je pojednáno v kapitole 4 předkládané diplomové práce. Dovolím si však zmínit institucionální odpovědnost příslušníka takového policejního orgánu. V široké veřejnosti se v souvislosti s pojetím policejního orgánu setkáváme se zaměňováním pojmů policejního orgánu a Policie ČR. Trestní řád v § 12 odst. 2 zmiňuje, které složky bezpečnostních sborů jsou policejním orgánem pro účely trestního řízení. Policie ČR je tak pouze jedním z druhů policejního orgánu. Dále sem spadá například Generální inspekce bezpečnostních sborů, pověřené orgány Vězeňské služby ČR, pověřené celní orgány a další. Většina těchto složek spadá pod tzv. bezpečnostní sbory ve smyslu zákona o služebním poměru⁵⁸. Osoby vykonávající činnost u těchto bezpečnostních sborů jsou jejich příslušníky, z čehož jim plynou určité povinnosti. Zákon o služebním poměru vyjmenovává základní povinnosti příslušníků upravené v § 45, dále sem spadá též služební kázeň ve smyslu § 46. Pro případy, kdy příslušník bezpečnostního sboru jedná v rozporu se stanovenými služebními povinnostmi, páchá kázeňský přestupek, přičemž vždy se musí jednat o zaviněné jednání, a to buď nedbalostní dle § 50 odst. 2, nebo úmyslné dle § 50 odst. 3 zákona o služebním poměru. V souvislosti s ohledáním místa činu si lze přestavit situaci, kdy příslušník policejního orgánu nedodrží povinnosti stanovené interním předpisem, případně postupuje v rozporu s nimi. Za takovéto pochybení jsou ukládány kázeňské tresty, jejichž výčet je uveden v § 51 zákona o služebním poměru. Může se zde jednat o písemné napomenutí, pokutu či propadnutí věci. Některé kázeňské tresty je možné uložit pouze v určitých případech dle § 51 odst. 2, odst. 3 zákona o služebním poměru. Nad rámec výše uvedeného je nutno doplnit, že za jednání je považována nejen aktivní činnost, ale též i opomenutí konat, k němuž byl příslušník policejního orgánu povinen.⁵⁹ V souvislosti s touto problematikou je zapotřebí zmínit též rozhodnutí Nejvyššího soudu⁶⁰, v němž byla řešena otázka porušení předpisů týkajících se ohledání místa činu. V daném případě, mimo jiné, nedošlo ze strany příslušníka policejního orgánu k zajištění provedení ohledání místa činu, čímž porušil svou služební povinnost vyplývající z interního aktu. Vystává tak otázka, zda se i na tento případ může vztahovat trestní

⁵⁸ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále jen „*zákon o služebním poměru*“).

⁵⁹ Viz § 50 odst. 4 zákona o služebním poměru.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, č. j. 6 Tdo 768/2011-32.

odpovědnost za trestný čin maření úkolu úřední osoby z nedbalosti⁶¹. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že uvedený trestný čin je možno aplikovat pouze za předpokladu, že se jedná o natolik závažný případ porušení povinností příslušníka policejního orgánu, který má za následek zmaření nebo podstatné ztížení splnění důležitého úkolu. Podstatným ztížením je myšlena existující možnost splnit důležitý úkol, avšak s mimořádnými či podstatnými obtížemi. V řešení případě však opomenutí příslušníka nedosahovalo takové intenzity, aby dokázalo zásadním způsobem zmařit či podstatně ztížit splnění důležitého úkolu. Z citované judikatury je tak zřejmé, že v případech podstatného porušení povinností je možno dovozovat až trestněprávní odpovědnost.

Současná platná právní úprava dává jednoznačně najevo, že pokládá ohledání místa činu za jeden z vůbec nejdůležitějších úkonů v trestním řízení. I přes obecné vymezení v trestním řádu nalezneme v dalších předpisech souhrnnou úpravu tohoto procesního úkonu, což se vzhledem ke specifičnosti ohledání místa činu a jeho významu jeví jako zcela žádoucí. V předmětné kapitole bylo již naznačeno, že v některých případech je úprava nedostačující, avšak množství neupravených situací lze snadno dovodit z judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu. V současné době se však v odborné veřejnosti diskutuje otázka předloženého nového trestního řádu. Považuji tak za vhodné alespoň rámcově pojednat o připravovaném návrhu paragrafového znění nového trestního řádu ve vztahu k ohledání místa činu.

2.3 Ohledání místa činu v dikci nového trestního řádu

Ohledání je dle připravovaného znění nového trestního řádu⁶² systematicky řazeno do hlavy IV *Dokazování*, která je dále rozdělena na 8 dílů, přičemž ohledání je upraveno v díle 7 s názvem *Věc, listina a ohledání*. Vymezení pojmu ohledání v § e43 se pojmově shoduje se současným zněním trestního řádu. Byla však vypuštěna dikce týkající se protokolu o ohledání. Na první pohled by se takové ustanovení mohlo zdát zcela nevyhovující. Zákonodárce však zvolil metodu komplexního zakotvení protokolace v § k4 an. Nejprve je uveden obecný požadavek na sepsání protokolu o každém úkonu trestního řízení včetně jeho náležitostí. Poté je pojednáno o dalších institutech protokolace, zejména pak podepisování, oprava či použití zvláštních prostředků. Následují zvláštní ustanovení, kde nalezneme i problematiku ohledání místa činu. Ustanovení

⁶¹ V předmětné době, kdy bylo rozhodnutí řešeno, byl skutek posuzován jako trestný čin maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti dle § 159 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁶² Viz Rekodifikace trestního práva procesního. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

§ k11 se koncepčně neliší od současného znění. Opět je zde ponechán značný prostor pro uvážení orgánu provádějícího ohledání vzhledem k dalším druhům dokumentace. Za předpokladu, že bude ohledání místa činu prováděno jako neodkladný a neopakovatelný úkon, je zde požadavek řádného odůvodnění všech skutečností, které příslušný orgán vedly k takovému rozhodnutí. Je zřejmé, že se tak jedná o reakci na ustálenou judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu týkající se řádného odůvodnění neodkladných a neopakovatelných úkonů. Zároveň je kladen větší důraz na obrazový a zvukový záznam v případech provádění takovýchto úkonů. Zákonodárce tak vyjádřil značnou podporu v rozmachu současných technologií, kdy je kladen důraz zejména na videodokumentaci. Jedná se však o požadavek, který lze označit jako obligatorně fakultativní, neboť zvukový či obrazový záznam se provede pouze v případech, kdy je to možné. Policejní orgán, který provádí ohledání místa činu, tak musí mít k dispozici veškeré prostředky pro řádnou dokumentaci. Dle mého názoru se jedná o značný posun, a to právě z důvodu vyššího zájmu na řádné a kvalitní dokumentaci neodkladných a neopakovatelných úkonů. Nový trestní řád dále počítá s možnou účastí advokátů u provádění těchto úkonů. K tomuto znění byl ze strany advokátů vyjádřen značný nesouhlas, a to primárně z důvodu nemožnosti naplnit materiální právo na obhajobu⁶³. Advokát nemá možnost se s prověřovanou událostí jakkoli seznámit, natož provést poradu s podezřelým.⁶⁴

K předkládané problematice byla představena konstrukce ohledání místa činu versus vstup do obydlí, jiných prostor nebo na pozemek. Navrhovaná úprava reflektuje nejen současnou judikaturu, ale též i stanovisko NSZ ve vztahu k nyní uvedenému. Z ustanovení § e43 odst. 3 navrhovaného trestního řádu vyplývá, že ohledání místa činu bude možné v těchto prostorách provést i po vyslovení nesouhlasu oprávněné osoby, avšak až po předchozím souhlasu soudce v přípravném řízení či předsedy senátu v řízení před soudem. Určitou benevolencí je možnost nahrazení tohoto souhlasu soudcem, v jehož obvodu má být ohledání provedeno. Navíc bude možno provést ohledání bez souhlasu jen za předpokladu, že věc nesnese odkladu a souhlasu

⁶³ Materiální obhajobou se rozumí právo hájit se sám skrze prostředky dle vlastního uvážení. Viz JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 3. 2018*. Praha: Leges, 2010-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3, s. 176.

⁶⁴ Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu: Tematický okruh: Přípravné řízení. *Epravo.cz* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-19-1-2023-728.html?action=6235e750&fbclid=IwAR0ASVtpzXLzauzWm2pxyUbpO7Nx3XBX2Po7ikm8CX5WjT8_tBrbVdKchIc

nelze nijak dosáhnout. Je však zapotřebí předmětný souhlas bezodkladně vyžádat. Pokud by nebyl udělen, nebude k takovému ohledání vůbec přihlíženo. To znamená, že by takto provedený úkon byl jako důkaz absolutně neúčinný.

Navrhované znění je v současné době stále v procesu diskuse odborné veřejnosti. Cílem předkládané kapitoly tak v zásadě nebylo jakkoli zpochybnit či kritizovat navrhované znění. Mým záměrem bylo pouze poskytnout hrubý nástin komparace paragrafového znění současné úpravy a připravovaného nového trestního řádu.

3 Kriminálnětacktické zásady přípravy a provedení ohledání místa činu

S ohledem na skutečnost, že ohledání místa činu je svou podstatou značně náročným procesním úkonem, je zapotřebí stanovit obecné taktické postupy. Taktikou se rozumí postupy kvalifikovaných subjektů, které jsou schopny za užití všech metod a prostředků zjistit, zkoumat, hodnotit a fixovat okolnosti důležité pro trestní řízení.⁶⁵ Vždy je zapotřebí zvolit takovou taktiku, aby z výsledků ohledání místa činu mohl být získán nejen maximální možný objem informací umožňujících další šetření ve věci, ale též i dostatek důkazů relevantních pro trestní řízení. V každém případě je nutné postupovat v souladu s konkrétními podmínkami dané prověřované události.

K dosažení sledovaného cíle je nutné užít celého komplexu metod přímého pozorování, mezi které se řadí nejen metoda ohledání, ale i měření, vypočítávání, popisování, srovnávání, experimentování, modelování a způsoby logického myšlení. Sem spadají zejména analýza, syntéza či analogie.⁶⁶ Samozřejmě je zapotřebí užít též obecných metod umožňujících racionální poznání objektivní skutečnosti, tj. dedukce či indukce.

V následujících kapitolách budou vymezeny jednotlivé taktické postupy uplatňované při provádění ohledání místa činu, a to jak z hlediska kriminálnětacktického, tak právního. Je třeba upozornit na skutečnost, že ne všichni autoři se shodují na existenci čtyř fází taktiky ohledání místa činu. Dle mého názoru je však vhodnější postupovat v souladu s pokynem o kriminálnětacktické činnosti, který taktiku ohledání místa činu dělí na:

- a) Neodkladné úkony a bezpečnostní opatření při příjezdu na místo činu**
- b) Příprava ohledání místa činu**
- c) Vlastní ohledání**
- d) Hodnocení průběhu a výsledků ohledání.**

Pokud bychom se podívali do zahraničí, zjistíme, že přístupy se v některých částech taktiky liší. Například ve Spojených státech amerických se setkáváme s mírně odlišným dělením kriminálnětacktické taktiky ohledání místa činu. Tamní zvyklostí je nejprve sestavit tzv. plán akce,

⁶⁵ NĚMEC, Miroslav. *Kriminálnětacktická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1, s. 114.

⁶⁶ PORADA, Viktor. *Kriminálnětacktika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2, s. 520-521.

který by měl být vypracován ještě před příjezdem výjezdové skupiny na místo činu. Toto opatření je v rozporu s postupy našich kriminalistů, a to zejména z důvodu možné kolize se zásadou neodkladnosti ohledání. To by mělo být provedeno v co nejkratší době po vyrozumění ze strany operačního střediska. Poté už se taktika v zásadě nijak neliší.⁶⁷ Na plán akce je možno nahlížet optikou současné fáze přípravy na místo činu, která však neobsahuje sepsání jakéhokoli dokumentu.

3.1 Neodkladné úkony a bezpečnostní opatření při příjezdu na místo činu

Účelem neodkladných a bezpečnostních opatření je zachování struktury místa činu pro jeho následné šetření. Tato opatření spočívají zejména v zabránění probíhajícímu trestnému jednání, zajištění či zadržení podezřelé osoby, ochrana života a zdraví osob nacházejících se na místě činu, zamezení dalších škodlivých následků události, zjištění totožnosti účastných osob a další.⁶⁸

Policista, který se jako první dostaví na místo činu, má dále povinnost místo činu zajistit. To spočívá v uzavření místa činu, jehož rozsah je vždy individuální v závislosti na situaci. Mezi určující kritéria rozsahu místa činu patří terén, způsob provedení činu, ale též i dosavadní zkušenosti daného policisty a množství dostupných prostředků. Zpravidla se doporučuje řídit se zásadou uzavření co možná největší možné plochy. Účelem uzávěry je zamezit vstupu nepovolaným osobám, aby nedošlo ke znehodnocení místa činu a případných stop zde se nacházejících. Aby bylo na první moment zřejmé, že se jedná o uzávěru místa činu, je používána výstražná páska s nápisem „*POLICIE VSTUP ZAKÁZÁN*“.⁶⁹

Po provedení uzávěry místa činu se přistupuje tzv. předběžné prohlídce. Jejím cílem je získat základní informace o místě činu, vyžádat zdravotní, technickou či jinou pomoc prostřednictvím operačního střediska a rozhodnout o možném přivolání specialistů (balistik, mechanoskop, soudní znalec atp.). V rámci předběžné prohlídky může být též započato s vypracováním předběžné dokumentace, která poskytne základní obraz o místě činu výjezdové skupině a zároveň usnadní následné provádění vlastního ohledání místa činu. Policista

⁶⁷ FISHER, Barry A. J. and FISHER, David R. *Techniques of crime scene investigation*. Florida: CRC Press, 2012. ISBN 978-1-4398-1005-7, s. 79-83.

⁶⁸ Výčet prvotních a neodkladných úkonů je uveden v čl. 9 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti, přičemž pořadí jednotlivých úkonů se určuje dle situace na místě.

⁶⁹ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, s. 19-25.

provádějící neodkladné úkony je též povinen zajistit ochranu stop a věcí nacházejících se na místě činu před znehodnocením, ztrátou či poškozením. V neposlední řadě je zapotřebí zadokumentovat seznam osob nacházejících se na místě činu skrze zjištění jejich totožnosti. Může se jednat o oznamovatele trestného činu, osoby přítomné před či po spáchání činu, osoby, které bezprostředně viděly či mohly vidět průběh trestného činu, nebo osoby zde přítomné jako první. Je žádoucí, aby bylo zamezeno vzájemnému kontaktu mezi těmito osobami, aby se předešlo případnému ovlivňování jejich budoucí výpovědi. Jestliže daná osoba není ochotna či nemůže vyčkat příjezdu výjezdové skupiny, má daný policista povinnost zaznamenat identifikační údaje svědka a zjistit co možná nejvíce informací relevantních pro prověřovanou událost. Do té doby, než bude provedeno ohledání místa činu, mají povolen vstup pouze pověřené subjekty. Jedná se zejména o složky integrovaného záchranného systému – Hasičský záchranný sbor ČR, poskytovatelé zdravotnické záchranné zdravotnické služby, horská služba, městská či obecní policie.⁷⁰

Po provedení předběžné prohlídky a základním zajištění stop je povolen přístup dalším osobám, zejména státnímu zástupci, pracovníkům státního odborného dozoru či dalším potřebným osobám, přičemž tyto jsou zpravidla viditelně označeny, aby bylo možné jejich rychlé rozlišení od civilních osob. Stejně tak bývají označeni i členové výjezdové skupiny.

Za předpokladu, že okolnosti případu nasvědčují možné přítomnosti pachatele v blízkosti místa činu a je znám jeho alespoň přibližný popis, přistupuje se k pátrání po tzv. horké stopě. Toto je však vyžádáno skrze operační středisko, s nímž je policista na místě činu v neustálém kontaktu. Operační středisko zajistí dostatek osob, které se tomuto pátrání dále věnují. Současně je zajištěno též svolání výjezdové skupiny a dalších potřebných osob. Je zřejmé, že do příjezdu výjezdové skupiny zodpovídá za místo činu policista, který provedl prvotní neodkladné a bezpečnostní opatření.

3.2 Příprava ohledání místa činu

Přípravu ohledání místa činu lze dle Němce rozdělit do dvou stádií.⁷¹ Zaprvé organizační opatření před výjezdem na místo činu a zadruhé organizační opatření po příjezdu na místo činu. Do první kategorie spadá zejména seznámení se s dosud zjištěnými informacemi z místa činu. Tyto jsou opatřeny vedoucím výjezdové skupiny od operačního střediska. Na základě

⁷⁰ Viz § 4 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému (dále jen „*zákon o IZS*“).

⁷¹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1, s. 115.

poskytnutých informací je svolána výjezdová skupina, načež je třeba rozhodnout o účasti dalších osob, zejména pak specialistů – pyrotechnika, psovoda, mechanoskopa, trasologa a dalších. Dále je rozhodováno o prostředcích potřebných pro provedení ohledání místa činu a je zvolen vhodný způsob, jak se na místo činu dostat. Je třeba uvést, že veškeré potřebné prostředky bývají součástí tzv. výjezdového vozidla. V případech, kdy je místo činu zvláště rozsáhlé a členité, je vhodné přibrat i další pomocné policisty, které je samozřejmě zapotřebí vždy řádně seznámit s danou situací. Kriminalistický ústav v Praze zřizuje též speciální týmy pro identifikaci velkého počtu obětí při rozsáhlých událostech jako jsou například letecké nehody či teroristické útoky. Jedná se o tzv. DVI týmy – Disaster Victim Identification Teams).⁷²

Organizační opatření po příjezdu na místo činu spočívají nejprve v prvotním informování vedoucího výjezdu od policistů, kteří provedli prvotní neodkladné a bezpečnostní opatření.⁷³ Výjezdová skupina dále zjistí informace o místě činu, dosud provedených úkonech a o dalších změnách, ke kterým na místě činu došlo. V případě potřeby může zajistit provedení dalších neodkladných a neopakovatelných úkonů.⁷⁴ Po důkladném informování se vedoucí výjezdu, kriminalistický technik a další specialisté seznámí se situací na místě činu, zvolí vhodný postup ohledání a sestaví jeho hrubý plán. Nejedná se však o faktický dokument, nýbrž o stanovení dalších kroků na místě činu. Při sestavování plánu je zapotřebí přihlídnout zejména k okolnostem daného případu, k charakteristice místa činu, k povětrnostním podmínkám, k dostupnosti všech potřebných prostředků a dalším skutečnostem. Pokud bylo přistoupeno k pátrání po tzv. horké stopě, vyžádá si vedoucí výjezdu ještě před vlastním ohledáním místa činu veškeré relevantní informace a případně též součinnost policistů provádějících pátrání.⁷⁵

Pozoruhodné je též rozdělení přípravy na dvě části dle Heřmánka. První část je příprava perspektivní, která v sobě zahrnuje náležitý výběr členů výjezdové skupiny. Respektive Heřmánek jde v této teorii ještě dál a udává výčet faktorů určující výkonnost jednotlivých policistů. Spadají sem faktory osobní – tělesná a duševní schopnost, odborná připravenost,

⁷² SRNKOVÁ, Petra. *DVI tým je připraven kdykoliv zasáhnout*. Policie.cz [online]. Praha. Kriminalistický ústav Policie ČR, [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/dvi-tym-je-pripraven-kdykolivzasahnout.aspx>.

⁷³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1, s. 116.

⁷⁴ Může se jednat o pořizování zvukových či obrazových záznamů, provedení zkoušky krve, odebrání biologického materiálu, zadržet podezřelou osobu a další. To vše ve smyslu § 158 odst. 3 trestního řádu.

⁷⁵ Postup přípravy ohledání místa činu je upraven v čl. 14 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti.

zdravotní stav, zkušenosti a dále faktory technické – systém řízení a organizace práce, postup při ohledání, hmotná zainteresovanost. Zároveň je zapotřebí, aby měl daný policista tvůrčí nadání, schopnost plánovat, vyhodnocovat situaci a adekvátně reagovat.⁷⁶ Je zřejmé, že situaci na místě činu nelze nikdy předvídat. Orgány činné v trestním řízení provádějící ohledání dopředu neví, jaké podmínky je na místě čekají či jaké konkrétní úkoly bude třeba provést. Obligatorně je tak zapotřebí zvážit všechny uvedené aspekty ještě před tím, než bude konkrétní osoba začleněna do výjezdové skupiny.

Samotnou přípravu lze rozdělit na organizační opatření před příjezdem na místo činu a organizační a dále taktická opatření k zajištění hladkého průběhu ohledání místa činu, jejichž obsahem jsou shodná opatření jako ve výše uvedeném případě.⁷⁷

3.3 Vlastní ohledání místa činu

Ještě před vymezením jednotlivých taktických postupů je nutno uvést, že vlastní ohledání místa činu je prováděno vždy za současného dodržování základních zásad. Tyto lze rozlišit na obecné zásady závazné pro provádění veškerých úkonů a základní zásady týkající se přímo ohledání místa činu.

Mezi obecné zásady patří aktivnost, rychlost a úplnost. Často se setkáváme s fenoménem, kdy se recidivisté v páchání své trestné činnosti určitým způsobem zlepšují. Pro poskytnutí účinné ochrany společenských vztahů je tak zapotřebí postupovat co nejrychleji, aby mohl být pachatel co nejdříve postaven před soud a následně též potrestán. Předmětné zásady se objevují zejména v § 158 a § 164 trestního řádu, ze kterých vyplývá důraz na co možná nejrychlejší vyhledání důkazů a objasnění všech skutečností důležitých pro posouzení daného případu. Je zde úzká spojitost se zásadou oficiality vyjádřenou v § 2 odst. 5 trestního řádu. Nelze opomíjet též zásadu objektivnosti a úplnosti, jejichž podstata tkví zejména v dostatečném seznámení se s prověřovanou událostí a následném objektivním hodnocení. V žádném případě by orgány činné v trestním řízení neměly být jakkoli ovlivňovány svými pocity, odhady či domněnkami. Úplnost je poté spatřována nejen v opatrování všech důkazů, a to ve prospěch i neprospěch pachatele, ale též i v osobních předpokladech, tj. logickém uvažování, trpělivosti, vnímavosti a dalších.⁷⁸

O základních zásadách uplatňovaných při provádění ohledání místa činu bylo pojednáno v kapitole 1. Zde si tak dovoluji tyto zásady pouze vyjmenovat a ohledně jejich významu

⁷⁶ HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 50-55.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž, s. 55-59.

odkazují na citovanou kapitolu. Do kategorie základních zásad spadají zásada řízení ohledání jediným vedoucím, zásada neodkladnosti ohledání, zásada neopakovatelnosti ohledání a zásada nezastupitelnosti ohledání. Veškeré výše uvedené zásady je třeba mít vždy na paměti při provádění vlastního ohledání místa činu.

Zároveň je třeba si uvědomit fakt, že ohledání místa činu je komplexní proces na sebe navazujících úkonů, které nelze uvažovat samostatně. Je zřejmé, že v průběhu samotného ohledání místa činu bude přistoupeno k dílčím faktickým úkonům, avšak vždy je třeba mít na paměti, že ohledání místa činu je komplexním procesním úkonem s množstvím vazeb. Jeho komplexnost lze spatřovat též v tom, že při ohledání místa činu dochází i k dalším druhům ohledání. Zejména ohledání mrtvoly v případech úmrtí, dále ohledání různých objektů a další. Ohledání místa činu staví na aktivním přímém pozorování prověřované události ze strany orgánů činných v trestním řízení. Aktivní složka se promítá i do působení na zkoumanou materiální situaci spočívající v zajištění jednotlivých stop, zejména pak stop biologických (např. při zajištění nedopalku cigarety), které mají v současné době zásadní význam při určení DNA. Dále se zajišťují věcné důkazy, které jsou však zpravidla ohledávány až na příslušném odboru kriminalistické techniky a expertíz, přičemž výsledkem zkoumání je odborné vyjádření příslušného technika.

V současné době se vychází z přesvědčení, že ohledání místa činu je možno rozdělit na tři na sobě závislé a vzájemně propojené fáze – orientační (celkové) ohledání, detailní ohledání a závěrečná fáze ohledání. Na tomto se shodují zejména Chmelík, Porada, Němec či Musil. Zde je vhodné upozornit na související teorii od Heřmánka, který zastává odlišné stanovisko. Heřmánek nejprve pojednává o nevhodnosti rozdělení ohledání místa činu na určité etapy – statickou a dynamickou.⁷⁹ Statická fáze spočívá v pouhém přímém pozorování určitého objektu bez jakýchkoli dalších změn. Naproti tomu v dynamické fázi se detailně zkoumají jednotlivé ohledávané objekty ve světle všech jejich zvláštností. V rámci této etapy je možná manipulace s předměty na místě činu a jejich následné zajištění pro další zkoumání. Úskalí uvedené teorie jsou spatřována zejména v nedostatku uvážení subjektů provádějících ohledání. Pokud bychom se striktně drželi takto oddělených fází, nelze při prvotním ohledání, tj. ve statické etapě, jakkoli manipulovat s předměty a ověřovat možné změny v daném materiálním prostředí. S ohledem na takto úzce vymezenou fázi ohledání místa činu, by následné postoupení do fáze dynamické

⁷⁹ Toto dělení zastával například A. N. Vasiljev a kol. Viz VASILJEV, A. N. a kol., *Kriminalistika*, Praha 1966, s. 239.

mohlo zhatit použití případných operativně pátracích prostředků⁸⁰. Jelikož se takto striktní dělení ukázalo jako nedostačující, bylo přistoupeno k teorii tzv. uzlů, jejíž podstatou je vzájemné propojení obou popsaných etap. V rámci teorie uzlů by tak byly jednotlivé objekty nejprve ohledány v rámci fáze statické a ihned poté by bylo přistoupeno k dynamické fázi. Až po provedení obou těchto etap by bylo možno přistoupit k ohledání dalšího objektu.⁸¹ Z takto fungujícího mechanismu je zřejmé, že provádět ohledání místa činu skrze jednotlivé oddělitelné periody je zcela neefektivní a neodpovídá jeho smyslu.

Výše uvedené třístupňové ohledání místa činu, které je Heřmánkem také kritizováno, se dělí na orientační ohledání, detailní ohledání a závěrečnou fázi ohledání. Úvodní fáze směřuje k seznámení se situací na místě činu, provedení základní dokumentace (ta ale v žádném případě nenahrazuje finální dokumentaci ohledání místa činu) a předběžné určení postupu při ohledání. Detailní ohledání je zaměřeno na konkrétní zvláštnosti daného místa činu, jež umožňují vytvoření specifických kriminalistických verzí pro účely dalšího šetření. V závěrečné fázi je poté zpracovávána dokumentace ohledání místa činu. Tato koncepce je kritizována zejména pro jeho faktické dělení na etapy. Pokud bychom s takto vymezeným dělením souhlasili, byli bychom nuceni přistoupit k definici ohledání místa činu skrze jednotlivá opatření, což se jeví jako zcela nedostačující, neboť výčet opatření nikdy neobsáhne faktickou šíři činností prováděných v rámci tohoto procesního úkonu. Heřmánek tak jednoznačně odmítá jakékoli dělení ohledání místa činu na etapy. Dalším kritickým bodem je vůbec zapojení závěrečné fáze jakožto jedné z etap ohledání místa činu. Dokumentace je prováděna kontinuálně po celou dobu ohledání místa činu. Nejedná se o činnost přicházející v úvahu až po provedení ohledání místa činu. Dle názoru

⁸⁰ Operativně pátrací prostředky a podmínky jejich použití jsou upraveny v § 158b trestního řádu. Těmito prostředky jsou předstíraný podvod, sledování osob a věcí a použití agenta. Při ohledání místa činu tak dochází k pátrání po tzv. horké stopě, jehož podstatou je možné sledování určité osoby, které spadá pod § 158b odst. 1 písm. b) trestního řádu, tj. sledování osob a věcí. Je zapotřebí dodat, že sledování osob a věcí je možno provést pouze na základě odůvodněné písemné žádosti, přičemž sledování je možno povolit jen na určitou předem stanovenou dobu. Je zřejmé, že v případech, kdy je zapotřebí po pachateli neprodleně páchat, je takovýto mechanismus nedostačující. Na tyto případy pamatuje ustanovení § 158d odst. 5 trestního řádu, který umožňuje pátrat po podezřelém i během provádění ohledání místa činu. Současně je však povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat. Za předpokladu, že by povolení nebylo vydáno ve lhůtě 48 hodin, nelze ve sledování pokračovat a případný záznam o sledování dané osoby nelze pro účely trestního řízení použít. Zároveň je nutno dodat, že představený koncept je prováděn dle trestního řádu za předpokladu, že byly již zahájeny úkony v trestním řízení. Pokud by tomu tak nebylo, je nutno postupovat dle zákona o PČR ve smyslu § 68 an.

⁸¹ HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 62-70.

Heřmánka tak představuje ohledání místa činu jednotný nedílný proces, který se řídí kriminalistikou propracovanými doporučeními, a to:

- *orientační pozorování situace na místě činu,*
- *rozhodnout o způsobu ohledání,*
- *určit úkoly jednotlivým pracovníkům,*
- *důkladným a cílevědomým pozorováním a využitím dalších metod zjistit všechny důležité skutečnosti,*
- *zjištěné skutečnosti fixovat nejprve v základní poloze, teprve potom je možno s nimi hýbat,*
- *místa zjištěných skutečností výrazně označovat,*
- *soustřeďovat informace v průběhu ohledání do jednoho centra a neustále hodnotit celkovou situaci,*
- *kontrolovat průběh ohledání,*
- *vyhodnotit průběh a výsledku ohledání,*
- *rozhodnout o úpravě místa do původního stavu či jeho další uzavření ve zkoumaném stavu.*⁸²

S Heřmánkovým pojetím panuje obecný souhlas. Ostatně i současní autoři dělí ohledání místa činu do tří základních etap, netvrdí, že se jedná o oddělené fáze. Naopak je třeba všechny tři etapy neustále vzájemně propojovat. Současně výčet jednotlivých opatření uplatňujících se v dílčích periodách jsou výčtem demonstrativním, nikoli vyčerpávajícím. Právě díky tomuto přístupu lze naplnit smysl a účel ohledání místa činu. Domnívám se, že současné pojetí ohledání místa činu představuje sice jednotný a nedílný, avšak vnitřně diferencovaný, proces, přičemž důvodem předmětné diferencovanosti může být právě pomoc policejnímu orgánu, jak na místě činu reálně postupovat.

3.3.1 Orientační ohledání

Orientační neboli celkové ohledání začíná obhlídkou konkrétního místa činu s cílem určit hranice ohledávaného objektu, rozhodnout o nejlepším možném způsobu ohledání a zvolit vhodné prostředky dokumentace. Na cíli orientačního ohledání se odborníci zpravidla shodují. Rozdíly se však objevují v tom, zda v rámci orientačního ohledání vstupovat na místo či nikoliv.

⁸² Tamtéž.

S Vasiljevovým pojetím na dělení statické a dynamické fáze se shodují například Musil⁸³ nebo Ivor⁸⁴. Orientační ohledání dle něj představuje fázi statickou, v rámci které se zjišťuje a dokumentuje struktura místa činu ve stavu, v jakém ji orgán činný v trestním řízení nalezl. Jeho podstatou je vyhledání a číselné označování významných objektů a stop nacházejících se v ohraničeném ohledávaném objektu. S předmětným rozdělením se lze setkat též ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. Zde je místo činu rozčleněno do dílčích zón, které jsou samostatně střeženy a ohledávány postupně.⁸⁵ Lze si představit situaci, kdy pachatel trestného činu nejprve násilně vnikne do domu a následně ve druhém patře dojde k usmrcení poškozeného. Pachatel se poté těla zbaví na zcela odlišném místě. Ohledání by tak v daném případě bylo rozděleno na příchodovou cestu a místo vniknutí do domu, dále prostor, v němž došlo k usmrcení oběti a následně zónu, kde se pachatel zbavil těla.

Tomuto názoru oponují zejména Němec⁸⁶ či Chmelík⁸⁷, kteří uvádějí, že při orientačním ohledání by se, pokud možno, mělo vyhnout přímému vstupu na místo činu.

Při orientačním ohledání je již možno zahájit spolupráci s dalšími specialisty. Může se jednat například o psovoda, který v rámci prvotních úkonů nasadí psa na pachovou stopu. Dále se provádí též zajištění pachových stop či mikrostop před jejich znehodnocením. Podle situace může být k ohledání místa činu přizvána též nezúčastněná osoba.⁸⁸

⁸³ Viz MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 322-323.

⁸⁴ PORADA, Viktor a Peter POLÁK. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-558-6, s. 223.

⁸⁵ PEPPER, Ian K. *Crime Scene Investigation: Methods and Procedures*. Vol. 2nd ed. Maidenhead: McGraw Hill Education, 2010, str. 18-19. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?ddirect=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=466504&lang=cs&site=ehost-live&scope=site>. Zobrazeno 15. 2. 2023.

⁸⁶ Viz NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9, s. 213-214.

⁸⁷ CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1, s. 46.

⁸⁸ Účelem přítomnosti nezúčastněné osoby je zajistit větší objektivitu daného procesního úkonu. Trestní řád vymezuje případy, kdy je účast nezúčastněné osoby obligatorní. Například u domovní prohlídky (§ 85 odst. 2 trestního řádu) nebo u rekoncise (§ § 104b odst. 1 trestního řádu). Skutečnost, že se v případech ohledání místa činu jedná o fakultativní přizvání je deklarována v čl. 15 odst. 2 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti.

3.3.2 Detailní ohledání

Po provedení orientačního ohledání je přistoupeno k ohledání detailnímu. Ještě před faktickým ohledáním je zapotřebí stanovit jeho způsob, přičemž je vždy nutné přihlédnout zejména k druhu, individuální charakteristice prověřované události, závažnosti spáchané trestné činnosti, ale též i k dostupnosti všech prostředků a osob na místě se nacházejících. Určujícím kritériem je i předpokládaný pohyb pachatele na místě činu. Vedoucí ohledání má k dispozici sedm způsobů ohledání. Jakmile je způsob zvolen, lze jej měnit jen v odůvodněných případech.

Prvním způsobem je **rajonový způsob**, při němž se místo činu rozdělí do několika menších dílčích úseků (rajonů), a ty se postupně ohledávají.⁸⁹

Druhým způsobem je postup **po trase pachatele na místě činu**. Tento způsob je vhodný v případech, kdy je trasa pachatele již vytipována, proto výchozím bodem je předpokládaný vstup pachatele na místo, přes další body jeho trasy až po místo odchodu.⁹⁰

Pro **koncentrický způsob** je charakteristické určení výchozího bodu ohledání, tzv. ohniska, kterým může být např. mrtvola. Jedná se o nejdůležitější bod v daném objektu. Ohledání je pak prováděno spirálovitým postupem od okraje objektu až k označenému výchozímu bodu.⁹¹

Excentrický způsob musí mít též stanoven určitý vztyčný bod. Avšak oproti koncentrickému způsobu se v daném případě postupuje spirálovitě od ohniska až po hranice daného objektu.⁹²

Obrázek č. 1: koncentrický způsob ohledání

Zdroj: Němec, 2004, s. 119

Obrázek č. 2: excentrický způsob ohledání

Zdroj: Němec, 2004, s. 119

⁸⁹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1, s. 118.

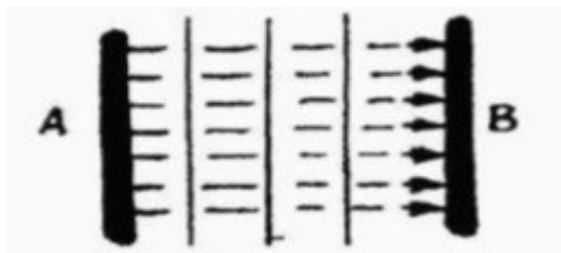
⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

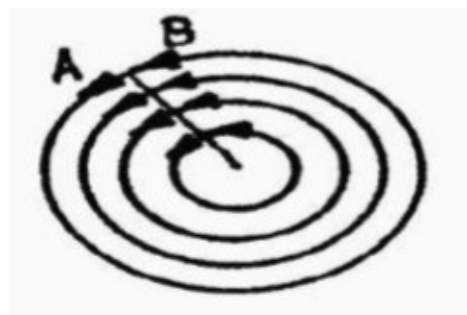
Další způsobem je **frontální** neboli **rojnicový způsob**. U tohoto postupu je zapotřebí nejprve vymežit výchozí linii, která představuje počátek a linii druhou, tedy konečnou. Osoby provádějící ohledání poté postupují od výchozí linie až k linii konečné. Případně je též možné, aby zde figurovaly dvě skupiny osob, které půjdou proti sobě. Při obou variantách je zapotřebí dbát na to, aby nedocházelo k velkým rozestupům.⁹³

V pořadí šestý je **kruhový způsob** ohledání, v rámci něhož se postupuje v rojnici po předem vytyčené kružnici. Při tomto způsobu jsou osoby seřazeny od středu kružnice až po její konec, přičemž jako jedna linie opisují předem ohraničený prostor kružnice.⁹⁴

Obrázek č. 3: frontální způsob ohledání

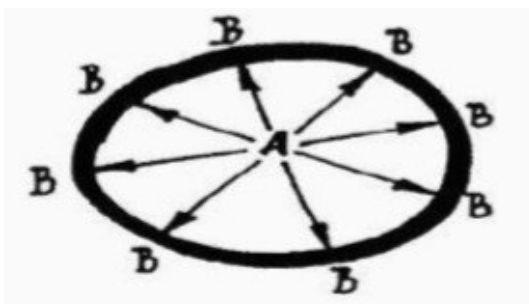
Zdroj: Němec, 2004, s. 119

Obrázek č. 5: kruhový způsob ohledání

Zdroj: Němec, 2004, s. 119

Jako poslední je zmíněn **paprskovitý způsob** ohledání, při němž se nejprve stanoví výchozí bod, tj. místo činu, od kterého se postupně postupuje od středu až k okrajům stanoveného prostoru a zpět ve směru hodinových ručiček.⁹⁵

Obrázek č. 5: paprskovitý způsob ohledání

Zdroj: Němec, 2004, s. 119

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

Ač se výčet způsobů ohledání zdá být dostačující, je zřejmá určitá odlišnost při srovnání se zahraničními kriminalisty. Například ve Spojených státech amerických se kruhový způsob nepoužívá. Místo něho se využívá tzv. kvadrantový způsob ohledání a mřížkový způsob ohledání. V prvním případě se ohledávaný objekt rozdělí na několik zón, které se ohledávají samostatně. Tento postup je výhodný zejména ve větších objektech či prostorech. U mřížkového způsobu je postupováno v předem ohraničeném prostoru, nejprve zprava doleva a poté shora dolů, vše v pravidelných etapách.⁹⁶

Jak již bylo výše uvedeno, určení způsobu ohledání má pro jeho provedení zásadní význam. V kriminalistické teorii existují doporučené mechanismy, které lze aplikovat při konkrétních druzích ohledání. Například u ohledání místnosti se začíná zpravidla od vchodu, přičemž do místnosti vstupuje nejdříve kriminalistický technik, jehož úkolem je prozkoumat dveře, okna, jejich zabezpečovací mechanismy a zadokumentovat aktuální stav. Zejména pak stav a polohu těchto objektů včetně jejich příslušenství. Poté přichází na řadu zhlédnutí podlahy za účelem zjištění stop zde se nacházejících a jejich následné zajištění. Fakt, že do místnosti je nejprve vpuštěn kriminalistický technik je zcela zásadní, neboť nikdo jiný není kompetentní náležitého a odborného zjištění a zajištění stop. V případě, že by tomu tak nebylo, hrozí kontaminace stop nebo jejich zničení. Následuje prohlídka celé místnosti, která je prováděna kruhovitým způsobem. To znamená, že ohledání započne u vstupu do místnosti a postupuje se podél stěn a zpět. Až po provedení této obhlídky se přejde k ohledání středu místnosti a dalších přítomných objektů. Je zřejmé, že nejprve bude přistoupeno k ohledání hladkých objektů, na kterých se mohou nacházet daktyloskopické stopy⁹⁷. Předměty a stopy, které se na místě činu nacházející, je zapotřebí náležitě zajistit, jestliže to jejich povaha umožňuje. Při nalezení určitého předmětu či stopy je zapotřebí je označit pořadovým číslem a následně je vyfotografovat, aby mohly být přiloženy k finální dokumentaci ohledání místa činu. Pořízení dokumentace je

⁹⁶ SAFERSTEIN, Richard. *Criminalistics: an introduction to forensic science*. 10th ed. Boston: Prentice Hall, 2011, s. 37.

⁹⁷ Daktyloskopické stopy jsou předmětem nauky s názvem daktyloskopie, která zkoumá papilární linie nacházející se na vnitřní straně posledních článků prstů, na dlaních a chodidlech. Jedná se o jeden z druhů identifikace osob. Daktyloskopické stopy lze zjišťovat buď fotograficky nebo skrze daktyloskopickou fólii za předpokladu, že jde o stopy viditelné. Latentní nebo neviditelné daktyloskopické stopy je zapotřebí zviditelnit. To se provádí skrze daktyloskopické prášky. Daný prášek se nanese štětcem na předem určené místo, kde lze důvodně předpokládat tyto stopy. Tento prášek se na místě usadí, tzv. ulpí, místo se vyfotí, přebytečný prášek je odstraněn a poté lze stopu sejmut skrze želatínovou daktyloskopickou fólii, na kterou se daný otisk přenesou. Viz PJEŠČÁK, Ján a kolektiv. *Základy kriminalistiky*. Praha: Naše vojsko, 1976. ISBN 28-071-75, s. 105.

potřebné zejména proto, aby bylo zřejmé umístění daného předmětu či stopy na něm zjištěné a jejich vzájemnou vazbu. Zajištění probíhá tak, že je předmět umístěn do předem označených sáčků, aby se předcházelo jejich případné kontaminaci při další manipulaci. Tyto sáčky se poté shromažďují na předem stanoveném místě.⁹⁸

Mechanismus zajišťování stop se liší v závislosti na druhu stopy. Způsoby zajišťování lze však generalizovat, a to na zajištění in natura a zajištění v podobě jejich substitutů, tj. kopií.⁹⁹ Zajištění in natura probíhá třemi způsoby:

1. **Bez hmotného nosiče** – odběrem potřebného množství hmotné substance (např. zajištění sypkého materiálu bez bližšího určení).
2. **S hmotným nosičem** – zajištění předmětu, na kterém se stopa nachází (např. umístění vražedné zbraně do plastové tuby, neboť v případě, že by se jednalo o nůž, mohl by poškodit jiný materiál).
3. **S pomocným nosičem stopy** – hmotný substrát je sejmut s pomocí absorpční schopnosti jiného prostředku, který je následně umístěn do uzavíratelné nádoby (např. zajištění daktyloskopické stopy skrze daktyloskopickou fólii).

Zajištění stop pořízením jejich kopií je prováděno zejména fotograficky za současného užití měřítka, odlitím, sejmutím na fólii, odběrem vzorků z místa činu, pořízením digitální kopie dat a dalšími způsoby.¹⁰⁰

Při práci na místě činu je vždy zapotřebí mít na paměti všechny základní zásady. Laicky řečeno je vhodné mít ruce v kapsách, oči a uši otevřené a ústa zavřená. Je též nutno poukázat na ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu, dle kterého mají orgány činné v trestním řízení povinnost náležitého zjištění skutkového stavu, o němž nejsou žádné pochybnosti, přičemž musí obstarávat důkazy nejen v neprospěch pachatele, ale též i v jeho prospěch. Předmětná povinnost materiální pravdy je promítána i do zahraniční literatury a mnoho autorů na ni přímo odkazuje. Jsou to právě kriminalisté, kteří nesou odpovědnost za dostatečné zjištění všech okolností, čímž mohou ovlivnit i výsledek trestního řízení. Zahraniční literatura klade též vysoké nároky na objektivní

⁹⁸ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9, s. 217-219.

⁹⁹ HLAVÁČEK, Jan, PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a kol. *Praktická kriminalistika*. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 15.

¹⁰⁰ Tamtéž.

postup policejního orgánu, dodržování etiky a bezúhonnosti příslušníků policejního orgánu, aby byly naplněny legální předpoklady pro jejich výkon.¹⁰¹

Výše uvedená zásada se promítá i do vlastního ohledání místa činu. Nelze připustit situaci, kdy by na místě činy byly nalezeny usvědčující důkazy, načež by policejní orgán usoudil, že je možno ohledání zastavit. Platí, že až do ukončení ohledání místa činu je postupováno bez ohledu na skutečnost, zda byly zajištěny nejdůležitější důkazy či nikoliv. Nyní uvedené samozřejmě nevylučuje, že si policejní orgán po obdržení všech informací nevytvoří svou verzi prověřované události. Tato by však neměla být v rozporu s jinak objektivním postupem.¹⁰²

U předmětů, které nelze z místa činu odnést, se obligatorně provádí dokumentace jejich umístění a vzhledu. Způsob, jakým bude prováděno zkoumání těchto předmětů, se určí po vzájemné dohodě mezi vedoucím ohledání či vyšetřovatelem a kriminalistickým technikem. Nutno uvést, že při ohledání místa činu se poznamenávají všechny skutečnosti s místem činu související. I přes skutečnost, že by se daná informace mohla jevit jako nadbytečná, je zapotřebí její řádná dokumentace, neboť ohledání místa činu může sloužit nejen jako základní informační zdroj pro další postup orgánů činných v trestním řízení, ale i k vyloučení určitých skutečností, které se následně promítnou do tvorby vyšetřovacích verzí. Do finální dokumentace je tak nutné zakomponovat též negativní okolnosti¹⁰³ provedeného ohledání.

Vlastní ohledání je mimo jiné ovládáno zásadou řízení jediným vedoucím. Ještě před výjezdem na místo činu se určí konkrétní osoba vedoucím, jehož náplní na místě činu je zejména přijímat a průběžně vyhodnocovat informace, činit opatření ke zjištění a fixaci stop (to samozřejmě provádí ve spolupráci s kriminalistickým technikem), dále zjišťovat a vyhodnocovat negativní okolnosti na místě činu, průběžně připravovat dokumentaci, dohlížet na práci na místě činu a rozdělovat úkoly členům výjezdové skupiny. I přes skutečnost, že jednotliví členové

¹⁰¹ FISHER, Barry A. J. and FISHER, David R. *Techniques of crime scene investigation*. Florida: CRC Press, 2012. ISBN 978-1-4398-1005-7, s. 201.

¹⁰² MÜLLER, F. Význam operativního vyhodnocení situace a stop na místě činu. *Kriminalistický sborník*. 2017, 61 (5), s. 44.

¹⁰³ Negativní okolnosti představují určité skutečnosti, které jsou v logickém rozporu s materiální situací na místě činu. Jde buď o neexistenci změn, které lze důvodně předpokládat vzhledem k ostatním změnám na místě činu, případně se na místě určité změny nacházejí i přes to, že by existovat vůbec neměly. Viz STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6, s. 81-82.

výjezdové skupiny zodpovídají za provedení přidělených úkolů, je to právě vedoucí ohledání, který zodpovídá za celkové provedení ohledání místa činu.¹⁰⁴

Činnost operativních pracovníků spočívá zejména v hledání odpovědí na základní otázky související s místem činu vymezené v kapitole 2 předkládané diplomové práce. Nejdříve se musí seznámit se situací na místě činu, poté provádí operativní šetření v bezprostředním okolí místa činu (zjišťuje osoby zde přítomné, jejich totožnost, alibi atp.), organizuje další činnosti (zejména pak zajištění operativních opatření, jako například uzávěry silničních tahů ve spolupráci s dopravní policií, dále pak spolupráce s pořádkovou jednotkou a další). Zpravidla se jedná o činnost tzv. v terénu.

Úkolem kriminalistického technika je pořizovat hromadnou dokumentaci místa činu, zjišťovat a zajišťovat stopy a samozřejmě též i spolupráce s dalšími členy výjezdové skupiny.¹⁰⁵

Mimo vlastní ohledání místa činu je na daném místě v případech úmrtí prováděno též ohledání mrtvoly. Při nález mrtvoly je zapotřebí nejprve učinit veškerá opatření ke zjištění její totožnosti. Obecná teorie rozlišuje dva druhy smrti – smrt přirozenou a smrt násilnou. Ke smrti přirozené dochází z vnitřních – chorobných příčin. Násilná smrt je naopak způsobena vnějšími vlivy.¹⁰⁶ V případě, že je zřejmé, že se jednalo o násilnou smrt, je zapotřebí mrtvolu zabezpečit do příjezdu příslušného lékaře (tzv. koronera) či ve složitějších případech soudního lékaře vystupujícího v procesním postavení soudního znalce. V praxi je zastáváno základní pravidlo, a to domněnka vraždy. Její podstata tkví v tom, že v případech, kdy není jednoznačně prokázáno, že se jedná o případ sebevraždy či náhlého úmrtí, je třeba daný případ vždy vyšetřovat jako vraždu.¹⁰⁷

Ohledáním mrtvoly by měly být zjištěny informace týkající se druhu úmrtí, bezprostřední příčiny smrti, zda se místo činu a místo nález shodují či nikoliv, způsob provedení a okolnosti spáchání vraždy, pachatele a jeho motiv, stopy nacházející se na těle mrtvoly a v případě

¹⁰⁴ KREJČÍ, Z., Trestní řízení a kriminalistické aspekty ohledání dle § 113 trestního řádu, včetně problémů v kriminalistické praktické činnosti; FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo v aplikační praxi: multimediální učební text*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5247-5, s. 24-25.

¹⁰⁵ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9, s. 217-220.

¹⁰⁶ KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-059-8, s. 27-28.

¹⁰⁷ NĚMEC, Miroslav a Martina MRŇÁKOVÁ. Ohledání a spolupráce policejního orgánu s koronerem při ohledání mrtvoly v případech náhlých úmrtí. In: *Pokroky v kriminalistice: sborník odborných sdělení z mezinárodní konference*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 191-210. ISBN 978-80-7251-485-4.

sebevraždy též její motiv. Nelze opomíjet mechanismus smrtelných poranění. Charakteristické rysy určující smrt člověka jsou tzv. posmrtné změny, které se určují skrze chladnutí mrtvol, mrtvolné skvrny, mrtvolnou ztuhlost, hnilobu mrtvol a vysychání těla. K těmto atributům lze ještě řadit biologické činitele, které urychlují rozklad mrtvol. Posmrtné změny slouží zejména k určení doby smrti.¹⁰⁸

3.3.3 Závěrečná fáze ohledání

Závěrečné hodnocení ohledání může probíhat až v momentě, kdy jsou naplněny veškeré základní zásady a doporučené postupy kriminalistické taktiky. Policejní orgán musí mít k dispozici dostatek shromážděných podkladů a relevantních informací. Tato fáze je zpravidla prováděna ještě na místě činu. V souladu s čl. 16 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti spočívá závěrečná fáze zejména v kontrole úplnosti provedeného ohledání, shrnutí výsledků a kontrole úplnosti všech dokumentů potřebných k následnému vyhotovení finální dokumentace.

Cílem závěrečné fáze je příprava komplexní dokumentace, sepisuje se protokol o ohledání místa činu a vypracovává se topografická dokumentace. Je zřejmé, že na místě činu bude sestavena pouze předběžná verze této dokumentace a její finalizace bude provedena až na příslušném pracovišti.¹⁰⁹ Předměty zajištěné na místě činu jsou rozděleny do jednotlivých skupin. První obsahuje předměty, které nebudou dále využity pro další zkoumání. Sem spadají předměty osobní povahy poškozeného, o jejichž vrácení rozhodne policejní orgán. Další skupinu tvoří předměty určené ke zkoumání. Ty je zapotřebí shromáždit odděleně, aby nedošlo k jejich kontaminaci či vzniku nových stop.¹¹⁰

Členové výjezdové skupiny provádí úklid místa činu, ale pouze od veškerých prostředků potřebných k provedení ohledání místa činu. Dále jsou přijímány opatření k zabezpečení objektů, které nelze zajistit a převést na expertizu na příslušné pracoviště odboru kriminalistické techniky a expertíz. Předmětný objekt bývá zpravidla zapečetěn pro účely dalšího šetření. Účelem zapečetění je zamezení vstupu do objektu jakýmkoli osobám vyjma orgánů činných v trestním řízení. V případě potřeby vstupu je zapotřebí účast policejního orgánu. V neposlední řadě je

¹⁰⁸ Více k posmrtným změnám viz např. ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3594-8, s. 18-28.

¹⁰⁹ S ohledem na skutečnost, že dokumentaci ohledání místa činu je věnována kapitoly 4, ponechávám její vymezení až na předmětné kapitole.

¹¹⁰ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9, s. 226.

v případech úmrtí zajišťováno též převezení mrtvolky na příslušný ústav soudního lékařství. Finální závěr ohledání místa činu spočívá v komplexním vyhodnocení jeho provedení z hlediska úplnosti a úspěšnosti. To vše ze strany vedoucího výjezdu. Při hodnocení je zapotřebí brát v úvahu též skutečnost, že ohledání místa činu má sice základní váhu pro další šetření, avšak nikoli pro rozhodnutí v trestní věci. Vždy je zapotřebí dokumentaci ohledání místa činu doplnit dalšími podstatnými důkazy.¹¹¹

Při závěrečné fázi je zapotřebí dodržovat určitá základní pravidla. Jde zejména o pravidla hodnotící, dle kterých je třeba hodnotit jednotlivé skutečnosti nejprve samostatně, poté mezi nimi hledat vzájemné souvislosti, najít prostorovou a časovou návaznost a následně je podrobit detailnímu zkoumání. Až po tomto procesu je možno přistoupit k vytváření kriminalistických verzí.¹¹²

3.4 Hodnocení průběhu a výsledků ohledání

Hodnocení průběhu ohledání bývá zpravidla provedeno v jeho závěrečné fázi. Jak již bylo zmíněno, jedná se o komplexní hodnocení z hlediska úplnosti a úspěšnosti pověřeným vedoucím. Hodnocením výsledků se kriminalisté snaží docílit vytvoření kriminalistických verzí. Průběh prověřované události lze sestavit pouze za vzájemného porovnání počáteční a konečné struktury ohledávaného objektu. Právě porovnání těchto dvou struktur umožňuje zjistit jednotlivé rozdíly, které byly způsobeny určitým jevem. Zpravidla se bude jednat o určitou antropogenní činnost. Skrze zkoumání struktury materiálního stavu objektu je konkretizována nejen prostorová struktura, ale též časová posloupnost jednotlivých změn.

Jedině takovéto poznání umožní vytvořit možný myšlenkový model průběhu prověřované události, načež je možné pracovat na tvorbě kriminalistických verzí. Je nutno dodat, že zjišťování jednotlivých počátečních a konečných struktur místa činu není získáváno jen skrze ohledání místa činu, ale též i skrze výpovědi svědků, poškozeného či osob, které mohly jakkoli s daným objektem souviset.

Hodnocení umožňuje zaplňovat mezery při tvorbě kriminalistických verzí. Orgány činné v trestním řízení mohou dojít k závěru, že se určitá událost stala určitým způsobem a zanechala tak na daném materiálním objektu změny, které nebyly přímým pozorováním zjištěny. Například

¹¹¹ PJEŠČAK, Ján a Rafail Samojlovič BĚLKIN. *Kriminalistika II: Kriminalistickotaktické metody odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, Správa pro politickovychovnou, vzdělávací, kulturní a propagační činnost, 1984, s. 49.

¹¹² HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 97.

může jít o situaci, kdy je nařízena zdravotní pitva, při níž se však ukáže, že úmrtí souviselo s trestným činem, čímž dojde k přerušení zdravotní pitvy a nařízení pitvy soudní. Nebo se skrze hodnocení určité okolnosti vyloučí, tj. ukáží se tzv. negativní okolnosti, které jsou v přímém rozporu s materiální situací na místě.¹¹³

Žádné ohledání by tak nemělo být skončeno ještě před tím, že bude provedeno hodnocení jeho průběhu a prvotních výsledků.

¹¹³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 324-325.

4 Dokumentace ohledání místa činu

Ohledání místa činu představuje jeden ze základních procesních úkonů, neboť skrze něj orgány činné v trestním řízení zjišťují skutečnosti relevantní pro trestní řízení. Jeho faktické provedení je však pouze začátek celého procesu, jelikož je zapotřebí jej řádně zadokumentovat, aby tyto poznatky mohly být dále užity v trestním řízení, a to jak z hlediska dalšího šetření, tak i pro účely jejich hodnocení.

Ve smyslu § 89 odst. 2 trestního řádu může jako důkaz sloužit vše, co přispěje k objasnění věci. Za předpokladu, že vznikne potřeba zkoumání těchto skutečností skrze přímé pozorování, je v souladu s § 113 odst. 1 trestního řádu provedeno ohledání. Proto, aby však mohlo být pro případ přínosem, je zapotřebí jeho výsledky zachytit formou, kterou zákon předepisuje. Právě k dalšímu použití v trestním řízení slouží dokumentace. Tu lze definovat jako formulaci výsledků ohledání místa činu, jenž musí v souhrnu činit takový obraz o situaci na místě činu, aby si mohl každý tuto situaci představit i přes to, že se na místě fakticky nenacházel. Zároveň má dokumentace zásadní význam pro účely dalších procesních úkonů, zejména pak rekonstrukce trestného činu či vyšetřovacího pokusu.¹¹⁴

Význam dokumentace tak spatřuji zejména v tom, že komukoli umožní vytvořit si představu o místě činu. Jedná se tedy o takovou interpretaci situace na místě činu, která umožňuje další užití v trestním řízení jakožto důkaz ve smyslu trestního řádu. Pouze takovýto způsob provedení dokumentace zajišťuje dostatečné zjištění skutkového stavu věci a zajištění zákonnosti celého procesu.

Na zhotovení dokumentace je třeba se vždy náležitě připravit. Vzhledem k tomu, že část dokumentace je zpracovávána již v rámci vlastního ohledání místa činu, nesmí být zanedbána též příprava na ohledání místa činu, o níž bylo pojednáno v předchozích kapitolách. V případě, že by nebyly dodrženy zákonné záruky ohledání místa činu, může to mít fatální vliv na celý průběh trestního řízení v podobě nepoužitelnosti ohledání jako důkazu. Navíc je třeba upozornit na skutečnost, že za kvalitu zpracování sice odpovídá konkrétní člen výjezdové skupiny, avšak za obsahovou stránku zodpovídá jednoznačně vedoucí výjezdové skupiny, kterým je zpravidla vyšetřovatel.¹¹⁵

¹¹⁴ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9, s. 225.

¹¹⁵ CHMELÍK, Jan. *Ohledání místa činu*. Praha: PČR, Úřad vyšetřování pro ČR, MV, Odbor personální práce a vzdělávání, 1995, s. 21.

V kriminalistice se dlouhodobě vyvíjí způsoby, jak ohledání místa činu vhodně zaznamenat. V současné době se vychází ze tří, respektive čtyř, druhů dokumentace, která by měla být součástí každého provedeného ohledání místa činu. Patří sem protokoly o ohledání místa činu, topografická dokumentace (náčrtek, plánek), fotodokumentace a v závažnějších případech též videodokumentace. Samozřejmě nelze opomenout, že policejní orgán má k dispozici množství dalších zvláštních druhů dokumentace, skrze které lze docílit až téměř perfektního zachycení místa činu.

Trestní řád umožňuje tvorbu dokumentace buďto při procesním úkonu či bezprostředně po něm. Je zřejmé, že některé součásti dokumentace ohledání místa činu jsou prováděny přímo na místě a některé až následně v kanceláři. Proto je zapotřebí si ještě před vlastním ohledáním místa činu stanovit, co bude vyhotoveno během ohledání a co až po něm. Půjde zejména o fotodokumentaci a videodokumentaci, které nelze nahradit až po skončení ohledání. Naopak například protokol či části topografické dokumentace bude možné zpracovat až po navrácení na příslušné oddělení.

Význam dokumentace ohledání místa činu je zřejmý. Co se však děje v případech, kdy je dokumentace nedostatečná či dokonce nesprávně zpracována? Trestní nauka pracuje s pojmy neúčinnosti důkazu, a to neúčinnosti relativní a absolutní. Nejprve je zapotřebí definovat pojem neúčinnost. Jedná se o procesní důsledek porušení předpisů o dokazování. Absolutní neúčinnost důkazu je následkem situace, kdy opatřený důkaz trpí takovými vadami, které nelze jakýmkoli způsobem zhojit. Jedná se o tak závažné porušení právních předpisů, jejichž důsledkem je fikce neexistence předmětného důkazu. Takovým případem bude důkaz opatřený nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Samozřejmě zákon udává výjimku z pravidla, kterou je užití takto opatřeného důkazu proti osobě, která donucení užila či jí hrozila.¹¹⁶ Podstatou relativní neúčinnosti je důkaz trpící určitou napravitelnou vadou. Relativní povaha spočívá v prozatímní neúčinnosti. To znamená, že dokud nebude odstraněna vada, pohlíží se na daný důkaz jako na neúčinný.¹¹⁷

V kontextu neúčinnosti důkazů považuji za vhodné uvést základní pravidla pro takové posouzení. Trestní řád vymezuje širokou definici důkazu, kdy v § 89 odst. 2 říká, že za důkaz může sloužit *vše, co může přispět objasnění věci*. Současně v odst. 3 udává případy, kdy se jedná o absolutně neúčinný důkaz, tj. důkaz opatřený donucením či jeho hrozbou. Kromě zmíněného

¹¹⁶ Viz § 89 odst. 3 trestního řádu.

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 3. 2018*. Praha: Leges, 2010-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3, s. 375-375.

pravidla však nenajdeme jediný ukazatel pro posouzení vadně opatřených či provedených důkazů. Z nyní uvedeného tak vyplývá, že není možné předem určit, která porušení zákona mohou mít za následek neúčinnost důkazu. Stejně tak absentuje zákonná úprava pro možné zhojení takovéto vady. Jedná se tak o zcela zásadní nedostatek v oblasti dokazování. Posouzení je tak ponecháno zcela v rukou obecných soudů. V praxi absence zákonné úpravy implikuje problémy při interpretaci a aplikaci práva. Současně tak mnohdy dochází k porušení základních lidských práv a svobod.¹¹⁸

Otázka dokazování sice není explicitně vyjádřena ani v rámci práva na spravedlivý proces zakotvené v čl. 6 EÚLP¹¹⁹, ani v ústavním pořádku České republiky. Je však dovozována jako jejich součást, a to zejména v důsledku judikaturního vývoje. Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí¹²⁰ poukázal na skutečnost, že právo na spravedlivý proces zahrnuje nejen základní procesní záruky spravedlnosti, ale též i právo na tzv. *fair trial* neboli férový proces, jehož obsahem je mj. povinnost dbát na zákonné opatřování důkazů. Při výkladu práva na spravedlivý proces má nezastupitelnou roli Nejvyšší soud, potažmo Ústavní soud, který však není považován za pomyslnou čtvrtou instanci, nýbrž je oprávněn zasáhnout pouze v případech extrémních a nejzávažnějších.¹²¹ Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že tento nebude zasahovat ve všech případech neúčinnosti důkazu, nýbrž pouze v těch, kdy nezákonný způsob opatření důkazu vede za určitých předpokladů k prokázání viny pachatele.¹²² Takovéto tvrzení se jeví jako nesprávné, neboť staví do silné pozice právě pachatele, resp. obviněného. Judikatura se však přiklání k dělení neúčinnosti důkazů v závislosti na zdroji porušení jejich opatření, a to v závislosti na tom, zda se jedná o porušení ze strany soukromé osoby či o přímé porušení orgánů činných v trestním řízení. U orgánů činných v trestním řízení je totiž zapotřebí vzít v potaz zásadu enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí¹²³, dle které lze státní moc uplatňovat jen v zákonem

¹¹⁸ ZAORALOVÁ, P. Vyloučení neúčinného důkazu v českém trestním řízení; JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5, s. 252-261.

¹¹⁹ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.

¹²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07.

¹²¹ Srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13.

¹²² Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

¹²³ Viz čl. 2 odst. 2 Listiny a čl. 2 odst. 3 Ústavy.

stanovených případech. Za předpokladu, že bude postup porušen ze strany orgánů činných v trestním řízení, je na místě deklarovat neúčinnost důkazu.¹²⁴

Jaké důsledky však plynou pro trestní řízení v případě, že je k neúčinnosti přistoupeno? Otázkou je, zda lze všechny následující důkazy opatřené v návaznosti na neúčinný důkaz považovat za účinné či nikoliv. Na tuto otázku odpovídá doktrína *fruit of the poisonous tree* neboli doktrína plodů otráveného stromu pocházející z common law. Obsahem uvedeného konceptu je nepřípustnost všech důkazů, které byly získány na podkladě primárního neúčinného důkazu.¹²⁵ Jinak řečeno, k získání dalších důkazů nelze užít důkaz opatřený nezákonným způsobem.¹²⁶ Dle judikatury¹²⁷ Ústavního soudu je však třeba k uvedené doktríně přistupovat benevolentněji, a to právě z důvodu neexistence právní úpravy konkrétních případů nezákonného opatření důkazů. Vždy je zapotřebí zjistit intenzitu pochybení a možnou míru vlivu na proces provádění důkazů a chování dotčených osob.¹²⁸

Postup soudů při neúčinnosti důkazu by neměl mít vliv na hodnocení stavu věci, ani na rozhodnutí ve věci samé.¹²⁹ Domnívám se, že i přes takto jednoznačné vymezení v praxi často bývá neúčinný důkaz součástí trestního spisu a může tak být součástí subjektivního hodnocení rozhodující soudu.

Zajímavý je taktéž pohled trestního řádu na obranu proti nezákonnému opatření důkazu. Současná právní úprava totiž nezná jakoukoli faktickou procesní obranu proti tomuto postupu, natož jeho přezkum. Strany se tak mohou bránit pouze skrze námitky při provedení důkazu ve smyslu § 180 odst. 4 trestního řádu, vyjádření po provedení důkazu dle § 214 trestního řádu nebo na tuto skutečnost upozornit skrze závěrečnou řeč ve smyslu § 216 trestního řádu. Ještě před nabytím právní moci daného rozhodnutí je možné namítat postup orgánů činných v trestním

¹²⁴ HONZÍK, J. Nepřípustnost důkazů v trestním řízení v rámci českého a anglického práva; JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5, s. 262-279.

¹²⁵ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J. Použitelnost nezákonných důkazů. Kol. autorů. *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0, s. 93-103.

¹²⁶ DEL CARMEN, Rolando V. *Criminal procedure and evidence*. Gardena, Calif.: Harcourt Brace Jovanovich Legal and Professional Publications, 1978, xxii, s. 98.

¹²⁷ Např. nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1235/09.

řízení skrze odvolání. Po pravomocném skončení věci je na místě dovolací důvod dle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu.¹³⁰

V návaznosti na výše uvedené je zřejmé, že jakékoli posouzení neúčinnosti důkazu tak zůstává v rukou soudu. Zejména pak při provádění důkazů a jejich následného hodnocení.

4.1 Protokol o ohledání místa činu

Protokol představuje obligatorní náležitost provedeného ohledání. Jeho podstatou je zachytit věrný a úplný obraz ohledání.¹³¹ Cílem vyhotovení protokolu o ohledání místa činu je podchytit jeho průběh a výsledek. Náležitosti protokolu jsou zejména jasnost a srozumitelnost, které se projevují v užití základní odborné terminologie s vyloučením neurčitých výrazů (nedaleko, blízko atp.). Dalším nárokem je úplnost a cílevědomost týkající se obsahu, v němž by sice měly být uvedeny veškeré informace zjištěné při ohledání, avšak jen ty relevantní, nikoli obecně všechny. V neposlední řadě musí protokol poskytnout objektivní pohled na věc. Je zde tedy jasný požadavek objektivnosti na sepsání protokolu.¹³² Nelze opomíjet i další základní zásady tvorby protokolu, mezi které lze zařadit požadavek na nezaměnitelnost předmětů. Z toho vyplývá povinnost řádného číselného označení zajištěných předmětů a stop. Za předpokladu, že by se tato čísla lišila, může docházet nejen k pochybnostem o zpracování dokumentace, ale též i k pochybnostem o celkovém ohledání místa činu. Taktéž je vhodné nejprve objekty obecně popsat a až poté se věnovat jejich specifikům.

V současné kriminalistické i trestněprávní vědě se rozlišují tři části protokolu o ohledání místa činu. Je jím část úvodní, popisná a závěrečná.

V **úvodní části** je vymezen policejní orgán provádějící ohledání, dále je označen objekt ohledání (tedy co konkrétně je ohledáváno, např. ohledání místa činu nebo ohledání mrtvoly XY atp.). Jako další se uvádí datum, místo a doba ohledání, dále informace o vedoucím ohledání, členů výjezdové skupiny a případně i dalších zúčastněných osob (např. nezúčastněná osoba). Do úvodní části spadá též uvedení důvodu, tedy proč bylo k ohledání vůbec přistoupeno. Může se jednat o podnět ze strany poškozeného, nález mrtvoly a další. V neposlední řadě se uvádí

¹³⁰ ZAORALOVÁ, P. Vyloučení neúčinného důkazu v českém trestním řízení; JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5, s. 252-261.

¹³¹ Viz § 113 odst. 2 trestního řádu.

¹³² PJEŠČAK, Ján a kolektiv. *Základy kriminalistiky*. Praha: Naše vojsko, 1976. ISBN 28-071-75, s. 217.

okolnosti ohledání, mezi které patří zejména denní doba, povětrnostní podmínky nebo viditelnost.¹³³

Vůbec nejdůležitější součástí protokolu o ohledání je **část popisná**, která reflektuje situaci na místě činu a zajištění jednotlivých stop. Dalo by se obecně říci, že je to právě tato část, skrze níž dochází k fixaci všech relevantních skutečností souvisejících s ohledáním místa činu. Je zapotřebí uvést, že v předmětné části jde skutečně o pouhý popis objektu, nikoli o souhrnné vyprávění, jak bylo ohledání místa činu provedeno. Pořadí informací je následující:

- a) popis místa činu a vymezení jeho hranic spolu s hranicemi ohledání,
- b) popis trasy k místu činu a všeho, co zde bylo zjištěno a zajištěno,
- c) přesný popis místnosti (podlahy, strop, okna atp.),
- d) podrobný popis situace na místě činu (stav objektů, jejich umístění, vymezení orientačních bodů atp.),
- e) podrobný popis místa nálezu důležitých objektů (zejména mrtvoly či vražedné zbraně),
- f) popis míst, kde byly nalezeny nástroje související s trestnou činností, jejich označení a zajištění,
- g) popis zvláštností daného místa (absence určitých předmětů, stav rozbitých oken atp.)
- h) uvedení negativních okolností
- i) popis všech dalších skutečností souvisejících s prověřovanou událostí.¹³⁴

Závěrečnou část tvoří soupis všech zajištěných předmětů, dokumentů a stop a jejich následné využití. Zpravidla se jedná o informace týkající se následného zkoumání těchto skupin. To znamená, na jaké pracoviště byly odeslány, jak s nimi bude dále naloženo, co bude předmětem zkoumání a další. Součástí je též přesný soupis provedené dokumentace, zejména topografické dokumentace, fotodokumentace či videodokumentace, případně zvláštních druhů dokumentace. Dále zde může být uvedeno i prohlášení osob na místě přítomných nebo odkaz na další provedené úkony, jako například použití služebního psa na místě činu.¹³⁵

Nedílnou součástí protokolu představuje tzv. podpisová doložka, kde jsou uvedeny všechny přítomné osoby a jejich vlastnoruční podpisy. U nezúčastněných osob se zpravidla uvádí pouze jméno a příjmení z důvodu ochrany soukromí. Dle kriminalistických doporučení by měl být

¹³³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9, s. 229.

¹³⁴ Tamtéž, s. 229-230.

¹³⁵ Tamtéž.

protokol sepsán na místě činu, aby bylo možno zajistit jeho přečtení ještě před vlastnoručním podpisem. Takovýto postup je zpravidla nemožný, neboť protokol je častěji vyhotovován v kanceláři po návratu z ohledání. Na místě by však měly být vymezeny alespoň obsahové informace, které budou součástí protokolu, aby s ním byly podepisující osoby řádně seznámeny.

Protokol o ohledání místa činu je mnohdy zpracováván ve dvou fázích, které lze rozlišit v závislosti na tom, zda se zpracovatel nachází přímo na místě činu nebo zpět na oddělení. **V první etapě** jsou pořizovány rukopisné poznámky, případně hlasové poznámky do diktafonu. Současně s tím je zpracovatel v kontaktu s kriminalistickým technikem, který průběžně vypracovává náčrtek místa činu a základní měrné údaje. Skrze tyto informace lze chronologicky a systematicky popisovat danou situaci na místě. Je zřejmé, že v této fázi není zapotřebí detailní popis, neboť tento je zachycen na fotografiích či v rámci videodokumentace. Naopak je zapotřebí zafixovat ty informace, které nejsou z dalších druhů dokumentace zřejmé.¹³⁶

Ve **druhé fázi** se pořizuje čistopis protokolu o ohledání místa činu. Tento bývá, jak bylo výše uvedeno, zpracováván v kancelářských prostorách za užití výpočetní techniky a předem připravených formulářových dokumentů. Tato etapa je ulehčena zejména, pokud je kvalitně zpracována fotodokumentace a topografická dokumentace, případně i videodokumentace. Zpracovatel poté může vycházet přímo z těchto dostupných informací. Protokol musí být sepsován objektivně bez jakékoli personifikace. Zároveň je třeba dbát na spisovnou češtinu, skrze niž se demonstruje i odborná úroveň policejního orgánu.¹³⁷

Je nutno upozornit na skutečnost, že protokol o ohledání místa činu by měl být prováděn vždy. A to i v případech, kdy se ohledání místa činu jeví jako nadbytečné. Předmětný procesní úkon neslouží jen k zajištění velkého množství stop a dalších předmětů pro možné usvědčení pachatele. Může být též využit jako důkaz pro vyvrácení určitých podezření, které by bez vyhotoveného protokolu nebylo možno jakkoli vyvrátit.¹³⁸ V případech, kdy k ohledání místa činu nebylo vůbec přistoupeno, je vhodné vypracovat úřední záznam s odůvodněním takového

¹³⁶ HLAVÁČEK, Jan, PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a kol. *Praktická kriminalistika*. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006, s. 16-17.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ VOJNA, P. Pravidlo obligatornosti zajišťování a ohledání místa, věci a stop a pravidla určující odpovědnost za tyto úkony. *Kriminalistický sborník*. 1980 (24), č. 7, s. 441.

postupu. Za předpokladu, že by tomu tak nebylo, může být věc ze strany soudu vrácena státnímu zástupci k došetření ve smyslu §188 odst. 1 písm. e) trestního řádu.¹³⁹

4.2 Topografická dokumentace

Ustanovení § 113 odst. 2 trestního řádu klade obecné nároky na dokumentaci ohledání místa činu. Mimo protokol o ohledání by měla být součástí též topografická dokumentace, která představuje grafické zobrazení situace na místě činu. Jedná se zejména o náčrtek, plánek či schéma.

4.2.1 Náčrtek

Náčrtek představuje půdorysnou skicu zobrazující dotčené místo, v rámci něhož k ohledání došlo. Současně s tím jsou zde zachyceny nejen základní předměty zde se nacházející, ale i další možné objekty ohledání (např. mrtvola). Do náčrtku musí být zakomponovány rozměry ohledávaného objektu spolu s určenými vzdálenostmi. Zpravidla je zpracován tzv. od ruky a slouží jako podklad pro vytvoření plánu.¹⁴⁰

Náčrtek bývá též orientován dle světových stran z důvodu lepší orientace. V rohu se tedy vyznačí severní směr a ostatní světové strany se tímto vyznačením řídí. Je zřejmé, že i v případě zpracování náčrtku je zapotřebí nejprve určit konkrétní výchozí bod, od kterého se bude moci dále postupovat. Tímto vztyčným bodem je objekt, který je relativně stálý v celkovém souhrnu daného místa. Musí být též vždy zjizitelný (může jít např. o vestavěnou skříň).¹⁴¹

Náčrtky lze dělit na orientační, situační a polodetailní a detailní.¹⁴²

- a) **Orientační náčrtek** – zachycuje prostorové umístění daného objektu ohledání s jeho blízkým okolím. Současně zaznamenává též další cesty, objekty atp.
- b) **Situační náčrtek** – zachycuje konkrétní objekty nacházející se na daném místě včetně důležitých stop a další.

¹³⁹ ŠELLENG, D. Význam ohledání místa činu při dokazování v trestním řízení; JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5, s. 366-380.

¹⁴⁰ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6, s. 93.

¹⁴¹ SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing, 2016. Učebnice (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-259-4, s. 42.

¹⁴² CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, s. 74.

- c) **Polodetailní a detailní náčrtek** – jeho účelem je zachytit detailní umístění stop a věcí a jejich stav v době ohledání místa činu.

Skutečnost, že náčrtek je nedílnou součástí dokumentace, je potvrzena i v zahraniční literatuře. Jeho účelem je zejména poskytnout obecný pohled na vnitřek a zevnějšek daného objektu za současného zachycení lokace zajištěných stop a věcí. Je zřejmé, že ne vždy je možno náčrtek provést přímo na místě činu, proto se doporučuje nejprve sestavit hrubý náčrtek na místě činu a finální náčrtek by měl být vypracován s dostatečnou péčí a zachycením autentičnosti místa. Za finální náčrtek je však dle níže citované publikace považován právě plánek, neboť se jedná o určitou ucelenou a kvalitně zpracovanou verzi hrubého náčrtku.¹⁴³

4.2.2 Plánek

Plánek představuje detailní, měřitelné provedení náčrtku. Zpravidla je rýsován v měřítku, které je nutno určit v závislosti na možnosti následného vložení do spisu. V plánu se uvádí dva druhy měřítka – číselné (vyjádřeno poměrově, např. 1:100) a grafické. Podstatou měřítka je vyjádření zmenšení dané plochy na plánu oproti faktické rozloze v terénu.¹⁴⁴

Při zpracování plánu se vychází z dvojího druhu měřítek – matematické a grafické. První z měřítek je vyjádřením poměru dvou čísel. K výpočtu je užit vzorec $Z = K/M$, přičemž Z představuje poměr zmenšení měřítka v plánu, K konstrukční jednotku a M skutečnou velikost terénu. Grafické měřítko je použito pro zanesení matematického měřítka na daný papír, načež je možné přímo odměřit skutečnou vzdálenost. Též plány lze dělit shodně jako u náčrtků. Zeměpisné označení plánu se taktéž uvádí, avšak finální založení do spisu je vhodné tím způsobem, aby bylo možno určit příchodovou trasu pachatele. Kriminalistika klade důraz na shodné označení zajištěných stop a věcí stejně jako je tomu v případě náčrtku. Nakonec je vždy zapotřebí plánek řádně označit – útvar PČR, číslo spisu, datum vypracování a další.¹⁴⁵

4.2.3 Schéma

Schéma představuje málo používanou metodu topografické dokumentace. Jeho podstatou je zjednodušené zachycení konkrétní situace z důvodu znázornění základního umístění

¹⁴³ SAFERSTEIN, Richard. *Criminalistics: an introduction to forensic science*. 10th edition. New Jersey: Pearson Education International, 2011, s. 33-34.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 74-76.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 76-77.

v prostoru. Jeho využití je zejména v případech, kdy je zapotřebí zdokumentovat rozvody různých liniových staveb (voda, vzduch, elektřina atp.), ale též i v případech znázornění poškození nalezených na těle zemřelého či poškození věcí a předmětů.¹⁴⁶

Pro schéma byly vypracovány čtyři základní metody měření – metoda pravoúhlých souřadnic, metoda průsečná, grafická metoda polární a grafická metoda protínání vpřed.¹⁴⁷

4.3 Fotografická dokumentace

Fotografická dokumentace je po topografické zcela zásadní pro komplexní dokumentaci ohledání místa činu. Navíc není využívána jen v rámci ohledání, nýbrž i při dalších procesních úkonech. Ostatně povinnost fotodokumentaci provést udává i čl. 23 odst. 2 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti.

Její podstatou je zachycení podstatných skutečností pouhým okem bez užití dalších metod či prostředků, které se uplatňují v rámci kriminalistické techniky. Účelem fotodokumentace je poskytnout jasnou a ucelenou představu o místě činu, lokaci objektů zde se nacházejících, a to jak z hlediska vnitřku, tak vnějšku. Dále by měla zafixovat danou situaci se všemi potřebnými detaily včetně poskytnutí informací o rozměrech a velikosti ohledávaného prostoru. V neposlední řadě je třeba vždy eliminovat ty objekty, které nejsou z hlediska prověřované události relevantní (svědky, členy výjezdové skupiny atp.).¹⁴⁸ Při tvorbě je nutné postupovat s potřebnou rychlostí, která se projevuje zejména v neustálé změně stop v materiálním prostředí, jenž může způsobit jejich znehodnocení. Dokumentují se též neopakovatelné situace, věci a stopy. Vždy je zapotřebí postupovat systematicky a plánovitě, aby nedošlo k porušení objektů nebo přehlédnutí významného objektu.¹⁴⁹

Z hlediska kriminalistiky lze fotodokumentaci rozlišit v závislosti na rozsahu fotografického záběru na čtyři základní druhy – orientační fotografie, přehledná fotografie,

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 77.

¹⁴⁷ Vzhledem k rozsáhlému pojetí uvedených měrných metod odkazují na publikaci CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, s. 77-81.

¹⁴⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 276.

¹⁴⁹ Viz čl. 28 odst. 2 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti.

polodetailní fotografie a detailní fotografie.¹⁵⁰ Interní akt dodává ještě pátý druhý, kterým je celková přehledná fotografie.¹⁵¹

- a) **Orientační fotografie** – slouží k zachycení ohledávaného prostoru či místnosti spolu s jím přidruženým okolím, a to skrze orientační body, které je zapotřebí provést do topografické dokumentace. Pokud není možno její provedení, provádí se panoramatické fotografie, jenž nabízí komplexní pohled na ohledávaný objekt.
- b) **Přehledná fotografie**¹⁵² – jak už z podstaty názvu vyplývá, jejím úkolem je zdokumentovat celý vzhled místa bez dalších prostor. Zpravidla se vytváří více fotografií proto, aby bylo dané místo zachyceno ze všech úhlů pohledu.
- c) **Polodetailní fotografie** – cílem je zachycení nejdůležitějších částí a detailů týkajících se použité kriminalistické metody použité při zajištění stop. Nejčastěji půjde o jejich polohu a vzájemnou souvislost.
- d) **Detailní fotografie** – zpravidla navazuje na polodetailní fotografie a snaží se o fixaci detailů konkrétní stopy, která má přímý vztah k dokumentovanému místu bez závislosti na jiných předmětech. K pořízení detailní fotografie se využívá fotografické měřítko spolu s přiloženým číslem, které stopu označuje.
- e) **Celková přehledná fotografie** – provádí se až po konci ohledání místa činu. Cílem je zachycení situace na místě, a to za stejných podmínek jako při pořízení celkové situační fotografie. Přestavuje určité srovnání před vlastním ohledáním místa činu a po jeho provedení. Zároveň je zde zadokumentována poloha všech stop s jejich číselným označením.

V praxi se lze setkat i s dalšími druhy fotodokumentace, mezi které se řadí měrné fotografie či fotogrammetrie. Další speciální druhy jsou využívány v různých expertních oblastech. Sem spadají mikrofotografie, makrofotografie či fotografie pod různými druhy

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 276-277.

¹⁵¹ Srov. např. PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2, s. 484-486.

¹⁵² Pokyn o kriminalistickotechnické činnosti nazývá předmětný druh fotografie jako celkovou situační fotografii. Viz čl. 28 odst. 4 písm. b) ve spojení s čl. 28 odst. 7 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti.

osvětlení.¹⁵³ Další autoři uvádějí například měrnou fotografii, kruhovou či lineární panoramatickou fotografii či digitální fotografii.¹⁵⁴

4.4 Videodokumentace

Videodokumentace je jednou z těch, která se provádí v závislosti na uvážení policejního orgánu. Zpravidla je využívána v závažnějších případech, kdy předchází možnosti dokumentace nestačí pro poskytnutí věrného a úplného obsahu ohledání tak, jak to ukládá trestní řád. Skrze videozáznam je možné zachytit aktuální situaci na místě činu a průběh ohledání. Její výhodu spatřuji primárně v zachycení dynamičnosti celého ohledání. Je zřejmé, že předchází způsoby dokumentace nikdy neposkytnou takto detailní pohled na věc. Její využití je nejen při provádění ohledání místa činu, ale též i u úkonů, které vyžadují zachycení jejich průběhu.¹⁵⁵ Zejména pak půjde o vyšetřovací pokus či rekonstrukci trestného činu. Jako další výhodu lze uvést možnost získání fotografií, které buďto nebylo možno na místě činu provést, nebo byly opomenuty, a to pomocí tzv. screenshotu z videozáznamu. Případně je možno videozáznam sestříhat na kratší videa. Domnívám se, že k tomuto by v praxi mělo být přistupováno pouze zřídka, případně vůbec, neboť by takovýto postup mohl budít pochybnosti o objektivnosti provedení ohledání.

Nevýhodou poté bývá nedostatek technických prostředků k provedení videozáznamu v trestním řízení či nemožnost určení přesné vzdálenosti mezi objekty, neboť dochází k určitému zkreslení při natáčení.¹⁵⁶

Videozáznam je zpravidla pořizován specializovaným kriminalistickým technikem za účasti vyšetřovatele, který působí ve funkci komentátora celé situace na místě činu. Pokud není vyšetřovatel k dispozici, zastává tuto funkci vedoucí výjezdu. Při zahájení natáčení je vždy zapotřebí uvést časový údaj informující o začátku. Stejný systém je aplikován při ukončení či přerušení záznamu. S ohledem na skutečnost, že videozáznam provádí kriminalistický technik, je právě on zodpovědný za funkčnost všech potřebných prostředků k jeho pořízení. Zvukový záznam se provádí pomocí mikrofону, jehož funkčnost musí být dopředu garantována. Za předpokladu, že by tomu tak nebylo, jedná se v případě nesrozumitelnosti či neurčitosti

¹⁵³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, s. 277.

¹⁵⁴ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2, s. 487.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 277-278.

¹⁵⁶ Tamtéž.

o neodstranitelnou vadu videozáznamu, která může způsobit až jeho absolutní neúčinnost. Videozáznam se, stejně jako protokol o ohledání místa činu, rozděluje na tři základní části. Část úvodní, obsahující veškeré základní údaje o místě činu, datu, pojmenování všech přítomných orgánů, poučení účastníků a další. Popisná část obsahuje faktický popis zaznamenávaného objektu a v závěrečné části jsou uvedeny námitky stran procesního úkonu, vyjádření poučených osob a místo a čas ukončení. V závěru jsou uvedeny informace týkající se místa uložení videozáznamu, jeho délky, dále číslo vyšetřovacího spisu, totožnost osoby provádějící záznam a v neposlední řadě musí záznam obsahovat slovo „*konec*“.¹⁵⁷

V současné době dochází k zásadnímu rozmachu technologií. Tento se projevuje zejména v získávání nových zvláštních způsobů dokumentace, o kterých bude pojednáno v následující kapitole. Dále se tento rozvoj promítá i do problematiky zajišťování stop či obecně kriminalisticko-technických oborů. Objevily se také názory, zda by nebylo vhodné zakotvit obligatorní případy videozáznamu, neboť právě tento dokáže jako jediný zachytit dynamiku celého průběhu ohledání místa činu. V současné době je provedení videozáznamu ponecháno čistě na úvaze orgánů činných v trestním řízení. Trestní řád pouze uvádí, že je zapotřebí, aby dokumentace poskytla věrný a úplný obraz ohledání. Je tak otázkou, zda by v dnešní urychlené, technologické době nebylo lepší zakotvit obligatorní případy použití videodokumentace.

Nabízejí se dvě možnosti zakotvení, a to buď skrze trestní řád, tj. zákonnou úpravou, nebo skrze interní akt, tj. pokyn o kriminalistickotechnické činnosti, který otázku dokumentace upravuje. Je zřejmé, že snazší by byla změna skrze citovaný interní akt. S tím se samozřejmě vázou i určité důsledky. Pokud bychom připustili zakotvení do právního řádu, resp. do trestního řádu, důsledkem absence tohoto záznamu by byla absolutní neúčinnost ohledání jako důkazu, neboť by nebyly naplněny zákonné předpoklady týkající se dokumentace místa činu. Avšak pokud by došlo k zakotvení do interního aktu, představuje jeho absence kázeňský přestupek ve smyslu § 50 odst. 1 zákona o služebním poměru, neboť by byla porušena služební povinnost. Ohledání místa činu by však použitelné bylo i přes nedostatek dokumentace. Toto odlišení představuje tak zcela zásadní rozdíly v pojetí jeho zakotvení.

Jedna z možností, jak by případná úprava mohla vypadat je zvážit zakotvení v závislosti na kategorizaci trestných činů dle § 14 trestního zákoníku na přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny. Nabízí se možnost obligatorního zakotvení v případech, kdy se prověřovaná událost jeví

¹⁵⁷ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, s.82-84.

jako zvlášť závažný zločin případně když je zde souvislost s trestnými činy proti životu a zdraví.¹⁵⁸

Domnívám se, že obligatorní zakotvení by mohlo vést ke zlepšení současné dokumentace a též k prevenci případného vrácení trestního spisu k došetření státnímu zástupci ze strany soudu ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu. Na druhou stranu je však potřeba upozornit na možnost změny právní kvalifikace. V praxi se lze setkat s případy, kdy se prověřovaná událost při ohledání místa činu jeví jako přečin či zločin. Policejní orgán by dospěl k závěru, že videozáznam není potřeba. Pokud se však v průběhu přípravného řízení ukázalo, že se jedná o zvlášť závažný zločin či trestný čin proti životu a zdraví, byl by za toto pochybení odpovědný příslušník policejního orgánu. Tato koncepce se tak jeví jako nespravedlivá ve vztahu k subjektům provádějícím ohledání místa činu. Je tak na zvážení odborníků, zda by takovéto zakotvení bylo z hlediska praxe vhodné a účinné. Domnívám se však, že v některých případech by obligatorní zakotvení povinné videodokumentace značným způsobem pozdvihlo kvalitu trestních spisů a došlo by též i k usnadnění prokazování skutkového stavu věci.

4.5 Zvláštní druhy dokumentace

Kriminalistická technika je v současné době zcela jednoznačně na vysoké úrovni. Vzhledem ke značnému rozvoji technologie, lze nyní pořídit celou škálu záznamů ohledávaného objektu, a to v nejrůznějších podobách. Aktuálně je hojně používaná **metoda holografie**, která umožňuje plastický pohled zachycený na speciální materiál. Jedná se o určitý druh fotografické metody, jejíž výhoda spočívá ve fixaci trojrozměrných předmětů na dvojrozměrný materiál a její následnou reprodukci zpátky na trojrozměrnou. Oproti klasickému způsobu zachycení umožňuje holografie zobrazit předmět nejen tak, jak je viděn pouhým okem, nýbrž ve všech jeho rozměrech, sklonech a zakřiveních včetně hloubky.¹⁵⁹

Další technologií je **fotografický systém DMU**, k jehož užití je zapotřebí výpočetní techniky. Nejprve je nutné pořídit fotografie ohledávaného objektu, a to striktně dle předem stanovených zásad. V rámci těchto fotografií je též zapotřebí držet se určitých předem stanovených, tzv. referenčních, bodů, které lze spolehlivě určit měřením. Připravené fotografie

¹⁵⁸ ŠELLENG, D. Význam ohledání místa činu při dokazování v trestním řízení; JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5, s. 366-380.

¹⁵⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2, s. 491-493.

se poté vloží do uvedeného systému a ten je na základě náročného výpočtu schopen připravit plánec pro účely dokumentace. Praktická aplikace sestává ze dvou základních etap. První je prováděna na místě činu skrze pořízení fotografií místa činu za současného dodržení zásad souvisejících s umístěním kamery v prostoru. Druhá etapa je činnost ryze počítačová, kdy se z vložených fotografií stává digitalizace obrazu. Představená metoda tak dává možnost detailního zkoumání místa činu a je používána zejména v případech závažné trestné činnosti (vražda, požáry, výbuchy a další).¹⁶⁰

Systém dokumentace **SPHERON R2S CRIME** je od roku 2005 součástí Kriminalistického ústavu v Praze. Slouží zejména ke značnému ulehčení manuální práce, kdy kriminalistický technik po provedení dokumentace na místě činu může tuto vzít a celou ji umístit do tohoto systému. Osoba, která má do systému přístup, si může libovolně prohlížet fotografie z místa činu. Je nutno upozornit, že pro možnost jeho využití je zapotřebí místo činu dokumentovat skrze speciální sférickou kameru Spheron VR a obslužného programu R2S. Další nezbytnou součástí je pracovní stanice, tj. počítač včetně programového vybavení, které umožňuje vyhodnotit a zpracovat provedenou dokumentaci. Samozřejmě je možné toto využít i pro videokameru či měřičské pomůcky a další.¹⁶¹

Poslední zmiňovanou metodou je **prostorové laserové skenování**, s jehož pomocí je možné celý ohledávaný objekt (zpravidla místnost) komplexně naskenovat a předmětný snímek prohlížet ve stanoveném systému z pohodlí kanceláře.¹⁶²

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 497-499.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 503-504.

¹⁶² Tamtéž, s. 505.

5 Praktická část

5.1 Výzkumný rámec

V předchozí části diplomové práce byly dopodrobna rozebírány veškeré otázky související s teoretickou stránkou ohledání místa činu. Jednalo se nejen o jeho obligatorní vymezení a základní zásady, ale taktéž účel a cíl ohledání místa činu. Po vymezení právních aspektů ohledání místa činu přišly na řadu ty kriminalistické, které jsou v očích široké veřejnosti zpravidla mnohem zajímavější. Ostatně i studenti práv častokrát rozjímají nad fotografiemi z místa činu či zdokumentované rekognice. V rámci kriminalistického pojetí ohledání místa činu byly představeny především konkrétní praktické postupy, které se při provádění zmíněných metod kriminalistické praktické činnosti používají. Nejprve bylo zapotřebí vymezit neodkladné úkony a bezpečnostní opatření, která musí být provedena okamžitě po příjezdu na místo činu. Tyto úkony jsou zpravidla prováděny policejní hlídkou. Ostatní úkony bývají prováděny povoláním výjezdovou skupinou. Tato by si však nejprve měla zjistit veškeré dostupné informace týkající se daného případu, a proto je ještě před vlastním ohledáním místa činu prováděna jeho příprava. Teprve až poté je možné vyjet na konkrétní místo a provést vlastní ohledání místa činu.

Nedílnou součástí teoretické části práce bylo též vymezení dokumentace ohledání místa činu, jenž představuje meritum řízení před soudem a na základě níž lze pachatele (mimo další důkazy) uznat vinným. S ohledem na důležitost řádného zdokumentování ohledání místa činu bude tomuto v praktické části věnována značná pozornost a následně budou naznačeny možné návrhy, jakou cestou se v budoucnu ubírat. V rámci teorie nebyly opomenuty ani zvláštní prostředky dokumentace, jenž zásadním způsobem usnadňují práci policejnímu orgánu na místě činu, ale taktéž lze s jejich pomocí dosáhnout mnohem kvalitněji zpracované dokumentace.

Již při tvorbě diplomové práce bylo zřejmé, že mé dosavadní znalosti trestního práva a kriminalistiky nebudou dostačující. Proto jsem se rozhodla vydat do zcela neznámého prostředí každodenní kriminalistické praxe. Ukázalo se, že problematické aspekty zkoumaného tématu bude potřeba hledat primárně v historii, neboť v současné době je kriminalistika na tak skvělé úrovni, že je velice těžké dopustit se jakéhokoli pochybení. Toto tvrzení však neplatí absolutně. Je zapotřebí uvést, že příslušníci policejního orgánu jsou ostatně taktéž pouze lidé, kteří se mohou dopouštět chyb, ať už vědomě či nevědomě.

Po důkladném zkoumání praxe je třeba zdůraznit, že se zde objevují pochybení spíše z hlediska objektivních důvodů, nikoli důvodů subjektivních. Mezi objektivní důvody lze zařadit například nepřízeň počasí či nešťastnou shodu náhod. Úmyslné či nedbalostní pochybení příslušníka policejního orgánu lze naopak zařadit do subjektivních důvodů. Může se jednat například o nevědomky poničenou stopu na místě činu, kdy se policista nechtěně dotkne některé věci na místě činu. Věc se tak stává kontaminovanou. I přes to bude však zajištěna a zaslána na příslušné pracoviště kriminalistické techniky, kde bude důkladně zkoumána pro možné účely trestního řízení. V průběhu expertízy tak může technik dojít k závěru, že se na dané věci nachází nejen DNA potencionálního pachatele, ale též DNA zmiňovaného policisty. Toto zjištění může budít pochybnosti o správnosti zajištění dané stopy.

Dále se může jednat například o nedostatečnou úroveň odbornosti či zkušeností, v důsledku kterých se může příslušník policejního orgánu dopustit, byť i nevědomých, chyb na místě činu. Je zřejmé, že vzdělání v oboru a zkušenosti jdou ruku v ruce s délkou praxe. Proto je zapotřebí neustále dbát na pravidelné opakování znalostí a jejich neustálé prohlubování.

Jak již bylo v práci několikrát zmiňováno, ohledání místa činu patří svou povahou mezi základní úkony v trestním řízení. Ostatně sama dikce zákona udává, že ohledání místa činu je neodkladným a neopakovatelným úkonem ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu.¹⁶³ Významně je tak třeba dbát na to, aby prvotní ohledání místa činu bylo provedeno kvalitně a efektivně.

Český právní řád v sobě zpravidla obsahuje definici pojmů, se kterými dále pracuje. Je tak s podivem, že tomu tak není i u ohledání místa činu, kterému je v trestním řízení přisuzován značný význam. Dle mého názoru tak úmyslem zákonodárce bylo ponechat jeho detailní vymezení na zkušenějších, v oboru znalých, praktikách, a to i z důvodu možného přehlcení paragrafového znění. Je zřejmé, že teoretickému vymezení daného pojmu se věnovalo množství publikací, které byly zmiňovány v první části předkládané práce. Do praxe byl tento pojem zaveden pokynem o kriminalistickotechnické činnosti, a to čl. 8, dle kterého „*Ohledání místa činu policista odpovědný za ohledání zjišťuje a dokumentuje celkovou situaci na místě činu, přítomnost nebo nepřítomnost věcí a stop, jejich vlastnosti, vzájemný vztah a vztah k objasňované trestní věci.*“ Je zřejmé, že se nejedná o faktickou definici ohledání místa činu, ta byla ponechána právě již zmiňovaným publikacím. V citovaném interním aktu se jedná o souhrn základních činností, na základě kterých je ohledání místa činu prováděno. Čl. 8 v odst. 2 a 3 dále

¹⁶³ Trestní řád o ohledání místa činu mluví jen sporadicky. Fakt, že se jedná o neodkladný a neopakovatelný úkon je zakotven v ustanovení § 158 odst. 3 písm. d) trestního řádu. Je tak zřejmé, že zákonodárce si je vědom důležitosti ohledání místa činu a přikládá mu tak značnou váhu právě zakotvením v příslušném ustanovení.

konkretizuje proces dokumentace a základní fáze ohledání místa činu – provedení prvotních a neodkladných úkonů, příprava ohledání, provedení vlastního ohledání a závěrečné vyhodnocení ohledání. Mimo pokyn o kriminalistickotechnické činnosti je ohledání místa činu dále upraveno například v pokynu o plnění některých úkolů policejních orgánů PČR v trestním řízení.

Pro zpracování praktické části diplomové práce tak bylo třeba vzít v potaz nejen teoretické základy ohledání místa činu a základní právní předpisy, ale právě i výše zmiňované pokyny policejního prezidenta. Zde je za hodno upozornit, že veškeré pokyny policejního prezidenta jsou tzv. interními akty. To znamená, že platí pouze pro příslušníky policejního orgánu, respektive Policie České republiky. Nelze se jich dovolat u široké veřejnosti. Samozřejmě tak, jak nastupuje občanskoprávní či trestněprávní odpovědnost, jsou i při porušení těchto interních aktů vyvozovány důsledky. Zákonnou úpravu této kárné odpovědnosti nalezneme v ustanovení § 50 zákona o služebním poměru.

Pokud tedy máme definované základní teoretické aspekty ohledání místa činu a legislativní rámec upravující řešenou problematiku, je možné stanovit základní výzkumnou otázku, která bude dále předmětem praktické části předkládané diplomové práce.

Ve světle všeho výše uvedeného tak základní významná otázka zní: ***Jsou právní mantinely ohledání místa činu nastaveny tak, aby bylo možné provádět jej kvalitně a následně jej použít jako důkaz v trestním řízení?*** S ohledem na takto obsáhlou výzkumnou otázku bylo zapotřebí stanovit si další, tzv. specifické výzkumné otázky, které danou problematiku rozčlení tak, aby bylo možné ji obsáhnout co nejefektivněji.

Pro další zkoumání jsem zvolila následující čtyři specifické výzkumné otázky:

- a) Mají osoby provádějící ohledání místa činu znalosti a kvalifikaci pro jeho efektivní provedení?***
- b) Mají osoby provádějící ohledání místa činu dostatečné množství prostředků potřebných k jeho kvalitnímu provedení?***
- c) Probíhá ohledání místa činu dle zákonných mantinelů?***
- d) Je současná úprava dokumentace ohledání místa činu dostačující či by byla vhodná její změna, příp. jak?***

Při hledání odpovědí na uvedené otázky jsem zvolila kvalitativní metodu zkoumání spočívající v předem připravených polostrukturovaných rozhovorech s příslušníky policejního orgánu a se státním zástupcem. Skrze tuto metodu jsem byla schopna analyticky srovnat

teoretické a praktické aspekty ohledání místa činu, a na základě toho jsem pak dospěla k závěrům, které budou prezentovány v kapitole 5. 3.

5.2 Základní problematické aspekty

S ohledem na vymezení obecné výzkumné otázky je základním problematickým aspektem překlenutí mezi teorií a praxí, proto jsem se v rozhovorech zaměřila na pět následujících témat. Předmětem první části bylo kriminalistické provádění ohledání místa činu, a to od prvotních a neodkladných úkonů až po vlastní ohledání místa činu včetně problematiky zajišťování stop a jejich následného zkoumání. Druhá část byla zaměřena na jednu ze základních činností souvisejících s ohledáním místa činu v případech úmrtí. Jednalo se tak primárně o otázku zdravotních a soudních pitev. Třetí část pojednává o možných negativních důsledcích při nesprávném provedení ohledání místa činu, přičemž při rozhovorech mi byly poskytnuty také reálné případy z policejní praxe zahrnující tyto následky. Čtvrtá část poskytuje ucelený pohled na problematiku dokumentace ohledání místa činu, v rámci které zmíním i možné perspektivy budoucího vývoje. Poslední část byla věnována právnímu pojetí ohledání místa činu a jeho zákonnému zakotvení v rámci právního řádu České republiky.

Následující kapitoly tak navazují na nyní předložený rámec základních problematických aspektů, přičemž výchozím pramenem byly rešeršované teoretické publikace týkající se dané problematiky, na které navázaly rozhovory s příslušníky policejního orgánu a se státním zástupcem.

Úvodem je nutno uvést, že subjekty provedených rozhovorů byli primárně příslušníci ve vedoucích funkcích jednotlivých oddělení na konkrétním pracovišti Policie ČR. Jednalo se konkrétně o příslušníky Služby kriminální policie a vyšetřování – oddělení obecné kriminality působící v rámci územního odboru České Budějovice. Služba kriminální policie a vyšetřování – oddělení obecné kriminality¹⁶⁴ je vzhledem k rozsáhlé personální a věcné obsazenosti rozdělena na jednotlivá oddělení, přičemž 1. oddělení je věnováno tzv. operativě. Příslušníci operativy působí primárně v terénu a zajišťují faktické úkony v přípravném řízení. 2. oddělení se věnuje vyšetřovací činnosti, a jeho náplní práce je příprava dokumentů potřebných pro chod přípravného řízení, kam řadíme například návrh na vzetí obviněného do vazby, návrh na provedení odborného vyjádření či návrh na provedení soudní pitvy. Na mé otázky odpovídali vedoucí 1. a 2. oddělení, kterými jsou mjr. Bc. Václav Dušák a mjr. Bc. Martin Pešta. Vzhledem

¹⁶⁴ Dále jen „SKPV“.

k zaměření jednotlivých otázek byl dále dotázán též vedoucí kriminalistické techniky – ppor. Pavel Kolář. V neposlední řadě byl dotazován ředitel územního odboru České Budějovice – plk. JUDr. Mgr. Michal Holčapek, MBA. V přípravném řízení má nezastupitelnou roli též státní zástupce, kdy pro účely diplomové práce rozhovor poskytl Mgr. Marek Stehlík působící na Okresním státním zastupitelství v Českých Budějovicích.

5.2.1 Ohledání místa činu v praxi policejního orgánu

Jak již bylo uvedeno v předchozí části diplomové práce, problematika ohledání místa činu je v zákonné úpravě zmíněna pouze sporadicky. Jeho zakotvení je tak třeba hledat primárně v interních aktech, tj. v pokynech policejního prezidenta. Zákonná úprava udává pouze obecný rámec problematiky ohledání a zároveň zakotvuje náležitosti protokolu o ohledání spolu s nutnými přílohami, mezi které zákon řadí fotografie, náčrty a jiné pomůcky¹⁶⁵. Detailní postup provádění ohledání místa činu je upraven v pokynu o kriminalistickotechnické činnosti a v pokynu o plnění některých úkolů policejního orgánu PČR v trestním řízení.

V rámci pokládaných otázek jsem se zaměřila na přípravu ohledání místa činu ještě před příjezdem na místo činu, na vlastní ohledání místa činu včetně zajištění stop a jejich následné zkoumání v rámci kriminalistické techniky. To vše v závislosti na posouzení nastudované teorie a praxe. Kriminalistická taktika ohledání místa činu byla popsána v kapitole 3 této práce. V následujících pasážích se zaměřím primárně na praktickou stránku věci, přičemž budou zvlášť popsány části příprava ohledání místa činu, vlastní ohledání místa činu a hodnocení výsledků ohledání. Stručně zmíním též problematiku zajišťování a zkoumání stop. Je nutno upozornit na skutečnost, že mnou prováděný výzkum byl zaměřen na SKPV v Českých Budějovicích a činnost se může v závislosti na jednotlivých územních odborech značně lišit. Neodkladné a bezpečnostní úkony jsou zpravidla prováděny policejní hlídkou, která na místo přijede. Často se bude jednat o hlídkovou službu, jejíž povinností je místo činu zabezpečit před vnějšími vlivy. Výjezdová skupina SKPV vyjíždí na místo pouze v případech, které spadají do její působnosti.¹⁶⁶

Celý proces začíná komunikací mezi operačním střediskem a členem výjezdové skupiny, který drží tzv. stálou službu. Ta bývá zpravidla týdenní a začíná pondělkem. Operační středisko funguje nepřetržitě, proto zpráva o možném trestném činu může přijít kdykoliv během dne. Po obdržení této informace se začíná sestavovat výjezdová skupina, která se primárně skládá

¹⁶⁵ Viz § 113 odst. 2 trestního řádu.

¹⁶⁶ Působnost SKPV územního odboru je vymezena v čl. 4 odst. 1 písm. c) pokynu o plnění některých úkolů policejního orgánu PČR v trestním řízení.

z operativního pracovníka, vyšetřovatele a kriminalistického technika, přičemž všechny tyto osoby jsou pověřeny v režimu týdenní služby. Během celého procesu je zapotřebí informovat příslušného státního zástupce, který taktéž drží stálou týdenní službu. V závislosti na závažnosti trestné činnosti může být rovnou kontaktován příslušný specialista v oblasti balistiky, mechanoskopie či může být přizván také psovod. Tito specialisté mohou být kontaktováni buď ještě před výjezdem na místo činu, nebo až po zjištění prvotních informací po příjezdu na místo činu. Před samotným výjezdem je zapotřebí zhodnotit dostupné informace o prověřované události. Zejména pak jaké osoby se zde nacházejí, co se zhruba mohlo stát, jaká je aktuální situace a další. Po zhodnocení relevantních skutečností se přistupuje k odjezdu na místo činu. Co se týče časového aspektu příjezdu na místo, tento se liší v závislosti na lokaci a době ohlášení ze strany operačního střediska. Je zřejmé, že doba výjezdu se bude lišit v závislosti na tom, zda výjezdová skupina vyjíždí v pracovní době či mimo ni. Operativa spolu s vyšetřovatelem dorazí zpravidla soukromým či služebním automobilem a kriminalistický technik musí přijet speciálním vozidlem vybaveným pro účely ohledání místa činu, v němž má základní potřebné prostředky.¹⁶⁷

Po příjezdu na místo činu je nejprve obecně zhodnocena tamní situace, členové výjezdové skupiny, resp. její vedoucí, se informuje od hlídky na místě a zváží další postup.¹⁶⁸ Poté, co jsou provedena případná další neodkladná a bezpečnostní opatření (zejména pomoc osobám v případě ohrožení života a zdraví, zabezpečení místa činu a další), je přistoupeno k orientačnímu ohledání místa činu. Toto se zpravidla provádí bez vstupu na samotné místo trestného činu. Následuje zhodnocení bezprostředního okolí a rozdělení úkolů jednotlivým členům výjezdové skupiny. Část operativy provádí úkony v terénu, zajišťuje svědky, informuje se o možném průběhu prověřované události, komunikuje s pořádkovou či hlídkovou službou pro účely možného zabezpečení dalších objektů (např. vlakové či autobusové nádraží) směřujících k případnému zajištění pachatele. Vyšetřovatel, kriminalistický technik a (zpravidla) jeden z příslušníků operativy je připraven provést detailní ohledání místa činu. Způsob ohledání se liší v závislosti na druhu ohledávaného objektu, avšak povětšinou je přistoupeno ke koncentrickému způsobu, tj. od vstupu až po střed objektu. V případech úmrtí je na místo volán též koroner, příp. soudní znalec, který bude následně provádět soudní pitvu. Ohledání mrtvolky pak probíhá souběžně s detailním ohledáním místa činu. Na místo nejprve vstupuje kriminalistický technik,

¹⁶⁷ Osobní konzultace s výše jmenovanými příslušníky policejního orgánu.

¹⁶⁸ Je třeba dodat, že za předpokladu, že vedoucí výjezdové skupiny dojde k závěru, že v daném případě by ohledání místa činu nepřineslo jakoukoli hodnotu do trestního řízení, tak k němu přistoupeno není. O tomto by však měl policejní orgán napsat alespoň úřední záznam, ve kterém budou tyto okolnosti detailně popsány.

který dokumentuje vstup do objektu, s místem se seznamuje a začíná vyhledávat a zajišťovat jednotlivé stopy. Prakticky po celou dobu probíhá fotodokumentace místa činu, a to jak pomocí orientačních fotografií a detailních fotografií, tak i dalších, pokud je jich potřeba. Za předpokladu, že je přistoupeno k videodokumentaci, tato probíhá způsobem, kdy se v místnosti pohybuje kriminalistický technik určený k jejímu provedení a s ním jde (zpravidla) vyšetřovatel, který komentuje ohledání místa činu. Pokud videodokumentace prováděna není, postupuje se tak, že vyšetřovatel komentuje postup ohledání místa činu do diktafonu pro účely vypracování protokolu. Současně probíhá tvorba topografické dokumentace, v rámci níž je na místě činu zpracován pouze náčrtek, který bývá posléze přepracován do plánu, případně do schématu. Za předpokladu, že je na místě činu dostupná výpočetní technika, může být přistoupeno ke zvláštním způsobům dokumentace, např. laserové skenování místnosti. Během ohledání dochází k zajišťování jednotlivých stop a předmětů důležitých pro trestní řízení. Časová náročnost ohledání místa činu je závislá na mnoha faktorech – rozloha ohledávaného objektu, počet osob, způsob ohledání, závažnost trestné činnosti a další. Pohybujeme se tak v rádech hodin.¹⁶⁹

Po skončení detailního ohledání se přistupuje k závěrečné fázi spočívající v úklidu místa činu a rozhodnutí o způsobu naložení se zajištěnými stopami a věcmi. Toto je zpravidla v rukou kriminalistického technika, který jednotlivé stopy a věci zkoumá na příslušném pracovišti odboru kriminalistické techniky a expertíz. Rozhodnutí je zapotřebí promítnout do protokolu o ohledání místa činu, v jehož závěrečné části musí být uveden způsob, jak bylo se zajištěnými stopami a věcmi naloženo. Vedoucí výjezdové skupiny dále hodnotí, zda bylo ohledání místa činu provedeno úplně, shrne jeho výsledky a provede úplnou kontrolu shromážděných materiálů pro účely dokumentace. Pokud dojde k závěru, že bylo vše splněno, ohledání ukončí.¹⁷⁰

Tímto však proces nekončí. Po návratu do kanceláře počíná proces dokumentace spolu se zkoumáním zajištěných stop a věcí. Za předpokladu, že bylo ohledání provedeno v nočních hodinách, je zpracování dokumentace odloženo na začátek pracovní doby. Protokol o ohledání místa činu zpracovává příslušný pověřený vedoucí, kterým je buďto operativní pracovník nebo vyšetřovatel. Dále je zpracovávána topografická dokumentace. Současně s tím se tvoří trestní spis. Je zapotřebí vyhotovit protokol o ohledání místa činu a zahájit úkony v trestním řízení.¹⁷¹ K zahájení trestního řízení může dojít buďto sepsáním záznamu o zahájení úkonů v trestním

¹⁶⁹ Osobní konzultace s výše jmenovanými příslušníky policejního orgánu.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž.

řízení nebo právě provedením ohledání místa činu jakožto neodkladného a neopakovatelného úkonu.¹⁷²

Výsledkem zkoumání stop a věcí je odborné vyjádření ve smyslu § 105 odst. 1 trestního řádu, které lze užít jako důkaz v trestním řízení. Je zřejmé, že ohledání místa činu představuje komplexní a náročný procesní úkon, a to jak z hlediska jeho provádění, tak následného zpracování pro účely trestního řízení. V případech úmrtí probíhá při zpracování trestního spisu též komunikace mezi vyšetřovatelem a lékařem provádějícím zdravotní pitvu. Při zjištění, že úmrtí může souviset s trestným činem, je lékař povinen informovat příslušného vyšetřovatele, který rozhodne o dalším postupu ve věci. Buďto shledá, že je zdravotní pitva dostačující, načež příslušný lékař zdravotní pitvu dokončí, nebo bude nařízena soudní pitva. Tělo se v takovém případě převezme na příslušný ústav soudního lékařství, kde pitvu provádí soudní lékař vystupující v postavení soudního znalce.¹⁷³

V závažných trestních věcech bývá na místo činu přivolán též pověřený soudní znalec, který soudní pitvu provede. V minulosti se SKPV potýkala s případem nalezení automobilu, v jehož kufro byla objevena mrtvá žena s podříznutým hrdlem. Z počátku se tak případ jevil jednoznačně jako vražda. Na místo byl přivolán soudní znalec, který však při provádění soudní pitvy vyloučil cizí zavinění, a to z důvodu mechanismu strangulačních rýh nacházejících se na hrdle poškozené. Závěr byl takový, že se v daném případě jednalo o sebevraždu.¹⁷⁴ Z toho je zřejmé, že každé místo činu je zcela odlišné a je zapotřebí k němu přistupovat individuálně.

V rámci svého výzkumu jsem se zabývala též otázkou, zda jsou současné právní mantinely nastaveny adekvátně. Všech pět respondentů se shoduje na tom, že aktuální právní úprava ohledání místa činu je zcela dostačující pro účely jeho kvalitního a efektivního provedení včetně následného užití jeho výstupu v trestním řízení jakožto důkazu. Právní úprava na jedné straně udává základní požadavky, ale zároveň ponechává určitou míru uvážení na orgánech činných v trestním řízení. Tímto přístupem je zcela jednoznačně vyvážena určitá pomyslná hranice mezi teorií a praxí. K nyní nastíněnému tématu se vrátím ještě v kapitole 5.2.5.

5.2.2 Zdravotní či soudní pitva?

Na místě činu se lze setkat s různými úkazy a zvolený postup vždy závisí na druhu trestné činnosti. Následující kapitola výslovně pojednává o případech úmrtí osob a specifikách takového

¹⁷² Viz § 12 odst. 10 ve spojení s § 158 odst. 3 písm. d) trestního řádu.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž.

místa činu. V těchto případech je nedílnou součástí činností prováděných na místě činu též ohledání mrtvoly. Nejprve je však zapotřebí poukázat na zákonnou úpravu týkající se postupu při zjištění úmrtí osoby. Předmětnou problematiku upravuje zejména zákon o zdravotních službách¹⁷⁵ v § 83 an. Není mým cílem zabývat se podrobným postupem třetích osob při nálezů těla zemřelého, tudíž podstatou bude uvést především informace relevantní pro tematiku ohledání místa činu.

Zákon o zdravotních službách vyjmenovává čtyři druhy pitev – patologicko-anatomické, zdravotní, soudní a anatomické¹⁷⁶, přičemž pro předkládanou práci je relevantní pouze pitva zdravotní a soudní. Obligatorní případy nařízení zdravotní pitvy jsou upraveny v § 88 odst. 3 písm. a) až e) zákona o zdravotních službách. Zdravotní pitvu je dle citovaného ustanovení zapotřebí provést v případech náhlých a neočekávaných úmrtích, pokud nebyla při prohlídce těla zjištěna či dostatečně objasněna příčina smrti. Dále u všech násilných úmrtí, sebevražd, úmrtí souvisejících s nesprávným postupem při poskytování zdravotních služeb či při podezření, kdy úmrtí souvisí se zneužíváním návykových látek. V neposlední řadě je zdravotní pitva obligatorní u osob, které zemřely ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody či zabezpečovací detenci. Zdravotní pitvu je však třeba nejdříve nařídit. Proto se musíme vrátit o krok zpět, tedy na místo činu.

Za předpokladu, že se na místě činu nachází zemřelý, je zapotřebí provést jeho prohlídku, jejímž účelem je deklarovat smrt, zjistit její příčinu, datum a čas úmrtí. Po vyhodnocení těchto informací je nutno určit, zda bude nařízena zdravotní pitva. Prohlídku těla zemřelého mohou provádět jen určité kvalifikované osoby vyjmenované v § 84 odst. 2 písm. a) až d) zákona o zdravotních službách. Mimo jiné je oprávněn, ale též povinen, prohlídku těla zemřelého provést poskytovatel zdravotních služeb, se kterým kraj uzavřel smlouvu za účelem zajišťování prohlídky těl zemřelých.¹⁷⁷ V České republice provádí tuto činnost společnost 1. KORONERSKÁ s.r.o. založená v roce 2013. V současné době působí na území Královéhradeckého kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Moravskoslezského, Zlínského a Ústeckého kraje.¹⁷⁸ U této společnosti působí lékaři s jakoukoli atestací, kterým se v praxi přezdívá koroneři. Jejich úkolem je prohlásit danou osobu za zemřelou, určit příčinu,

¹⁷⁵ Zákon č. 373/2011 Sb., o zdravotních službách (dále jen „zákon o zdravotních službách“).

¹⁷⁶ Viz § 88 odst. 1 písm. a) až d) zákona o zdravotních službách.

¹⁷⁷ Viz § 84 odst. 2 písm. b) zákona o zdravotních službách.

¹⁷⁸ 1. KORONERSKÁ s.r.o. *1. KORONERSKÁ s.r.o.* [online]. Trutnov [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://1koronerska.cz/>.

mechanismus úmrtí a zpracovat příslušnou dokumentaci.¹⁷⁹ Za předpokladu, že koroner není schopen určit příčinu smrti, je povinen indikovat zdravotní pitvu, která bude prováděna na příslušném ústavu soudního lékařství. Koroner je tedy na místo činu přivoláván vždy, když se na místě nachází zemřelá osoba. S ohledem na skutečnost, že tyto prohlídky provádějí lékaři s krajskou působností, mohou nastat případy, kdy bude třeba na koronera určitou dobu čekat. Dle dostupných informací na stránkách předmětné společnosti se zpravidla jedná o 120 až 180 minut od prvotního ohlášení. Může se však stát, že se časová prodleva prodlouží i o několik hodin. Do té doby nelze na místě činu provádět jakékoli pohyby se zemřelým.

Koroner je zpravidla přivoláván ještě před započítím vlastního ohledání místa činu. K ohledání mrtvoly je však přistoupeno až po jeho provedení, případně společně s ním. Důvodem je snaha o zamezení znehodnocení stop na místě činu. Po ukončení ohledání je koroner povinen sepsat list o prohlídce zemřelého a navrhnout příslušný druh pitvy. Za předpokladu, že koroner není schopen jednoznačně určit příčinu smrti, případně existuje-li podezření na souvislost úmrtí s trestným činem, může být rozhodnuto o provedení soudní pitvy, kterou v souladu s § 88 odst. 5 zákona o zdravotních službách provádí poskytovatelé v oboru soudního lékařství. Soudní pitvu může nařídit pouze orgán činný v trestním řízení, kterým je zpravidla policejní orgán.¹⁸⁰ Myšlenka, že by mohla být nařízena soudní pitva, bývá průběžně vyhodnocována na daném místě činu. Proto když policista odpovědný za ohledání dospěje k závěru, že jsou zde zákonné důvody pro její nařízení, bývá na místo činu přivolán též soudní lékař vystupující v procesním postavení znalce. Důvodem je samotná podstata ohledání, tedy přímé pozorování daného jevu. Znalec přivolaný na místo činu bývá tím, kdo následně provádí soudní pitvu, proto je vhodné, aby místo činu sám vnímal.

Je třeba si uvědomit, že soudní znalec je expertem v oboru soudního lékařství, kdežto koroner může být jakýkoli lékař. Může se tak jednat o chirurga, psychiatra či neurologa. V současné době v zásadě nenajdeme jakoukoli zákonnou úpravu, která by se věnovala této problematice. Otázka tak zní – neměli by mít koroneři alespoň základní znalost v oboru soudního lékařství? Odpovědi na položenou otázku jsem hledala u dotazovaných odborníků. V Českých Budějovicích, kde byl prováděn předmětný výzkum, panuje shoda, že by bylo vhodné stanovit

¹⁷⁹ Zpravidla se jedná o list o prohlídce zemřelého, jehož náležitosti jsou upraveny ve Vyhlášce č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky.

¹⁸⁰ Tento postup je upraven v čl. 18 odst. 6 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti. Dále v § 88 odst. 5 zákona o zdravotních službách a § 115 odst. 1 trestního řádu.

koronerům povinnost mít alespoň základní vzdělání v oboru soudního lékařství.¹⁸¹ Z rozhovorů vyplynulo, že v současné době nedostatek specializace není rozhodující pro určení smrti zemřelého na místě činu. V pochybnostech je totiž vždy nařizována soudní pitva. Zde je nutno upozornit na odlišný postup v případě předchozího nařízení zdravotní pitvy. Za předpokladu, že při zdravotní pitvě vyvstane podezření souvislosti úmrtí s trestným činem, nebo jsou-li okolnosti úmrtí nejasné, dojde neprodleně k přerušení pitvy. Lékař provádějící zdravotní pitvu je následně povinen o této skutečnosti informovat Policii ČR, která může nařídit pitvu soudní. Pokud tak Policie ČR neučiní, dokončí lékař zdravotní pitvu.¹⁸²

Zákonné zakotvení specializace koronerů by bylo jednoznačně žádoucí. Je však nutno upozornit na skutečnost, že činnost koronerů je zpravidla ryze dobrovolná a současně časově náročná. Aktuálně je i přes již desetileté fungování společnosti 1. KORONERSKÁ s.r.o. stále nedostatek lékařů, kteří by byli ochotni tuto činnost vykonávat. Proto se současná úprava jeví jako nejvhodnější. Tedy alespoň pro okres České Budějovice. Bylo by však vhodné o zavedení povinné specializace do budoucna uvažovat, avšak až za situace, kdy bude koronerů dostatek.

Ve světle výše uvedeného je vhodné dodat, že 1. KORONERSKÁ s.r.o. se v současné době snaží o pravidelné vzdělávání lékařů zapojených do koronerské činnosti. Pořádá pravidelná školení a vzdělávací kurzy. Je zřejmé, že zavedení možnosti koronerů provádět prohlídky těl přímo na místě činu zásadním způsobem usnadnilo práci policejnímu orgánu. Tento sice má možnost přivolat na místo činu přímo soudního znalce, avšak počet soudních znalců v oboru soudního lékařství pro okres České Budějovice je pouze jeden.¹⁸³ S ohledem na zmíněný počet je činnost koronerů pro účely posouzení zemřelého na místě činu zcela zásadní.

Další problematika související s daným tématem je otázka nařizování soudních pitev. Vzhledem k tomu, že mechanismus nařízení, provedení a financování obou pitev je zcela odlišný, byla předmětem zkoumání též četnost jejich nařizování. Jak již bylo výše uvedeno, v případech úmrtí je zapotřebí na místo přivolat koronera, jehož úkolem je primárně deklarovat smrt. Je to právě koroner, který je oprávněn nařídit zdravotní pitvu. V případech úmrtí způsobených trestným činem je nařizována pitva soudní. Tu však může v souladu s § 115 odst. 1 trestního řádu nařídit jen a pouze orgán činný v trestním řízení. Co se financování týče, zdravotní

¹⁸¹ Osobní konzultace s výše vyjmenovanými respondenty.

¹⁸² Viz § 88 odst. 7 zákona o zdravotních službách.

¹⁸³ Seznamy znalců a tlumočnicků. <https://seznat.justice.cz/> [online]. [citováno 14. 2. 2023]. Dostupné z <https://seznat.justice.cz/>.

pitva je hrazena z veřejného zdravotního pojištění.¹⁸⁴ Soudní pitva je naopak hrazena z rozpočtu orgánů činných v trestním řízení.¹⁸⁵

V současné době je praxe v Českých Budějovicích následující. Za předpokladu, že není dán zákonný důvod pro nařízení soudní pitvy, je v případech úmrtí vždy nařizována zdravotní pitva. Pokud lékař provádějící pitvu dojde k závěru, že je zde souvislost úmrtí s trestným činem nebo jsou okolnosti úmrtí nejasné, je pitva přerušena. Lékař informuje vyšetřovatele a ten nařídí soudní pitvu. Důvodem je skutečnost, že sám policejní orgán potřebuje mít postaveno na jisto, zda smrt měla souvislost s trestným činem či nikoliv. Tento postup se obecně doporučuje i ze strany státního zastupitelství.¹⁸⁶

Od 1. 1. 2023 je navíc v účinnosti nová metodika týkající se nařizování soudních pitev. Pokud se na místě činu nachází zemřelý nezletilý, je soudní pitva nařizována vždy bez ohledu na další okolnosti prověřované události. V případech mladistvého není stanovena povinnost nařídít soudní pitvu, avšak zpravidla se k takovému postupu policejní orgán uchýlí. Co se týče zemřelého dospělého, je otázka soudní pitvy zcela ponechána na uvážení odpovědné osoby, tj. vyšetřovatele. Platí tedy postup výše uvedený – nejdříve pitva zdravotní a až v případech nesrovnalostí či podezření z trestného činu je nařizována pitva soudní. Nařízení druhu pitvy se samozřejmě vždy liší v závislosti na závažnosti případu. Někdy je k soudní pitvě přistupováno ihned bez předchozí pitvy zdravotní.¹⁸⁷

Dle mého názoru se jedná o ideální postup ze strany policejního orgánu, neboť díky tomu skutečně dojde k potvrzení či vyvrácení zcela zásadních informací relevantních pro trestní řízení. Zde je jednoznačně vidět, že otázka zdravotních a soudních pitev je stále aktuální a bude potřeba s ní v budoucnu dále pracovat.

5.2.3 Negativní důsledky při nesprávném provedení ohledání místa činu

V minulosti se ukázalo, že nedůsledné provedení ohledání místa činu může mít fatální důsledky na celé trestní řízení. Například v jedné z mediálně známých kauz manželů Stodolových se ukázalo, že kombinace nesprávného provedení ohledání místa činu spolu s nekvalitní prací soudních lékařů může značným způsobem ztížit nalezení pachatele. V rámci

¹⁸⁴ Viz § 13 odst. 2 písm. h) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“).

¹⁸⁵ Viz § 88 odst. 5 zákona o zdravotních službách.

¹⁸⁶ Osobní konzultace s výše vyjmenovanými respondenty.

¹⁸⁷ Tamtéž.

svého výzkumu jsem se zabývala též otázkou, zda se v praxi aplikuje opakované a doplňující ohledání místa činu a jaké jsou jejich případné následky. Další problematikou byly možné negativní důsledky při nesprávném postupu na místě činu, a to jak z hlediska objektivních, tak subjektivních důvodů. V případech subjektivních příčin mluvíme zejména o chybném postupu policejního orgánu, zatímco objektivní příčina vzniká například z důvodu špatných povětrnostních podmínek.

Je třeba si uvědomit, že osoby provádějící ohledání jsou stále jen lidé, kteří se mohou dopouštět, byť i nevědomky, určitých chyb. Minulost ukazuje, že subjektivním důvodem může být úmyslné či nedbalostní pochybení, jehož důsledkem může být ztráta informačního potenciálu stop nacházejících se na místě činu. Takovýto postup by mohl vést až ke zmaření trestního řízení. Z výsledků provedeného výzkumu vyplývá, že na SKPV v Českých Budějovicích jednoznačně převažuje snaha o důkladné provedení ohledání místa činu. Je zřejmé, že nedbalostnímu pochybení se nelze vždy vyhnout, neboť k pochybení může docházet i bez jakéhokoli přičinění dané osoby. Avšak úmyslné pochybení je zcela vyloučeno.¹⁸⁸

Odlíšná situace je v případě objektivních důvodů. Tyto nejsou ze strany orgánů činných v trestním řízení jakkoli ovlivnitelné. V případech nepříznivých povětrnostních podmínek je tak zpravidla v průběhu vlastního ohledání přistoupeno k zapečetění místa činu a následně je pokračováno až v případě, kdy to povětrnostní vlivy umožňují. Špatnou viditelnost je možno řešit skrze řádné osvětlení místa činu, díky čemuž nemusí k přerušení ohledání dojít. Případně jsou v současné době k dispozici rozměrné tzv. policejní stany chránící místo činu před deštěm, větrem a dalšími negativními vlivy. V některých případech toto však možné není. Uvedený postup lze označit jako prvotní ohledání místa činu, neboť nespĺňuje znaky ohledání opakovaného či doplňujícího. Odlišení těchto druhů ohledání je v praxi velice obtížné a mnohdy dochází k jejich vzájemnému zaměňování, respektive ke spojení jejich významu. Z výsledků výzkumu plyne, že v praxi je prováděno spíše ohledání doplňující, a to v návaznosti na zjištění nových skutkových okolností. Lze si představit situaci, kdy v rámci výslechu obviněného tento uvede informace o úkrytu vražedné zbraně. Policejní orgán provede ohledání již ohledávaného objektu (např. domu) a vražedná zbraň je nalezena. Pokud bychom se na tento postup dívali pouze prizmatem teorie, jedná se spíše o ohledání opakované. V daném případě jde však o ohledání doplňující, ke kterému bylo přistoupeno až v důsledku zjištění nových informací.

¹⁸⁸ Osobní konzultace s výše jmenovanými příslušníky policejního orgánu.

K opakovanému ohledání tak přistoupeno zpravidla není, neboť je kladen důraz na řádné provedení prvotního ohledání místa činu.¹⁸⁹

Kapitolu je tak možno uzavřít tvrzením, že k nesprávnému provedení ohledání místa činu dochází pouze z důvodů objektivních, které mohou mít vliv na trestní řízení v podobě časového prodlení ve vztahu k objasnění určitých skutečností.

5.2.4 Je současný koncept dokumentace dostačující?

Význam dokumentace ohledání místa činu je zřejmý již z podstaty věci. Jde o zásadní důkaz v trestním řízení, neboť místo činu mnohokrát představuje jediný možný zdroj informací o prověřované události. Jedině skrze kvalitně zpracovanou dokumentaci je možné naplnit její účel – umožnit detailní představu místa činu osobám, které se zde nenacházely. Daný požadavek se sice jeví jako zřejmý, avšak v praxi pravidelně dochází k situacím, kdy buďto část dokumentace chybí nebo je zpracována nesprávně. Zpravidla je to právě dokumentace ohledání místa činu, která je základním terčem obhajoby při snaze o neúčinnost důkazu v trestním řízení. O důsledcích nedostatečné či nesprávně provedené dokumentace bylo pojednáno v teoretické části. V této kapitole bych tak ráda představila možné perspektivy, se kterými jsem se při tvorbě rozhovorů setkala.

Po analýze provedených rozhovorů jsem dospěla k závěru, že by bylo možné vydat se třemi různými směry.¹⁹⁰

- 1) Protokol o ohledání místa činu nahradit úředním záznamem, přičemž část úvodní, závěrečná a podpisová by zůstaly nezměněny. Rozdíl by byl pouze v části popisné, která by mohla být nahrazena souhrnem zajištěných věcí a stop, které by byly číselně označeny [např. stopa č. 1: zajištěna biologická stopa (nedopalek cigarety)]. Ke každému takovému úřednímu záznamu by byla obligatorně přiložena fotodokumentace a videodokumentace, v rámci níž by konkrétní osoba (zpravidla vyšetřovatel) postupně komentovala celé ohledání místa činu včetně detailního popisu zajištěných stop a věcí. Fotodokumentace by obsahovala nejen fotografie ohledávaného objektu, ale i detailní fotografie jednotlivých zajištěných stop, aby je bylo možné vždy ztotožnit s úředním záznamem o ohledání místa činu. V rámci videodokumentace by byl nejdříve komplexně zdokumentován ohledávaný objekt a následně by pokračoval detailní náhled na konkrétní zajištěnou stopu či věc, aby

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž.

byla opět možná jednoznačná identifikace. Je zřejmé, že v daném případě by tak byl kladen důraz zejména na fotodokumentaci a videodokumentaci, která by musela být obligatorně součástí každé finální dokumentace ohledání místa činu.¹⁹¹

- 2) Ponechat současnou úpravu dokumentace, tedy vždy přiložit protokol o ohledání místa činu spolu s topografickou dokumentací, fotodokumentací a v závažnějších případech též videodokumentací.¹⁹²
- 3) Zkombinovat oba dva výše představené mechanismy, avšak tyto rozdělit v závislosti na kategorizaci trestných činů ve smyslu § 14 trestního zákoníku. Úřední záznam by byl pořizován v případech, kdy prověřovanou událost lze kvalifikovat jako přečin. V případech zločinů a zvláště závažných zločinů by bylo postupováno dle současné právní úpravy, v rámci níž je zapotřebí vypracovat protokol o ohledání místa činu spolu s dalšími druhy dokumentace.¹⁹³

Ad 1)

Za předpokladu, že bychom přistoupili k navrhované verzi, panovala by pravděpodobně spokojenost ze strany policejního orgánu, neboť by došlo k zásadnímu ulehčení jejich práce. Avšak zvážíme-li pro a proti, dojdeme k závěru, že i přes skutečnost, jak lákavě tento mechanismus zní, není v současné době možnost jeho faktického uplatnění. Pokud bychom nahradili protokol o ohledání místa činu, nezdá se další přiložená dokumentace dostačující. První problém spočívá v samotné podstatě úředního záznamu. Současný trestní řád stanoví, že o každém úkonu je zapotřebí sepsat protokol.¹⁹⁴ Úřední záznam je možné sepsat jen v případech stanovených zákonem, který lze navíc v řízení před soudem použít pouze za zákonem stanovených podmínek. Muselo by tak dojít k razantní změně trestního řádu, aby bylo možno protokol nahradit úředním záznamem.

Dalším problémem může být zajišťování stop. Pokud by byl protokol nahrazen výše uvedeným způsobem, mohl by být rozporován zejména případný způsob zajištění stop. Za

¹⁹¹ Osobní konzultace s jedním z výše uvedených příslušníků policejního orgánu. Z důvodu zachování anonymity odpověď ponechávám jméno konkrétního respondenta nezmíněné.

¹⁹² Je třeba upozornit na skutečnost, že žádný právní předpis neuvádí jako obligatorní náležitost dokumentace přiložení topografické a fotografické dokumentace. Jedná se spíše o doporučující postup, spočívající v předložení takové dokumentace, která umožňuje věrný a úplný obraz ohledání (viz § 113 odst. 2 trestního řádu). Na SKPV v Českých Budějovicích jsou však tyto dvě dokumentace předkládány v každém jednotlivém případě. Já osobně takovýto postup považuji za velice efektivní. Viz tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Viz § 55 odst. 1 trestního řádu.

předpokladu, že by v rámci videodokumentace nebyl přímo zachycen přesný postup zajištění konkrétní stopy, mohlo by to budít pochybnosti o tom, zda si orgán činný v trestním řízení k zajištění určité stopy sám nepomohl. Je zřejmé, že sám policejní orgán má zájem na nalezení všech relevantních stop tak, jak to ukládá trestní řád. Nelze připustit, aby takto upravený způsob dokumentace, který se může z počátku zdát jako idealistický, tak zásadním způsobem narušil důvěryhodnost v policejní orgán.

Poslední problematický aspekt spatřuji zejména v možném rozporu se zásadou hospodárnosti a rychlosti trestního řízení. Pokud by byl protokol nahrazen fotodokumentací a videodokumentací, bylo by zapotřebí při každém řízení před soudem předmětnou dokumentaci provést. Současný trestní řád umožňuje předložit stranám k nahlédnutí protokol o ohledání místa činu ve smyslu § 213 odst. 1 trestního řádu. Totéž je samozřejmě možné i u fotodokumentace. Případný videozáznam by však bylo nutné přehrát, což implikuje dva hlavní problémy. Soudní síně zpravidla nejsou vybaveny takovou technikou, která by provedení videodokumentace umožňovala. Zadruhé je to časová náročnost provedení takového důkazu. Lze si představit situaci, kdy ohledání místa činu trvá v řádu hodin. Provedení videodokumentace by tak s ohledem na vypořádání s možnými námitkami procesních stran trvalo nejméně dvakrát více času.

Je tedy zřejmé, že navržený mechanismus není možné jakkoli v současné době aplikovat. Je otázkou, zda nebude vhodné v budoucnu protokol o ohledání místa činu určitým způsobem zjednodušit, zejména pak jeho popisnou část. Nyní je však takovýto návrh nepřijatelný.

Ad 2)

Aktuální zákonná úprava udává povinnost, aby protokol o ohledání představoval úplný a věrný obraz ohledání. Současně zakotvuje, že by se k protokolu měly přiložit fotografie a další možné druhy dokumentace.¹⁹⁵ Tento postup je dále konkretizován čl. 23 an. pokynu o kriminalistickotechnické činnosti. Dle citovaného článku je zapotřebí k protokolu přiložit topografickou dokumentaci (náčrtek, plán) a fotografickou dokumentaci, v závažnějších případech i videodokumentaci. Za předpokladu, že bylo využito dalších opatření, je nutno k protokolu přiložit též další dokumenty (např. záznam o použití služebního psa).¹⁹⁶

¹⁹⁵ Viz § 113 odst. 2 trestního řádu.

¹⁹⁶ Viz čl. 23 odst. 2 pokynu o kriminalistickotechnické činnosti.

I přes skutečnost, že zákon neukládá povinnost pořízení výše uvedených druhů dokumentace, je zřejmé, že toto vyplývá z interních předpisů. Při nedodržení takto zakotvených povinností, plynou určité důsledky, o kterých bylo pojednáno v teoretické části. Dovolím si však krátké připomenutí. Policie ČR je součástí bezpečnostních sborů ve smyslu § 1 odst. 1 zákona o služebním poměru. Vzhledem k existenci služebního poměru má příslušník určitá práva a povinnosti plynoucí nejen ze zákona, ale i z interních aktů, které jsou závazné uvnitř organizace (v tomto případě Policie ČR). Za předpokladu, že jedná v rozporu s takovými povinnostmi, je za své jednání potrestán. Takto stanovené povinnosti se nazývají služební povinnosti. V souladu s § 50 odst. 1 zákona o služebním poměru se kázeňského přestupku dopustí ten, kdo zaviněně porušil služební povinnost, pokud jeho jednání není trestným činem či přestupkem. Kázeňský přestupek musí být spáchán zaviněně, tj. buďto nedbalostně dle § 50 odst. 2 zákona o služebním poměru nebo úmyslně ve smyslu § 50 odst. 3 zákona o služebním poměru. Jednáním se rozumí nejen aktivní jednání, ale i opomenutí.¹⁹⁷ Za takové jednání přísluší danému příslušníkovi jeden z kázeňských trestů uvedených v § 51 odst. 1 zákona o služebním poměru. Z výzkumu vyplývá, že se zpravidla jedná o písemné napomenutí, pokutu či dočasné snížení základní tarifu.¹⁹⁸

I přes skutečnost, že by se současná dikce zákona mohla zdát značně benevolentní, byl, dle mého názoru, naplněn úmysl zákonodárce ponechat detailní úpravu v rukou odborníků. Toto bylo učiněno skrze čl. 23 an. pokynu o kriminalistickotechnické činnosti. Současně s tím byly stanoveny i odpovědnostní mechanismy v případě neplnění povinností příslušníků policejního orgánu. Nezbyvá tedy nic jiného než se ztotožnit s odpověďmi čtyř z pěti respondentů, kteří považují současnou právní úpravu za zcela dostačující.

Ad 3)

Třetí způsob kombinace protokolu a úředního záznamu nese určitá úskalí. Prvním problémem je výše zmiňovaný procesní aspekt. Úřední záznam se sepisuje jen v zákonem stanovených případech a jeho užití v řízení před soudem je značně problematické. Vyvstává však i určité riziko související s kategorizací trestných činů. V praxi si lze představit mnoho situací, kdy se prověřovaná událost na počátku jeví jako jasná. Uvažujme situaci, že bude prověřován pachatel, který se vloupal do objektu a na cizím majetku způsobil škodu nikoli nepatrnou ve

¹⁹⁷ Viz § 50 odst. 4 zákona o služebním poměru.

¹⁹⁸ Osobní konzultace s jedním z výše uvedených příslušníků policejního orgánu. Z důvodu zachování anonymity odpovědi ponechávám jméno konkrétního respondenta stranou.

smyslu § 138 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. Zcela jednoznačně zde máme přečin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a), b) trestního zákoníku. Bude provedeno ohledání místa činu, tj. objektu, do kterého se pachatel vloupal. Zpracuje se veškerá dokumentace, avšak místo protokolu bude vypracován úřední záznam o ohledání místa činu. V průběhu prověřování vyjde najevo, že pachatel nezpůsobil škodu nikoli nepatrnou, nýbrž větší škodu ve smyslu § 138 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku. Náhle se dostáváme do § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 trestního zákoníku a z přečinu se stává zločin. Úřední záznam tak relativně pozbývá účinnosti a je zapotřebí vypracovat protokol o ohledání místa činu.

Představený mechanismus se tak jeví jako zcela neaplikovatelný, neboť v praxi se neustále setkáváme se změnou právní kvalifikace. Je zřejmé, že na počátku prověřování si nemůžeme být jisti téměř ničím. Se zavržením tohoto mechanismu se ztotožňují tři z pěti respondentů.

Dalším tématem dané části byla otázka obligatorního zakotvení provedení videozáznamu u ohledání místa činu, a to v podobě ustanovení zákona či v rámci interních aktů. S ohledem na to, že možnost obligatorního provedení videozáznamu byla rozebrána v kapitole 4. 4 předkládané práce, považuji za nadbytečné uvádět argumenty pro a proti. Dovolím si však uvést argumenty respondentů, kteří se jednomyslně shodují, že by zavedení takové povinnosti mohlo vést k negativním důsledkům v trestním řízení. Obecná povinnost videozáznamu se jeví jako nesprávná, neboť za předpokladu, že by bylo (zpravidla) policejnímu orgánu uloženo provést videozáznam u každého trestného činu, docházelo by k provedení úkonu tzv. na oko. Tedy pouze aby došlo ke splnění povinnosti.

Za předpokladu, že by byla stanovena zvláštní povinnost provedení videodokumentace v případech zvláště závažných zločinů, narážíme opět na problematiku změny právní kvalifikace. Pokud by bylo při ohledání místa činu přistoupeno k právní kvalifikaci přečinu či zločinu, nebylo by zapotřebí videozáznam činit. Kdyby se však v průběhu přípravného právní kvalifikace změnila na zvláště závažný zločin, jednalo by se o porušení povinnosti, ze které lze vyvozovat určité odpovědnostní mechanismy. Je tak zřejmé, že i zvláštní povinnost by mohla být k tíži trestního řízení.

Ve světle všeho výše uvedeného se tak současná úprava dokumentace jeví jako dostačující.

5.2.5 Právní aspekty ohledání místa činu

V rámci svého výzkumu jsem se v úvodu všech provedených rozhovorů zabývala otázkou vymezení pojmu ohledání místa činu. Současná teorie udává množství různých definic, které se od sebe liší pouze v detailech. Ostatně o pojetí místa činu bylo hojně pojednáno v rámci teoretické části. Mým záměrem pro účely této kapitoly bylo posouzení daného pojmu ze strany praktiků, kteří se s ohledáním místa činu setkávají dnes a denně.

Mezi základní charakteristiku ohledání místa činu řadí všichni dotazovaní fakt, že se jedná o neodkladný a neopakovatelný úkon ve smyslu § 160 odst. 4 ve spojení s § 158 odst. 3 písm. d) trestního řádu. Dle policejního orgánu tak ohledání místa činu představuje základní informační zdroj o prověřované události. Zejména je pak zapotřebí dbát na jeho řádné provedení, aby ideálně žádné stopy nezůstaly nezajištěné. Dalším, dle mého názoru zcela zásadním, charakteristickým znakem byla metoda používaná při předmětném procesním úkonu. Jedná se samozřejmě o metodu přímého pozorování. Tato metoda je vyzdvihována primárně policejním orgánem, a to z následujících důvodů. Všichni příslušníci, kteří se, byť i zčásti, podílejí na provádění ohledání místa činu, si uvědomují, že přímé pozorování určité skutečnosti nikdy nelze nahradit jiným procesním úkonem. V souvislosti s tímto vymezením byly vždy zmíněny základní zásady týkající se ohledání místa činu, zejména pak zásada neodkladnosti, neopakovatelnosti a nezastupitelnosti. Domnívám se, že důvodem, proč nebyla explicitně vyzdvihována zásada řízení ohledání jediným vedoucím je ten, že dotazovaní příslušníci policejního orgánu jsou již natolik zkušení v praxi, že je jim tato zásada vžita jako vlastní. Tato má domněnka byla potvrzena i skrze další části rozhovorů, v rámci kterých byly probírány jednotlivé kazuistiky. Každý člen výjezdové skupiny zná své místo a ví, jak se na místě činu chovat.¹⁹⁹ Je zřejmé, že při jakékoli personální změně bude automaticky docházet k narušování dosud zavedeného systému. Avšak v současné době je, dle mého názoru, spolupráce příslušníků SKPV v Českých Budějovicích nastavena tak, jak by měla ideálně vypadat.

V rozhovorech byla dále řešena problematika, zda je současné zakotvení ohledání místa činu dostačující či nikoliv, a to jak z hlediska zákonné úpravy, tak interních aktů. Ukázalo se, že aktuální právní úprava není pojata ani restriktivně, ani extenzivně. Ohledání místa činu představuje komplexní a jednotný proces, který nelze jakýmkoli způsobem ohraničit, neboť ideální postup je vždy zvolen v závislosti na konkrétním případě. Zákonná úprava dává orgánům

¹⁹⁹ Osobní konzultace s výše jmenovanými příslušníky policejního orgánu.

činným v trestním řízení možnosti, s jakými je možno při ohledání místa činu pracovat. Jedná se zejména o možnost přivolat soudního znalce, využít operativně pátracích prostředků, spolupracovat s dalšími složkami IZS²⁰⁰ či s veřejností a dalšími subjekty. Možné zásahy do současné zákonné právní úpravy by tak mohly mít spíše nepříznivý vliv. Co se týče interních aktů, tyto poskytují zcela unikátní soubor opatření, které je možné při ohledání místa činu využít. Některá ustanovení mají však povahu doporučení, nikoli faktické závazné povinnosti. Takto nastavený legislativní rámec je v současné době jednoznačně dostačující. Na jedné straně udává souhrn práv a povinností a na straně druhé ponechává prostor pro možné uvážení upravit postup na místě činu v závislosti na prověřované události. To vše za současného využití všech schopností, znalostí a zkušeností členů výjezdové skupiny. V současné době tak není třeba jakýmkoli inovativním způsobem upravovat platný právní rámec taktiky ohledání místa činu.

Otázkou však zůstává, zda by nebylo vhodné legální zakotvení případů, kdy je ohledání místa činu prováděno v soukromých prostorách. Mezi tyto spadají zejména objekty, které jsou buďto ve vlastnictví konkrétní osoby nebo k nim daná osoba má určitá práva. V těchto případech je obecně možné ohledání místa činu provést, ledaže k tomu oprávněná osoba explicitně vysloví nesouhlas. O předmětné problematice bylo pojednáno v kapitole 2.2 a 2.3 Dovolím si tak jen poznamenat, že z hlediska zefektivnění boje s trestnou činností by bylo vhodné výslovně zakotvit policejnímu orgánu oprávnění provést ohledání místa činu i přes vyslovený nesouhlas. Avšak vždy pouze v nezbytných intencích, a to s ohledem na možné znehodnocení stop a tím i možného zmaření trestního řízení. Skrze nastíněné řešení by byl vyvážen veřejný zájem na ochraně společnosti a zájem na ochraně vlastnictví a dalších práv soukromých osob.

5.3 Výzkumné závěry

V úvodu praktické části byly vymezeny výzkumné otázky, kterými jsem se v rámci svého výzkumu zabývala. Pro úplnost a provázanost dalších informací si dovoluji je zopakovat i v této kapitole. Obecná výzkumná otázka zněla: ***Jsou právní mantinely ohledání místa činu nastaveny tak, aby bylo možné provádět jej kvalitně a následně jej použít jako důkaz v trestním řízení?*** Vzhledem k obsáhlosti obecné výzkumné otázky, byla tato rozdělena na čtyři specifické výzkumné otázky:

- a) ***Mají osoby provádějící ohledání místa činu znalosti a kvalifikaci pro jeho efektivní provedení?***

²⁰⁰ Jedná se o složky integrovaného záchranného systému uvedené v § 4 zákona o IZS.

- b) Mají osoby provádějící ohledání místa činu dostatečné množství prostředků potřebných k jeho kvalitnímu provedení?*
- c) Probíhá ohledání místa činu dle zákonných mantinelů?*
- d) Je současná úprava dokumentace ohledání místa činu dostačující či by byla vhodná její změna, příp. jak?*

Ad a)

Z provedených rozhovorů jednoznačně vyplývá, že příslušníci SKPV – oddělení obecné kriminality působící na územním odboru České Budějovice mají zcela jednoznačně patřičné znalosti a kvalifikaci pro efektivní provádění ohledání místa činu. Ze strany všech respondentů je tomuto procesnímu úkonu přikládán značný význam. Současně je brán zřetel na snahu o získání všech dostupných informací z místa činu. Jednotliví příslušníci jsou pravidelně školeni nejen v otázkách týkajících se kriminalistické taktiky a techniky, ale i v problematice metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů.

Ad b)

Z výzkumu vyplývá, že pro řádné ohledání místa činu je na příslušném pracovišti dostatek všech potřebných prostředků. Zejména je nutno poukázat na kvalitní vybavení dvou speciálních vozů používaných kriminalistickými techniky. Tyto vozy jsou neustále k dispozici na SKPV v Českých Budějovicích a disponují základním potřebným vybavením pro řádné provedení ohledání místa činu, jeho dokumentaci, zjištění a zajištění stop a pro účely případných dalších prováděných činností.

Ad c)

Z komparace představeného legislativního rámce a provedených rozhovorů je zřejmé, že současná právní úprava je nastavena zcela adekvátně. Problematika je obecně ohraničena zákonnými mantinely spolu s jednotlivými interními akty. Nadto je vždy zapotřebí bezvýhradně trvat na dodržování základních zásad uplatňovaných při provádění ohledání místa činu. Současně s takto stanovenými pravidly je však orgánům činným v trestním řízení ponechána určitá míra uvážení v závislosti na jejich znalostech a zkušenostech. Tento mechanismus se tak jeví jako ideální.

Ad d)

Odpověď na poslední specifickou výzkumnou otázku lze vyčíst z předchozích závěrů. Právní úprava stanovuje konkrétní náležitosti, jež musí být obligatorní součástí každé dokumentace ohledání místa činu. Zároveň je i v této oblasti subjektům provádějícím ohledání

místa činu ponechán značný prostor pro uvážení. Není pochyb o tom, že v některých případech by bylo vhodné zakotvit obligatorní případy určitých druhů dokumentace. Zejména pak v případech, kdy je ohledání místa činu prováděno pouze omezeně. Dle odpovědí všech respondentů by však takové zakotvení mohlo být doprovázeno jistými aplikačními problémy.

Ve světle výzkumných závěrů lze konstatovat, že současná právní úprava týkající se ohledání místa činu je nastavena tak, aby bylo možné jeho kvalitní provedení a následné užití jako důkazu v trestním řízení. Nedostatek právního rámce spatřuji zejména v absenci úpravy ohledání místa činu ve vztahu k soukromým prostorám. Tato problematika byla však nastíněna v kapitole 2.2 a 2.3 S ohledem na vše výše uvedené tak považuji výsledky svého výzkumu za přínosné.

6 Ohledání místa činu *de lege ferenda*

Ač je celá práce prostupována jednotlivými návrhy *de lege ferenda*, dovolím si v této kapitole shrnout relevantní zjištění a předložit možné návrhy na zlepšení současné právní úpravy.

První otázkou je **problematika nezúčastněných osob**. Účast těchto osob u jednotlivých procesních úkonů je rozlišována na případy obligatorní a fakultativní, resp. obligatorně fakultativní. Trestní řád ve svých ustanoveních pamatuje na nezúčastněnou osobu, jejímž posláním je zejména dohled nad objektivitou prováděného procesního úkonu. Můžeme se s ní obligatorně setkat například při vyšetřovacím pokusu, rekonstrukci či rekognici. U ohledání místa činu však tato povinnost v trestním řádu zakotvena není. Je třeba nahlédnout do pokynu o kriminalistickotechnické činnosti, který v čl. 15 odst. 2 apeluje na uvážení policejního orgánu přizvat nezúčastněnou osobu, a to s ohledem na jeho možnosti. Můžeme tak mluvit o obligatorně fakultativním přizvání. Interní akt tedy sice stanoví povinnost účasti nezúčastněné osoby, avšak pouze za předpokladu, že jsou dány faktické možnosti pro její přizvání. Trestní řád v současné době nepočítá s úpravou práv a povinností této osoby. Bylo by tak vhodné pro účely zkvalitnění této úlohy stanovit jednotlivá práva a povinnosti. Mezi základní práva by mělo být řazeno zejména právo být řádně poučen, vyjádřit se či vznášet námitky, avšak k čistě procesnímu aspektu ohledání místa činu či jiného úkonu. K povinnostem by bylo vhodné zařadit zejména účast na celém úkonu, účast v řízení před soudem v případě povinnosti dosvědčit objektivitu procesního úkonu, povinnost mlčenlivosti a další. Je však nutno upozornit na úvahu, zda by takto široké vymezení práv nečinilo z nezúčastněné osoby osobu zúčastněnou na dané trestní věci. Tento problematický aspekt by navíc bylo možno řešit skrze větší apel na využití videodokumentace.

Bylo by též vhodné uvažovat o evidenci nezúčastněných osob, do které by bylo možné se v případě zájmu o tuto pozici přihlásit. Policejní orgán má častokrát potíže zajistit konkrétní osobu, která by na daném místě činu mohla vystupovat v takovém procesním postavení. U takové evidence by však bylo zapotřebí umožnit konkrétním osobám zadat své časové možnosti, aby se předcházelo případům, kdy by zájemce byl zapsán v registru, avšak byl by téměř nedostižitelný.

Případy **ohledání místa činu prováděného v soukromých prostorách** jsou předmětem zkoumání již od počátku nového tisíciletí. Předchozí přístup vycházel z pojetí vyšší ochrany veřejného zájmu nad ochranou soukromých práv. Proto byl vstup do soukromých prostor obecně možný, neboť tím byl realizován zájem na ochraně před trestnou činností. Postupem času však

vyvstala nadřazenost ochrany vlastnictví a dalších soukromých práv. Touto změnou došlo ke vzniku nesrovnalostí týkajících se vstupu policejního orgánu do takovýchto prostor při vyjádření nesouhlasu oprávněné osoby. Začaly se tak objevovat první rozhodnutí Ústavního soudu, které se dané problematické aspekty pokoušely řešit. Na uvedenou judikaturu navázalo stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství, dle kterého je v takovýchto případech možné provést pouze neodkladné úkony související se zajištěním místa činu a následně musí být postupováno v intencích ustanovení o domovní prohlídce. Aktuálně je tato kolize zájmů stále předmětem rozhodování soudů. Bylo by tedy vhodné jednoznačně určit vzájemný vztah ohledání místa činu a domovní prohlídky a zakotvit případy, kdy je možné ohledání místa činu provést i při výslovném nesouhlasu oprávněné osoby.

Vzhledem k významu dokumentace ohledání místa činu vyvstávají otázky, zda by nebylo pro zkvalitnění trestního řízení vhodné zakotvit **obligatorní případy videodokumentace**. Lze souhlasit, že v některých případech by toto skutečně bylo žádoucí, neboť značná část trestních spisů je v případě absence videodokumentace stížena vadou. Orgány činné v trestním řízení jsou nuceny přistoupit k obstarávání dalších relevantních důkazů, kdy tento postup může být značně časově náročný. Je však zapotřebí poukázat na možné aplikační problémy. Za předpokladu, že bychom uvážili zakotvení obligatorních případů videozáznamu dle kategorizace trestných činů, dostáváme se do problému možné změny právní kvalifikace v průběhu celého trestního řízení. Pokud by se zpočátku jevil daný skutek býti přečinem a videodokumentace by provedena nebyla, jednalo by se v případech změny právní kvalifikace o neodstranitelnou procesní vadu. Případné zakotvení by tak bylo nutno hlouběji zkoumat.

Dalším aktuálním tématem je problematika **zjišťování příčin smrti kvalifikovanými subjekty a související nařizování jednotlivých druhů pitev**. Zákon udává povinnost prohlídky zemřelého ve všech případech úmrtí. Na místo činu tak bývá povolán koroner, jehož základním úkolem je zjistit příčinu a dobu smrti. V současné době však neexistuje žádný legislativní požadavek na odbornost těchto lékařů. Zpravidla se tak jedná o lékaře s jakoukoli atestací, což se v případech zjišťování příčiny smrti jeví jako nežádoucí. Je zřejmé, že činnost koronera není nijak atraktivní a je zpravidla činěna na úkor volného času. Bylo by však za hodno polemizovat o možném zakotvení povinnosti absolvovat určitý základní kurz z oboru soudního lékařství. Je zřejmé, že v případech pochybností o příčině úmrtí bude vždy na místo činu přivolán soudní znalec a orgán činný v trestním řízení nařídí pitvu soudní. Avšak alespoň základní požadavky na činnost koronera by jistě byly žádoucí. Druhou problematikou je otázka nařizování soudních pitev. Ne v každém případě je tento druh pitvy nařízen a místo něho se volí alternativa v podobě

pitvy zdravotní. Je tak otázkou, zda by nebylo vhodné zakotvit, zřejmě skrze interní akt, případy, kdy je nařízení soudní pitvy obligatorní. Domnívám se, že takovýto postup však aktuálně není možný, neboť nelze jakýmkoli způsobem předvídat situaci na místě činu. Současná dikce zákona počítá s případy, kdy pochybnosti o příčině smrti vyvstanou v průběhu zdravotní pitvy. Příslušný lékař je povinen informovat Policii ČR, která rozhoduje o dalším postupu. Zpravidla je tak přistoupeno k pitvě soudní. Vzhledem k provedenému výzkumu vycházím z přesvědčení, že Policie ČR vždy v případech pochybností nařizuje soudní pitvu. Zároveň s ohledem na existenci nové metodiky představené v kapitole 5.2.2 je aktuální postup zcela v souladu s právní úpravou. Bylo by však vhodné tuto problematiku dále zkoumat u všech orgánů činných v trestním řízení a za předpokladu, že by se došlo k odlišnému stanovisku, bylo by na místě současné znění legislativního rámce upravit.

Je zřejmé, že výše nastíněné problematické aspekty nejsou vyčerpávajícím seznamem. Mnou představené návrhy jsou pouhým výsledkem provedeného výzkumu a aplikace teoretických znalostí. Doufám však, že nastíněné problematické aspekty budou motivovat k dalšímu zkoumání takto významného procesního úkonu, jakým ohledání místa činu bezesporu je.

Závěr

Při zjišťování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu lze vycházet z množství procesních úkonů upravených současnou právní úpravou, zejména trestním řádem. Jedním z těchto úkonů je ohledání místa činu, jež má povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu. Pro dostatečné zjištění všech relevantních informací je zapotřebí jej provést neprodleně poté, co je policejní orgán vyrozuměn o prověřované události. Při ohledání místa činu musí být postupováno řádně za současného respektování základních zásad a právních mantinelů. Místo činu má bezesporu zásadní význam pro odhalování trestné činnosti. Poskytuje ucelený obraz o trestném činu, jeho pachateli, způsobu, motivu a době spáchání, ale též i o oběti a dalších relevantních skutečnostech. Ohledání místa činu je realizováno skrze metodu přímého pozorování orgány činnými v trestním řízení. Jeho provedení je tak jednoznačně nezastupitelné. Není možné ho nahradit jakýmkoli jiným úkonem. Zásadní roli v procesu dokazování hraje dokumentace ohledání místa činu. Hlavním dokumentem je protokol o ohledání místa činu, jehož účelem je poskytnout úplný a věrný obraz ohledání. K naplnění tohoto cíle slouží též další druhy dokumentace, zejména topografická dokumentace, fotodokumentace a videodokumentace.

Cílem této práce bylo porovnat teoretické vymezení ohledání místa činu ve vztahu k faktické činnosti orgánů činných v trestním řízení. Za tímto účelem byla vymezena obecná výzkumná otázka, která byla pro účely komplexnějšího zkoumání rozdělena na čtyři specifické výzkumné otázky. Komparací odborné literatury a kvalitativní metody výzkumu spočívající v polostrukturovaných rozhovorech bylo zjištěno, že současné právní mantinely jsou nastaveny adekvátně. Na jedné straně udávají obecný rámec pravomocí tak, aby byla státní moc uplatňována pouze v mezích stanovených zákonem a na jeho základě. Na straně druhé však ponechávají orgánům činným v trestním řízení určitou míru uvážení, skrze něž je možno ohledání místa činu individuálně přizpůsobit prověřované události.

Představená problematika je jistě natolik komplexní, že není možno postihnout veškeré právní a kriminalistické aspekty. Ve své práci jsem se nejprve zaměřila na představení teoretických východisek ohledání místa činu, které reflektují nejen odbornou literaturu a recentní judikaturu, ale též i navrhované znění nového trestního řádu. Obsahem praktické části je komplexní pohled na kriminalistickou taktiku a problematiku dokumentace očima orgánů činných v trestním řízení. Obsahem bylo též pojednání o ohledání mrtvoly v případech závažné trestné činnosti. V předmětných kapitolách byly nejprve shrnuty základní legislativní pojmy nacházející se v platné právní úpravě, na které navázalo představení diskutabilních

problematických aspektů a jejich možné řešení. To vše za současného využití výzkumných závěrů z provedených polostrukturovaných rozhovorů.

I přes skutečnost, že se současná právní úprava jeví jako dostačující, obsahuje i určitá úskalí, na které jsem se v rámci celé diplomové práce pokoušela průběžně upozorňovat. Hlavní poznatky byly komplexně shrnuty do návrhů *de lege ferenda*. Jako zásadní nedostatky lze uvést nedostatečnou úpravu práv a povinností osob nezúčastněných, které jsou v některých případech obligatorně přizvány k procesním úkonům. V případě ohledání místa činu je tato otázka řešena interním aktem a přizvání nezúčastněné osoby je tzv. obligatorně fakultativní, neboť policejní orgán osobu přizve v závislosti na svých možnostech.

Dalším aspektem je absence úpravy provádění ohledání místa činu v soukromých prostorách. O určité sjednocení se opakovaně pokouší judikatura Nejvyššího, potažmo Ústavního soudu. Aktuálně však tato problematika není jednoznačně vyjasněna. Povzbudivé je, že navrhované znění nového trestního řádu s řešením nastíněné otázky počítá.

Téma zakotvení obligatorního provedení určitých druhů dokumentace je též na místě. V diplomové práci byla řešena otázka povinné tvorby videozáznamu při ohledání místa činu, která by jistě v některých případech značným způsobem ovlivnila průběh trestního řízení. Zároveň bylo v práci poukázáno na možné aplikační problémy případného zakotvení, a to v návaznosti na provedené rozhovory.

V neposlední řadě je důležitým tématem odborná způsobilost koronerů provádějících ohledání mrtvol na místě činu. I přes skutečnost, že nedostatečná odbornost koronerů budí v některých případech pochybnosti o jimi určené příčině smrti, není v současné době tato problematika nijak řešena. Proto je nutno uvažovat nad zakotvením povinnosti splnit alespoň základní kurz v oboru soudního lékařství. Je však třeba zvážit i možné důsledky legislativní úpravy této povinnosti, neboť již nyní není činnost koronera příliš atraktivní pro většinu lékařů. Je tak otázkou, zda by takováto právní úprava neměla spíše nepříznivé následky.

Jak již bylo uvedeno, problematika ohledání místa činu je natolik komplexní, že není v mých silách představit veškeré právní a kriminalistické aspekty. Svůj výzkum jsem proto zaměřila pouze na činnost SKPV – oddělení obecné kriminality působící na územním odboru České Budějovice. Předložená tematika by však jednoznačně měla být předmětem dalšího zkoumání, a to zejména v souvislosti s navrhovaným zněním nového trestního řádu. Doufám tedy, že předkládaná práce poslouží jako podklad pro další možný výzkum. Současně mi bude ctí, pokud má práce komukoli pomůže s orientací v problematice ohledání místa činu.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-86-3,

HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973. ISBN nepřiděleno,

HIRT, Miroslav a František VOREL. *Soudní lékařství*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5680-6,

HLAVÁČEK, Jan, PROTIVÍNSKÝ, Miroslav a kol. *Praktická kriminalistika*. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, 2006,

CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-42-3,

CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9,

CHMELÍK, Jan a Michaela BERVIDOVÁ. *Teoretické základy místa činu, znalecké činnosti a aplikační praxe*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Eupress. ISBN 978-80-7408-222-1,

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3,

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 3. 2018*. Praha: Leges, 2010-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3,

JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5,

Kol. autorů. *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0,

KVAPILOVÁ, Helena a Michal DOGOŠI. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-059-8,

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1,

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9,

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9,

PJEŠČAK, Ján a kolektiv. *Základy kriminalistiky*. Praha: Naše vojsko, 1976. ISBN 28-071-75,

PJEŠČAK, Ján a Rafail Samojlovič BĚLKIN. *Kriminalistika II: Kriminalistickotaktické metody odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, Správa pro politickovýchovnou, vzdělávací, kulturní a propagační činnost, 1984, ISBN nepřiděleno,

PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2,

SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing, 2016. Učebnice (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-259-4,

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6,

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0,

ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3594-8,

VASILJEV, A. N. a kol., *Kriminalistika*, Praha 1966, ISBN nepřiděleno.

2. Seznam odborných článků

CHMELÍK, Jan. Ohledání (místa činu) v kontradikci s ústavní konformitou. *Časopis Státní zastupitelství*, Praha: Wolters Kluwer, 2015, č. 5,

KREJČÍ, Z., Trestní řízení a kriminalistické aspekty ohledání dle § 113 trestního řádu, včetně problémů v kriminalistické praktické činnosti; FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo v*

aplikační praxi: multimedialní učební text. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5247-5,

MÜLLER, F. Význam operativního vyhodnocení situace a stop na místě činu. *Kriminalistický sborník*. 2017, 61 (5),

NĚMEC, Miroslav a Martina MRŇÁKOVÁ. Ohledání a spolupráce policejního orgánu s koronerem při ohledání mrtvoly v případech náhlých úmrtí. In: *Pokroky v kriminalistice: sborník odborných sdělení z mezinárodní konference*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 191-210. ISBN 978-80-7251-485-4,

SRNKOVÁ, Petra. *DVI tým je připraven kdykoliv zasáhnout*. Policie.cz [online]. Praha. Kriminalistický ústav Policie ČR, [cit. 15. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/dvi-tym-je-pripraven-kdykoliv-zasahnout.aspx>,

ŠELLENG, D. Význam ohledání místa činu při dokazování v trestním řízení; JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5,

TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J. Použitelnost nezákonných důkazů. Kol. autorů. *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0,

VOJNA, P. Pravidlo obligatornosti zajišťování a ohledání místa, věcí a stop a pravidla určující odpovědnost za tyto úkony. *Kriminalistický sborník*. 1980 (24), č. 7,

ZAORALOVÁ, P. Vyloučení neúčinného důkazu v českém trestním řízení; JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-287-5.

3. Seznam použitých právních předpisů

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim,

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

Zákon č. 373/2011 Sb., o zdravotních službách

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Vyhláška č. 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky

Pokyn policejního prezidenta ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k otázce možnosti policejního orgánu vstoupit do obydlí za účelem provedení ohledání místa činu publikované ve sbírce výkladových stanovisek NSZ č. 1/2008 ze dne 5. 6. 2008

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24. 11. 1965, sp. zn. Ntd 428/65

Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 8. 5. 1987, sp. zn. Ntd 136/87

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 7 Td 68/2013

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 376/14

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2484/17

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 11 Tdo 713/2018

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 474/07

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. II. ÚS 3073/10

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 2014/07

Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. III. ÚS 761/14

Nález Ústavního soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1235/09

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, č. j. 6 Tdo 768/2011-32

5. Seznam zahraniční literatury a odborných článků

BARBORO, A, & Mishra, A (eds) 2022, *Manual of Crime Scene Investigation*, Taylor & Francis Group, Milton. Available from: ProQuest Ebook Central,

FISHER, Barry A. J. and FISHER, David R. *Techniques of crime scene investigation*. Florida: CRC Press, 2012. ISBN 978-1-4398-1005-7,

PEPPER, Ian K. *Crime Scene Investigation: Methods and Procedures*. Vol. 2nd ed. Maidenhead: McGraw Hill Education, 2010, str. 18-19. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?ddirect=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=466504&lang=cs&site=ehost-live&scope=site>. Zobrazeno 15. 2. 2023,

SAFERSTEIN, Richard. *Criminalistics: an introduction to forensic science*. 10th ed. Boston: Prentice Hall, 2011,

DEL CARMEN, Rolando V. *Criminal procedure and evidence*. Gardena, Calif.: Harcourt Brace Jovanovich Legal and Professional Publications, 1978.

6. Seznam internetových zdrojů

Seznamy znalců a tlumočnicků. <https://seznat.justice.cz/> [online]. [citováno 14. 2. 2023]. Dostupné z <https://seznat.justice.cz/>

Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu: Tematický okruh: Přípravné řízení. *Epravo.cz* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-19-1-2023-728.html?action=6235e750&fbclid=IwAR0ASVtpzXLzauzWm2pxyUbpO7Nx3XBX2Po7ikm8CX5WjT8_tBrbVdKchIc

Rekodifikace trestního práva procesního. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

Aktuální verze návrhu nového trestního řádu. *Justice.cz* [online]. 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

1. KORONERSKÁ s.r.o. *I. KORONERSKÁ s.r.o.* [online]. Trutnov [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://1koronerska.cz/>

7. Seznam ostatních zdrojů

Osobní konzultace s JUDr. Mgr. Michalem Holčapkem, MBA

Osobní konzultace s mjr. Bc. Václavem Dušákem

Osobní konzultace s mjr. Bc. Martinem Peštou

Osobní konzultace s ppor. Pavlem Kolářem

Osobní konzultace s Mgr. Markem Stehlíkem

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá právními a kriminalistickými aspekty ohledání místa činu v trestním řízení, jehož zakotvení se nachází v ustanovení § 113 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ohledání místa činu je jedním ze základních procesních úkonů, který mnohdy přináší jediné informace o prověřované události. Současně poskytuje též klíčové důkazy vedoucí ve svém důsledku až k pravomocnému rozhodnutí ve věci. Na provádění ohledání místa činu jsou na orgány činné v trestním řízení kladeny vysoké nároky. Možné pochybení by tak mohlo vést až k neúčinnosti ohledání jako důkazu v trestním řízení, a to ať už v podobě relativní či absolutní neúčinnosti. Toto je umocněno i povahou ohledání místa činu jako neodkladného a neopakovatelného úkonu.

Text práce sestává ze tří základních částí. V prvních kapitolách je obecně pojednáno o institutu ohledání místa činu, jeho základních charakteristikách a zásadách. Následuje stručné vymezení zakotvení v právním řádu a komparace ve vztahu k připravovanému znění nového trestního řádu. Obsahem dalších kapitol jsou kriminalisticko-taktické zásady uplatňované při faktickém provádění ohledání místa činu od neodkladných a bezpečnostních opatření až po hodnocení průběhu a výsledků ohledání. Na uvedené kapitoly navazuje problematika dokumentace.

Předmětem praktické části je náhled do každodenní činnosti orgánů činných v trestním řízení. Poznatky reflektují polostrukturované rozhovory s jednotlivými příslušníky policejního orgánu a státním zástupcem. Součástí je též vymezení základních problematických aspektů a jejich následné zkoumání. Poslední část je věnována návrhům *de lege ferenda*.

V práci je použita zejména metoda deskriptivní a analytická, na jejímž základě jsou rozebrány teoretické pojmy. Současně s tím práce obsahuje komparativní metodu tuzemské a zahraniční odborné literatury. V neposlední řadě bylo přistoupeno k aplikaci kvalitativní metody výzkumu spočívající v polostrukturovaných rozhovorech, jejich výsledky se promítají do praktické části této diplomové práce.

Klíčová slova: ohledání, místo činu, policejní orgán

Abstract

This diploma thesis deals with the legal and criminalistic aspects of crime scene investigation in criminal proceedings. This method is specified in the current legal regulation of section 113, Act No. 141/1961 Coll., Czech Criminal Procedure Code. Crime scene investigation is one of the basic procedural acts, which often provides the only information about the investigated crime. Further, this special method provides key evidence leading ultimately to a final decision in the criminal proceedings. There are high demands on criminal authorities to investigate the crime scene. A possible misconduct could lead to the unusability of the investigation of crime scene as evidence in criminal proceedings. This is also highlighted by the nature of investigation of crime scene as an urgent and unrepeatable act.

The text of this diploma thesis consists of three chapters. In the first chapter, there is a general definition of crime scene investigation, its basic characteristics and principles. The following is a brief definition of the legal interpretation and a comparison to the upcoming version of criminal procedure code. The content of the other chapters are criminalistic-tactical principles applied in the actual investigation of the crime scene, from security measures to the investigation of crime scene itself. This chapter is then followed by the requisites of documentation.

The subject of the next part is an insight into the everyday activities of criminal authorities. The findings are reflected by semi-structured interviews with individual criminal authorities. It also includes the definition of basic problematic aspects and their further research. The last part is dedicated to a proposal of possible improvements to the existing legislation.

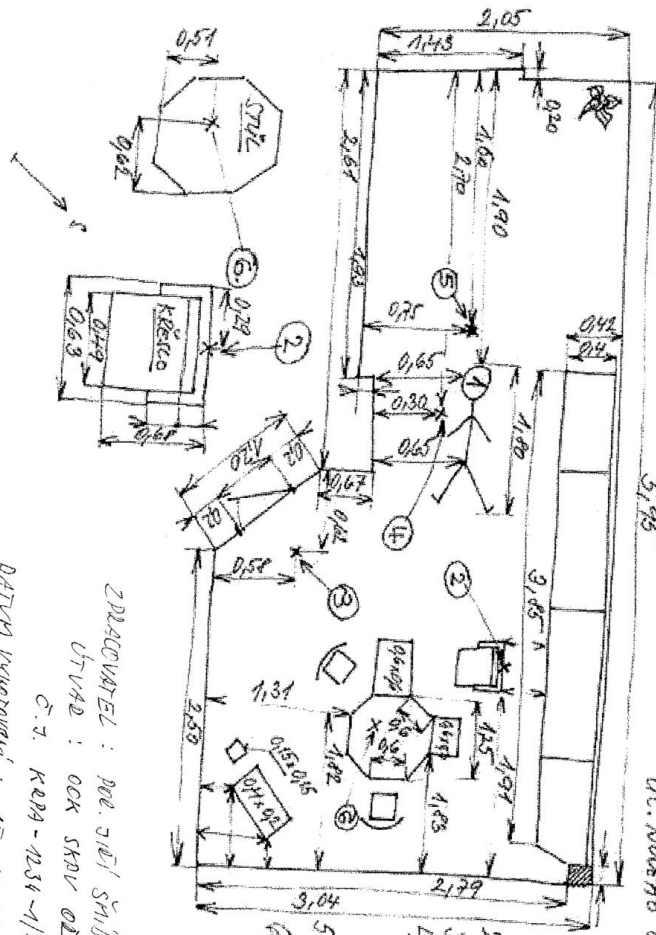
In particular, the descriptive and analytical method is used in the diploma thesis. Furthermore, a comparison of domestic and foreign professional literature is demonstrated. Last but not least, a qualitative research method consisting of semi-structured interviews was applied and the results are reflected in the practical part of this thesis.

Key words: investigation, crime scene, police authority

Příloha č. 2 – vzor náčrtku

Příloha č. 2 k PPP č. 100/2018

VZOR NÁČRTKU

NÁČRTEK
 PŘEŠKLENĚNÝCH VÝSTŘEŽKŮ NOVĚHO NAR. 1.1.1938
 KE STŘEŠÍ DÍLEŽI DNE 15. 10. 2011 V KAV. PR. ABC ŽALUŽ, PRAHA 8,
 UL. NOVÉHO ŽP. 123
 5795

LEGENDA:

- 1 - PŮDA
- 2 - NOVĚ PŮBA
- 3 - STÁVAJÍCÍ PŮBA
- 4 - PŮBA VE STAVĚ
- 5 - PŮBA VE STAVĚ
- 6 - STÁVAJÍCÍ PŮBA

ZPRACOVATEL: ING. JIŘÍ ŠMÍD - VYŠETŘOVATEL S.A. s.r.o.
 ÚTVAR: OOK SKOP OD PRAHA III
 Č. J. K209-231-1/10-2011 - 60217X
 DATUM VYKONÁNÍ: 15. 10. 2011
 VEDOUcí OCELOVÁNÍ: MGR. Bc. JOSEF HALLÝ

Příloha č. 3 – vzor plánu

Příloha č. 3 k PPP č. 100/2018

VZOR PLÁNKU

